

Velencei-tó helyi termék, helyi szolgáltatás, helyi érték

Velencei-tó helyi termék, helyi szolgáltatás, helyi érték

Döntés előkészítő szakmai anyag a Velencei-tó Helyi Értékeinek rendszerezése a fenntarthatóság megőrzése érdekében.

„A projekt a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat Elnökségének értékelése és javaslata alapján, az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap társfinanszírozásában, a Nemzeti Vidékfejlesztési Program Irányító Hatóságának jóváhagyásával valósul meg.”

Szerzők: Dr. Boromisza Zsombor, okl. tájépítésmérnök, PhD, tájvédelmi szakértő Földi Zsófia, okl. tájépítésmérnök Molnár Zsófia, okl. tájépítésmérnök, Stadler Klára településfejlesztési szakelőadó, Heiden Andrea településfejlesztési szakelőadó, Lektor: Bendi Lajos műemlékvédelmi szakértő

Velencei-tó helyi termék, helyi szolgáltatás, helyi érték,

A Velencei-tó Helyi Értékeinek
rendszerezése
a fenntarthatóság
megőrzése
érdekében.
2012

Magyar
Nemzeti
Vidéki
Hálózat

A projekt a Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat Elnökségének értékelése és javaslata alapján, az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap társfinanszírozásában, a Nemzeti Vidékfejlesztési Program Irányító Hatóságának jóváhagyásával valósul meg.

 Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

Velencei-tó Térségfejlesztő Közhasznú Egyesület 2012 november
2481. Velence, Balatoni út 65., www.velenceitoleader.eu

Gárdony-Kápolnásnyék-Nadap-Pákoz-d-Pázmánd-Sukoró

-Velence-Vereb-Zichyújfalu

Apró nőszirm

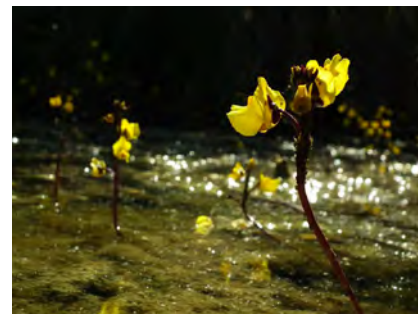
Fátyolos nőszirm

Fekete kökörcsin

Kisvirágú hunyor

Rence

Úszósziget

Fotó: Simon György

Velencei-tó helyi termék, helyi szolgáltatás, helyi érték

Döntés előkészítő szakmai anyag a Velencei-tó Helyi Értékeinek rendszerezése a fenntarthatóság megőrzése érdekében.

Tartalomjegyzék

I.	A kulturális örökségvédelem a térségfejlesztés eszköze	4
I./1.	Vidékfejlesztés	7
I./2.	Példák, legjobb gyakorlatok az eddig megvalósult projektek	11
I./3.	Az örökségvédelem a Nemzeti Vidékstratégiában	17
I./4.	Vidéki örökség 2007-2011 pályázati lehetőségei az ÚMVP-ben	19
I./5.	A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése a Velencei-tó térségében	23
II.	A kulturális örökségvédelem gazdasági hatásai	27
II/1.	A Velencei-tó térségének épített, táji, természeti értékeinek országos jelentősége	30
III.	Helyi értékleltár	32
III./1.	Módszertan összefoglalás	32
III./2.	Adatlap	34
III./3.	Kategóriák	35
III./4.	Értékleltár –Településként	37
III./5.	Tartalmi kategóriák szerinti rendezés	66
IV.	A Velencei-tó mint tájérték	68
IV./1.	Országos / nemzetközi jelentőségű védett természeti területek	73
IV.2.	Helyi jelentőségű védett természeti területek	77
IV.3.	Egyedi jogszabállyal védett természeti értékek, ex lege védett természeti területek és értékek	86
IV.4.	Jelölt Natura 2000 területek	93
IV.5.	Egyéb természeti értékek	98
IV.6.	Egyéb táji értékek	103
IV.7.	A Táj – természeti értékek összegző minősítése, következtetések	107
V.	Piacutatás – Kérdőíves lekérdezés	110
VI.	Összegzés	116
VII.	Felhasznált források	118
VIII.	Mellékletek	123

VELENCEI-TÓ
TÉRSÉGFEJLESZTŐ EGYESÜLET

Készült a Velencei-tó Térségfejlesztő Közhasznú Egyesület gondozásában

2481 Velence, Balatoni út 65.

22/470-212

info@velenceitoleader.t-online.hu

www.velenceitoleader.eu

Bevezetés

"Tiszeld a múltat, hogy érthesd a jelent, és munkálkodhass a jövőn" - mondta gróf Széchenyi István, a legnagyobb magyar, akinek e mondatát gyakran idézik, ám kevesen értik igazán. Egy nemzet lelkiállapotát legjobban az mutatja, hogy miképpen bánik elődeinek műves alkotásaival, vagyis az örökséggel.

A **Velencei-tó helyi termék, helyi szolgáltatás, helyi érték** szakmai anyag célja: a Velencei-tó mint kiemelt üdülőterület, további fejlesztési irányainak megalapozását elősegítő integrált szemléletű döntés előkészítő háttéranyag biztosítása. A szakmai anyag a VELENCEI-TÓ HELYI TERMÉK, HELYI SZOLGÁLTATÁS, HELYI ÉRTÉK¹ működő hálózatépítő program (Velencei-tó Térségfejlesztő Közhasznú Egyesület működteti) keretében a Helyi Értékek értékleltárának rendszerezését tűzte ki célul. Kettős célunk van, egyrészt a települések polgárait, civil szervezeteit, önkormányzatait, vállalkozóit szeretnénk szembesíteni a térség értékeivel, azzal a nem titkolt céllal, hogy fenntartható megőrzésük közös felelősségünk.

A most létrejött adatbázis nem tekinthető véglegesnek, kiegészíthető bárkinek a javaslata alapján, a felmérő adatlap továbbra is elérhető honlapunkon. Az elmúlt hónapok kutató munkái is bizonyították, hogy még mindig vannak olyan területek ahol a közösség szempontjából fontos kincsekre lelhetünk. Olyan rejtett értékek (akár szellemi, épített) kerülhetnek így előtérbe amelyeknek feltárása, megóvása, népszerűsítése ily módon közös feladatunk lehet, abban a reményben, hogy a Velencei-tó térségét gazdagítják a magunk és az idelátogatók örömeire.

A másik fontos célja a szakmai anyagnak, tudjuk, hogy örökségeink megóvása, fenntartása, megújítása a fenntartók, tulajdonosok számára nehéz anyagi terhet jelent. Ahhoz, hogy a múlt, vagy akár a jelen megőrizhető legyen, finanszírozási alternatívákra van szükség. Forrásokra amelyeket pályázati forrásból, hitelből, adományból, saját erőből, összefogásból, élömmunkából lehet előteremteni.

A téma sokszínűségéből adódóan azonban minden egyes műemlék, építmény, fa, táj, természeti elem fenntartható megőrzése különböző megközelítést kíván.

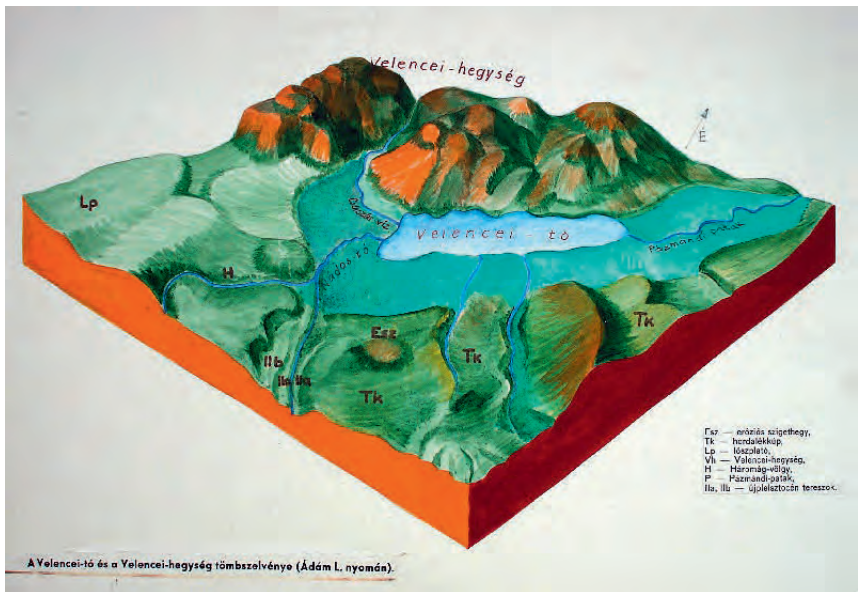
Az elkészült szakmai anyag a Velencei-tó mint térség kulturális örökségeinek rendszerbefoglalását, felmérését tűzte ki. Nem titkolt célunk, hogy a most formálódó 2014-2020-as következő uniós program tervezéséhez területünkről, az örökségvédelem témájához megfelelő alapokat nyújtson. A döntéshozóknak áttekinthető képet ad, lehetőséget biztosít a prioritások meghatározására, feltérképezi a következő időszak feladatait.

A Velencei-tó kilenc települése rendelkezik Helyi Vidékfejlesztési Stratégiával, amely jó alapokat teremtett, az UMVP források lehívására a 2007-2013 időszakra, aktualizálása folyamatos, azonban szerkezeténél fogva nem alkalmas minden részterületre megalapozott válaszokat adni. A Velencei-tó jövője érdekében több szinten is elindult egy-egy részterület feldolgozása, ehhez kapcsolódik szakmai anyagunk, szinergiában azzal a közösségi elképzeléssel, hogy 2014-2020-as programozási időszak stratégiai tervezést

¹ Az együttműködés célja a Velencei-tó térségében a helyi termelők, helyi termékek, helyi szolgáltatók, vállalkozások, helyi kulturális, történelmi, műemléki értékeinek rendszerezése. Hálózati együttműködés létrehozása a Velencei-tó HVS-ben megfogalmazott jövőkép elérése érdekében. Velencei-tó helyi termék, helyi szolgáltatás, helyi érték rendszer kialakítása, részvétel a programban

végző szakemberei számára 2013-ra megfelelő háttéranyagok álljanak rendelkezésre, a döntéshozatal elősegítése érdekében.

A téma aktualitása: A következő EU költségvetési ciklusra (2014-2020) vonatkozó tervalapú fejlesztések tervezés- előkészítési munkái Magyarországon elkezdődtek, 2013-ban kerül sor az OP-k elfogadására, így addig beépíthetők lesznek a szakterületi és regionális sajátosságok és elvárások is. Az agrárpolitika és a strukturális források összehangolása stratégiai szinten fog megvalósulni. A megyék szerepe felértékelődik, tervező, előkészítő funkciót kapnak a helyi, vidéki programok kialakításában. A szakmai anyag a középszintű területfejlesztési döntések megalapozottságát kívánja támogatni, a döntés előkészítési folyamatokban.

I. A kulturális örökségvédelem a térségfejlesztés eszköze

Kemény Bertalan, szerint „a vidékfejlesztéshez nem csak népességmegtartó képességre van szükség, hanem képességmegtartó népességre”

A Velencei-tó Térségfejlesztő Közhasznú Egyesület 2008-ban történt megalakulás óta fő célkitűzése a Velencei-tó térségének a Helyi Vidékfejlesztési Stratégiában² megfogalmazott jövőkép megvalósítása.

HVS Jövőkép: A VELENCEI-TÓ A TESTI – LELKI HARMÓNIA MEGTEREMTÉSE, A REKREÁCIÓ ÉS EGÉSZSÉGTURIZMUS TURISZTIKAI MODELLJE

ÁLTALÁNOS CÉLOK

1	<u>Gazdaságfejlesztés:</u> <i>vállalkozások megerősítése, hálózat fejlesztés, a mikro-vállalkozások fennmaradásáért és megújulásáért</i>
2	<u>Modell értékű turizmus fejlesztés, innovatív turisztikai szolgáltatások:</u> <i>a rekreációs és egészség turizmus megteremtésével</i>
3	<u>Életminőség fejlesztés:</u> <i>Igényes életér kialakítása alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés elérhetőségével és javításával</i>
4	<u>Fenntarthatóság</u> <i>Az táji és épített, természeti és kulturális örökség és helyi identitás védelme, megőrzése, megújítása, fenntarthatóság biztosításával</i>
5	<u>Humán erőforrás fejlesztés:</u> <i>a versenyképes gazdaság, tudás és műveltség növelésével, térségspecifikus fejlesztési programok indításával</i>
6	<u>Térségi marketing kialakítása:</u> <i>a helyi közösség és a turizmus szolgáltatások elérése érdekében</i>

A Velencei-tó mint régió, mint nemzeti közkinccs, kiemelt üdülőterület a kivételes táji természeti értékek fenntarthatóságát megőrizve, biztosíthatja a rekreáció és egészségturizmus turisztikai modelljének megvalósítását. Az irányított turizmus a táj, a természet, és az épített örökség védelmét is szolgálja, a megújuló energiák használatának szemléletformálása, az ökológiai rendszerek védelme, és a helyi értékek, hagyományok megmentése, megőrzése feladatul szolgál a helyi civil szervezeteknek, önkormányzatoknak, vállalkozásoknak, és a településeken élőknek.

Az általános célok, mint a gazdaságfejlesztés: a vállalkozások megerősítése, hálózat fejlesztés, a mikro-vállalkozások fennmaradásáért és megújulásáért, modell értékű turizmus fejlesztés, innovatív turisztikai szolgáltatások: a rekreációs és egészség turizmus megteremtésével, **életminőség fejlesztés:** alapvető értékeink, vonzeróink, **kulturális,**

² HVS- Helyi Vidékfejlesztési Stratégia (minden LEADER Akciócsoport (országosan 96) rendelkezik saját HVS-el a térségére

történelmi, épített örökségünk, táji adottságaink, hagyományaink megőrzése az utánunk következő nemzedékek számára. Igényes élettér biztosítása, kialakítása alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférés elérhetőségével és javításával. A fenntarthatóság megkívánja, hogy saját egyedi értékeik és sajátosságaik mellett, együttműködésben, közös programok, fejlesztések, beruházások valósuljanak meg. Párbeszédben egymással és egymást erősítve, ennek eredménye ma már a „szomszédolás” alapelve³.

A helyi közösség települései karakterisztikusan elkülöníthetők egymástól, változatos, egyedi szolgáltatásokat nyújtó mégis szinergikusan együttműködők. Vereb a „zöld völgy” az ifjúsági turizmustól a senior programokig, Velence a Virágos fürdőváros, Sukoró az üdülőfalu, Zichyújfalu az ifjúság parkja, Pákozdi a „Huszár-mente”, Kápolnásnyék a szolgáltató település, Nadap a pihenés tere, Gárdonyi a négy évszakos üdülőváros, Pázmánd a természetes bor kultúra megújítója.

Célunk a települések élhetőbbé és vonzóbbá tétele. A helyi identitás erősítése értékek megőrzésével, az elvándorlás megakadályozása, a gazdaság élénkítése, minőségi szolgáltatások biztosítása, a jó itt élni elv megvalósításával.

A táji és épített, természeti és kulturális örökségünk és helyi identitásunk védelme, megőrzése, megújítása, olyan innovációs megoldások alkalmazásával, amellyel a fenntarthatóságot biztosíthatjuk, egyben a helyben foglalkoztatást is elősegíthetjük.

A Velencei-tó közösség célja, hogy a Velencei-tó visszanyerje korábbi népszerűségét azzal, hogy a test-lelki harmónia megteremtésével a rekreáció és egészségturizmus turisztikai modelljét töltsse be. Velencei-tó közössége feladatának érzi a vidéki területeken történő változások támogatását a gazdálkodási tevékenységek nem mezőgazdasági tevékenységek felé történő diverzifikálását és a nem mezőgazdasági ágazatok fejlesztését. A térségben lévő foglalkoztatás megtartását és elősegítését, az alapszolgáltatások fejlesztését, beleértve az információs és kommunikációs technológiákhoz való helyi hozzáférést. A vidéki területek vonzóvá tételét ezzel a gazdasági és társadalmi visszaesés és a vidéki területek elnéptelenedésének a megakadályozását. A vidéki gazdaságra vonatkozó egyéb, helyi kezdeményezéseken alapuló intézkedések bevezetését.

„ A kulturális örökség védelme közérdek, megvalósítása közreműködési jogosultságot és együttműködési kötelezettséget jelent az állami és önkormányzati szervek, a nemzetiségi szervezetek, az egyházak, a társadalmi és gazdasági szervezetek, valamint az állampolgárok számára.”

A helyi identitástudat erősítéséhez szorosan hozzátartozik a környezet-tudatosság erősítése, és a helyi gazdaság alapját jelentő természeti, táji értékek iránti fogékonyság, érzékenység növelése. Ehhez kapcsolódóan fontos feladat megfelelő közösségi terek kialakítása és további közösségépítő programok szervezése, környezeti nevelés, oktatás. A helyi lakosság számára is fel kell tárnunk a meglévő értékeket, jelentőségüket, érzékenységüket.

³ „**Szomszédolás**” A térségben lévő települések egymás kulturális, történelmi, helyi adottságainak egymással történő megismertetése. A települések hálózati együttműködése, egymás segítése, a közös értékek megtalálása, ezáltal erősítve a települések és Velencei-tó térségi, országos imázsát és ismertségét.

A kulturális örökség védelme érdekében a köz- és magáncélú fejlesztéseket - így különösen a terület- és településfejlesztés, terület- és településrendezés, környezet-, természet- és tájvédelem és az ezzel kapcsolatos beruházások tervezését - védelemmel összhangban kell végezni.⁴

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló **1996. évi XXI. törvény 5. §-a** a következőképpen definiálja a **területfejlesztés** fogalmát:

A területfejlesztés: az országra, valamint térségeire kiterjedő társadalmi, gazdasági és környezeti területi folyamatok figyelése, értékelése, a szükséges tervszerű beavatkozási irányok meghatározása, rövid, közép- és hosszú távú átfogó fejlesztési célok, koncepciók és intézkedések meghatározása, összehangolása és megvalósítása a fejlesztési programok keretében, érvényesítése az egyéb ágazati döntésekben.

A 2005-ben elfogadott Országos Területfejlesztési Koncepció

Az Országgyűlés által a 97/2005 (XII.25.) OGY Határozattal elfogadott Országos Területfejlesztési Koncepció, amely meghatározza az ország területi jövőképet, a jövőkép eléréséhez vezető átfogó, hosszú távú területfejlesztési politikai célkitűzéseket középtávú területi célokat, területi prioritásokat fogalmaz meg a szakpolitikák számára, meghatározza az eszköz- és intézményrendszeri feltételeket és tartalmazza a régiók saját koncepcionális céljait.

A területfejlesztési politika funkciói és alapelvei

Az Országos Területfejlesztési Koncepció (továbbiakban OTK) célja, hogy - az Országos Fejlesztéspolitikai Koncepcióval (a továbbiakban: OFK) összhangban - kijelölje az ország területfejlesztési politikájának célkitűzéseit, elveit és prioritás-rendszerét, megteremtve a területi szempontok konzekvens érvényesítésének lehetőségét, mind az ágazati szakpolitikák, mind az országos és területi programok kidolgozásában. Ezáltal megadja a nemzeti fejlesztési tervezés, az OFK területi vetületét is. A területfejlesztési politika fő funkciója az ország területileg harmonikus és hatékony működésének és kiegyensúlyozott, fenntartható területi fejlődésének megteremtése, valamint a területi leszakadás mérséklése.

2012. Új Országos Területfejlesztési Koncepciót, és vele összhangban új Országos Fejlesztési Koncepciót dolgoz ki a kormány a fővárosi és a megyei önkormányzatok bevonásával. A dokumentumok hosszú és középtávra adnak majd iránymutatást a fejlesztési és a területfejlesztési politika számára, illetve kijelölik 2020-ig az európai uniós programciklus nemzeti fejlesztési és területfejlesztési koncepcionális irányait.⁵

Az Országos Területfejlesztési Koncepció, és vele összhangban új Országos Fejlesztési Koncepció, meghatározott szerkezet szerint dolgozza fel az egyes területeket. Minden szakmai anyag külön fejezetben tárgyalja a Vidékfejlesztést, „VIDÉKI TÉRSÉGEK ÉRTÉKALAPÚ MEGÚJÍTÁSÁT” „, és „Az egyedi jelentős értéket hordozó kulturális örökségünk fontos érték „ kifejtését .

⁴ 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről

⁵ **1254/2012. (VII. 19.) Korm. határozat** a területfejlesztési politika megújításáról, az új Országos Területfejlesztési és az új Országos Fejlesztési Koncepció kidolgozásáról Hatályos: 2012. 07. 20.

A „FEJÉR MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA FELTÁRÓ-ÉRTÉKELŐ VIZSGÁLAT” ugyancsak helyzetelemzésben utal az „Épített környezet és kulturális örökség védelme” jelentőségére.

Az 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről⁶ szabályozza a jogi környezetet.

I/1 Vidékfejlesztés

A *vidéki térségek* társadalmi, gazdasági és környezeti folyamatainak értékelése alapján a helyi adottságokat érvényesítő, az adott térségben élő emberek részvételével formálódó programok és beruházások meghatározása és megvalósítása. Lényegében a helyi erőforrások azonosításán, feltárásán, mobilizálásán keresztül megvalósuló kisléptékű *térségfejlesztés*. Megközelítésében átlagon felüli szerepet kap a fejlesztések környezetintegráltsága, a környezeti alrendszernek a vidéki *területi rendszerek*ben betöltött meghatározó szerepe miatt. A vidékfejlesztés a területfejlesztési politikai célok érvényesülését szolgáló egyik legfontosabb pillér, mely a vidéki térségek fejlesztésére koncentrálna.

A vidékfejlesztés fogalma, feladata

Az Európai Unió (EU) értelmezésében az a terület számít vidéki térségnek, ahol a népsűrűség 100 fő/km² alatt van, és ahol a lakosság jelentős hányada mező-, erdő-, vad- vagy halgazdaságból él. A 27 európai uniós tagország lakosságának több mint 56%-a vidéki térségekben él, amelyek együttesen az Európai Unió összterületének 91%-át alkotják.

A vidékfejlesztés nem egy ágazat, sokkal inkább azok összessége, együttes hatása. Felöleli a mezőgazdaságot, az ipart, a mikro-, kis- és középvállalkozásokat, a vidéki turizmust, a területfejlesztést, az önkormányzati- és szociálpolitikát, nem utolsósorban pedig a humán erőforrások és a közösségek fejlesztése is ide tartozik. Fő célja a vidéki népesség elvándorlásának megelőzése, a lakosság számára vonzó élet- és munkakörülmények megteremtése a helyi erőforrások átgondolt, integrált és fenntartható hasznosításával, a városi környezetben megszokott szolgáltatások minél nagyobb mértékben elérhetővé tételével.

A vidékfejlesztés további fontos célja a lakosságot arra ösztönözni, hogy a mezőgazdaságból származó jövedelemforrásokon túl alternatív megélhetési és foglalkoztatási lehetőségeket találjanak, például a vállalkozásfejlesztési támogatások segítségével. Fontos felismerni, hogy a vidéki térségek épített, kulturális és természeti értékeinek megóvása és megújítása a vidéki környezetet nem csak az ott élők számára teszi vonzóbbá, hanem a vidéki turizmus és az ehhez társuló kereskedelmi szolgáltatások fejlesztéséhez is hozzájárul. A sikeres vidékfejlesztés magában hordozza az ágazatok

⁶ 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről - Az ország kiegyensúlyozott területi fejlődése és a térségi társadalmi-gazdasági, kulturális fejlődésének előmozdítása, valamint az átfogó területfejlesztési politika érvényesítése, az országos és a térségi területfejlesztési és területrendezési feladatok összehangolása érdekében az Országgyűlés - az Európai Unió regionális politikájára figyelemmel, alapelveihez, eszköz- és intézményrendszeréhez való csatlakozás követelményeire is tekintettel - a következő törvényt alkotja:

együttműködését, a térségben megvalósítandó fejlesztések egymásra épülését, a helyi vállalkozói, civil, önkormányzati szférák összefogását, és a jövőképpel rendelkező aktív vidéki társadalom kialakulását.

Integrált fejlesztési módszerek sajátosságai

Természetesen minden terület más és más adottságokkal rendelkezik. Ennek megfelelően a fejlesztéseknél prioritást élvező tevékenység csak olyan lehet, ami az adott területen integráló hatást gyakorol a környezetére.

Unió csatlakozásunk következtében vidéki térségeinkben egyszerre nőtt meg a fenntartható vidékfejlesztés és a gyorsabb felzárkózás iránti igény. Mindkét, látszólag egymásnak ellentmondó célhoz a legfontosabb eszköz a közös tervezés, amit követnie kell a sokkal hosszabb ideig tartó közös megvalósításnak.

„Az integrált gazdaság kifejezést annak a helyzetnek a leírására alkalmazzuk, amikor a gazdaság különböző ágazatai hatékonyan működnek és **egymással kölcsönös függőségben** vannak.” A térségi integrált fejlesztési szemlélet a társadalmi, gazdasági, ökológiai tényezőknek a területre vetített együttes kezelését jelenti, tehát területi integrációként valósul meg. Az integrált vidékfejlesztés ezek alapján a vidéki térségeken belül kialakult integráción alapuló, vagy azt elősegítő fejlesztés.

A Velencei-tó térségében a turizmus és annak leágazásai, szakértő módon kialakított rendszere a megfelelő integráló tényező a vidék fejlesztésében, képes összefogni a gazdaság más ágazatait, fejlődésével azokra fejlesztően hatni.

A vidéki turizmus diverzifikációs sajátosságai

A fenntartható turisztikai fejlesztés „mágikus ötszögű piramisa” *Forrás: MÜLLER*

Az elmúlt évek gazdasági változásai jelentősen átalakították a turizmus ezen belül a vidéki/falusi turizmus kereslet-kínálat tényezőit.

A Velencei-tó térsége egyébként is erős felzárkóztatási kényszerben van, saját egyedi sajátosságai miatt. Az elmúlt három év forgalmi adatai, a vendégéjszakák száma bár nem csökkent, de ez a két 4* szálloda működésének tudható be.

Az elmúlt évek tudatos marketing munkájának köszönhetően (Velencei-tó Térségfejlesztő Közhasznú Egyesület, gárdonyi TDM, velencei TDM) a Velencei-tó arculat új megközelítést kapott. Ma már lassan elfogadott hívószavak „ Velencei-tó a természetes egészség”⁷, „Velencei-tó természetesen közel „⁸ így a négy évszakos turizmus, a szezonhosszabbítás törekvése mint cél megfogalmazása egységes kínálatban jelenhet meg.

A HVS⁹ Jövőkép alappillérei a Velencei-tó turizmus mint gazdaságfejlesztő eszköz megközelítését az alábbiakban testesülnek meg.

A Velencei-tó LEADER Helyi Akciócsoport célja, hogy a Velencei-tó visszanyerje korábbi népszerűségét azzal, **hogy a test-lelki harmónia megteremtésével (Cooper) a rekreáció és egészségturizmus turisztikai modelljét töltsse be.** Biztosítva a négy évszakos turizmus kialakulását, és ezzel a dinamikus gazdasági fejlődés, és a helyi munkahely megtartás és bővítés lehetőségét megteremtve , a helyben élők életminőségének növelését elősegítse.

A térség kivételes adottságai messze túlmutatnak akár egy üdülőterület, vagy akár a vidéki (rurális) turizmus gyűjtőkategóriaként való alkalmazásán. Szükséges, hogy jól átgondolt koncepciók alapján diverzifikáljuk a turizmus fajtákat, hogy alkalmasak legyenek termékfejlesztésre.

A vidék ebben az esetben a Velencei-tó térség turisztikai kínálatának diverzifikálásával megteremthető az alapja annak, hogy egy-egy markáns vonzást biztosító szolgáltatást a középpontba állítva, a többi szolgáltatással kiegészítve alakítsunk ki turisztikai termékeket a térségekben.

⁷ Velencei-tó Térségfejlesztő közhasznú Egyesület HVS 2008

⁸ gárdonyi TDM

⁹ HVS 2008

A vidéki (rurális) turizmus tehát nem egy konkrét turizmusfajta, hanem turizmusfajták és csoportok egyfajta halmazának tekinthető, amely a vidéki élmény teljességét nyújtja, általános és egyedi elemek keveréke, a természetességen és a tradíciókon alapuló diverzifikált kínálatát jelenti. A részben, vagy egészben benne szereplő turizmusfajták és csoportok vidéki környezetben, vidéki jellegű fogadókapacitással, vidékre, térségre jellemző szolgáltatásokat kínálnak komplex termékként, vagy termékelemként.

Az élménylánc ma már elvárás

A Velencei-tó térsége számtalan lehetőséget kínál a kategorizálásra: üdülő- pihenő-, gasztro-, helyi termék, agro-, lovas-, vadász-, vízi-, kulturális-, természetjáró -, kaland-, kerékpár-, bor-, örökség-, atelier-, attrakció-, tanulmányi -, kastély-, gazdasági-, öko-, bio-, wellness-, termál-, gyógy-, falusi -, élmény-, horgász-, sport- és vallási turizmus stb.

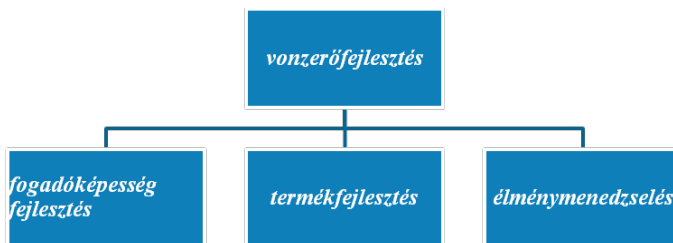
Tanulmányunkkal ebből a gazdag kínálatból a kulturális örökségünk által felkínált lehetőségek kihasználását, élményláncá történő tematikus programok kialakítását szeretnénk elősegíteni.

A kulturális tényezőcsoportból szerepet játszik a döntésben a más kultúrák, emberek, hobbik, életmódok megismerése, különleges helyek és események meglátogatása. Jól megválasztva a térség termékfejlesztési lehetőségeit, a művészeti, kulturális, vallási, szórakozási és élmény-motivációk által alapozott turisztikai szükségletek kielégíthetőek.

A vidéki turizmus fejlesztése – a diverzifikálás szükségessége

A diverzifikálás alapelvei között szerepel az élményközpontú fejlesztés, a helyi értékek újjáélesztése, a káros környezeti és társadalmi folyamatok visszaszorítása, a párhuzamos vonzerő és szolgáltatásfejlesztés. A turisztikai termékfejlesztés a térség meglévő, vagy kialakítható vonzerőitől függ. A vidéki turizmus jelenlegi piacának jellemzője a szétaprózottság. Az ilyen piacokon a termékfejlesztésnél a szabványterméket az átlagos turistára kell alakítani, majd emellett tartalékelemek sokaságát nyújtani, ami a diverzifikáció egyfajta megjelenése. A helyi kezdeményezésekre alapozott fejlesztések akkor életképesek, ha a lakosság saját akaratából, saját erőforrásainak mozgósításával éli azt meg. A természeti és kulturális örökség együttes felkínálásával a gazdasági motivációk mellett, a társadalmi és kulturális hatás szerepe is növekszik – kifejezésre juttatva ezáltal a helyi és a nemzeti értékek fokozottabb megbecsülését.

A vidéki turizmus, mint integráló tényező elsődleges szerepe nem a választékbővítés, a jövedelemnövelés, hanem **a társadalmi erőforrások mozgósítása**, amely következtében olyan irányban változik a lakosság szemlélete, módosulnak a közösségi értékek, hogy a helyi lakosok fogékonyabbakká válnak az újra, befogadóbbak lesznek. Nemcsak megvalósítói vagy megélői, de kezdeményezői és alakítói is lehetnek a vidéki emberek saját életüknek, életminőségük javításának.

A vidékfejlesztési módszerek és intézkedések sikerességét integráló hatásuk határozza meg. A vidéki turizmus gazdaságra gyakorolt azon hatása, hogy transzszektorális jellege miatt képes összefogni, integrálni a gazdaság más ágait és fejlődést gerjeszteni. A vidéki/falusi turizmus sajátossága, hogy a benne résztvevő vendégek a természet és az ember alkotta vonzerők olyan komplexumát veszik igénybe, amely a vidék/falu természeti szépségeitől az épített örökségig, változatos turisztikai tevékenységeket tesz lehetővé.

A vidéki/falusi turizmus komplex termék. A vidék hírnevének erősítése, a vidék arculatának kialakítása mellett része a marketingpolitikának, amely hozzájárul az adott terület turizmusában kitűzött célok eredményes megvalósításához. A vidék kínálata tartalmazza a természet közelségét és tisztaságát, a táj egységét. A vidék minden szezonban tud programot kínálni, alkalmas a szezonális mérséklésre, minden évszakban működtethető. A vidéki/falusi turizmus a vidékfejlesztés, a vidéki térségek turizmusfejlesztésének egyik lehetséges módszere, ami nagyban hozzájárul a vidéki emberek életminőségének javulásához.

A vidéki/falusi turizmusnak, mint tematikus jellegű kínálatnak a vázát a vidék kultúrája jelenti, ami magában foglalja a generációról generációra öröklődő hagyományoknak, a helyi gasztronómiának, a vidéki életmódnak az értékeit.

A vidékfejlesztési stratégiák legfontosabb célkitűzései, hogy növeljék a vidék népességmegtartó képességét, valamint őrizzék azokat a még fellelhető értékeket, amelyek a vidéki életformából adódnak. A falusi turizmus révén a vidék helyi hagyományait, természeti és történelmi értékeit lehet megmutatni a turistáknak. A mai turisztikai trendek az egyedi lehetőségeket, a vidék hagyományainak és a természet megismerésének szükségességét helyezik előtérbe.

I/ 2 Példák, legjobb gyakorlatok megvalósult projektek

„Velencei-tó Természetes Egészség” kiadvány

A Velencei-tó Térségfejlesztő Közhasznú Egyesület 2010-ben LEADER pályázati forrásból elkészítette a „Velencei-tó Természetes Egészség” kiadványt amelynek jelentősége kiemelkedő. Pótolta azt a hiányt, hogy az elmúlt 20 évben nem jelent meg hasonló a térséget egységesen bemutató anyag. Egyrészt tematikája alapján rendszerezte a térség látnivalóit, a struktúra rámutatott a Velencei-tó térségének sokszínűségére: vizek, Velencei hegység, természetvédelem, programok, települések bemutatása, szolgáltatók ismertetése.

A kiadvány ¹⁰ sikerét bizonyítja, a visszajelzések alapján, hogy nem csak a helyi hanem budapesti iskolákban is környezet ismereti órák keretében is használták- használják.

A már előzőekben ismertetett „szomszédolás” – t is elősegíti, így a térség településeinek lakói is megismerhetik a környék gazdag kínálatát, a szolgáltatók hasznosíthatják vendégkörükben. Az időközben megalakult két TDM szervezetnek is tervezéseikhez alapanyagul szolgált.

Látványtérkép

A Velencei-tó Térségfejlesztő Közhasznú Egyesület tagságának anyagi támogatásával valósulhatott meg a Színes Látványtérkép, innovativitása, hogy grafikus újszerű megközelítésben mutatja be, és jelöli a látványosságokat.¹¹ A kézzel festett és szabadkézi rajzzal, grafikával illusztrált idegenforgalmi Látványtérkép a kiemelt helyszíneket, látnivalókat jeleníti meg, így a teljesség igénye nélkül bemutatja a környék műemlékeit, túrázási helyszíneit, kerékpáros útvonalait, az élővilág és a természet kincsrit. Magyar, angol, német nyelven mutatja be a nevezetességeket, így külföldi kiállításokon is terjeszthető.

¹⁰ Lapozgatható formában megtekinthető a www.velenceitoleader.eu honlapon

¹¹ www.civertan.hu

Információs pontok, információs tábla Látványterkép felhasználásával

Külséri információs pontok. Ugyancsak a Civertan Grafikai Stúdió¹² munkája a következő Látványterkép, amely már egyedi információkkal kiegészülve készült a gárdonyi TDM gondozásában 2011-ben, melyen a természetes a környezet, Gárdony, Agárd és Dinnyés is megjelenik. A látványterkép könnyed hangvételű, színes és vidám, egyben informatív és grafikus eszközeivel átfogó képet nyújt a településre látogatóknak. Gárdony város látványterképe ebben esetben közterületi információs tábla céljára készült. Ma már 17 ponton van kihelyezve, pihenő paddal, szemetes edénnyel, és a táblával figyelemfelkeltő információs pontot képez.

Sajnos ezek az információs pontok csak a Velencei-tó délnyugati és észak-nyugati részén kerültek elhelyezésre, további bővítésük szükséges Sukoró, Nadap, Pázmánd, Vereb, Kápolnásnyék, Velence, területein is.

Információs táblák LEADER forrásból

LEADER forrásból valósította meg a Velencei-tavi Hajózási Nonprofit Kft. a pákozdi szűnyog szigeti hajó kikötőjének pihenő részét, az elvadult környezet megújulásával, kellemes új színfolt alakult ki, az információs tábla egyedisége a Velencei- tó szűnyog faunájának rajzos bemutatása, amelyet örömmel fedeznek fel a látogatók.

A Borút Egyesület ugyancsak LEADER pályázaton nyert támogatási pénzt a Velencei-tavi Borút bemutatására, a velencei térség kínálatában a Bor, a borkultúra, a régi helyi védelem alatt álló pincék elérhetőségének bemutatása, egy újabb kiegészítő turisztikai célponttal bővíti a látványterkép sokaságát.

¹² www.legifoto.hu

Szúnyog sziget hajókikötő pihenő (fotó: Simon György)

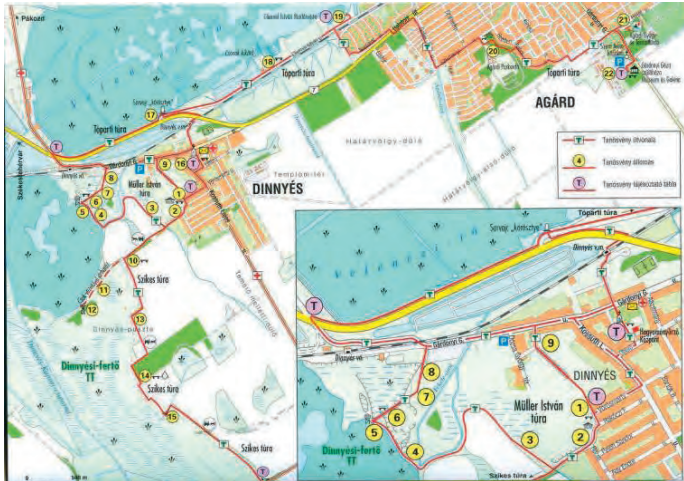
Borút Egyesület információs táblája, a Szúnyogkalauz információs tábla mellett a Szúnyog szigeten.

Tematikus utak /Madárdal-tanösvény

2010-ben komplex turisztikai fejlesztés részeként került kialakításra. A gárdonyi önkormányzat által kialakított új turisztikai látványosságot európai uniós támogatással, az önkormányzat által megnyert pályázat keretében valósították meg, közösen Duna-Ipoly Nemzeti Parkkal. A Velencei-tó és a dinnyési Fertő védelmi terület madár-és növényvilágának megismerését és a környezet védelmét segíti a **15 km hosszú Madárdal-tanösvény**.

Az érdeklődők bejárhatják a dinnyési Fertőt, a Velencei-tó partjának mintegy 8 kilométeres szakaszát, és mintegy 4 kilométer hosszú terepi sétán ismerhetik meg a szikes puszta élővilágát. A dinnyési Fertőn öt évtizedig szolgáló, legendás híru természetvédő őrről, Müller Istvánról elnevezett túra keretében a Velencei-tó és környéke jellegzetes vízimadár világát tanulmányozhatják az érdeklődők, és leshetik meg pallóhidakról a nyári ludak, kócsagok, gémekek birodalmának életét.

A szikes túra keretében kékbegyeket, cankókat, bibiceket láthatnak, a tóparti túrán pedig a jellegzetes Velencei-tavi tájban gyönyörködhetnek. A madarak mellett a növényvilág is számos érdekességgel szolgál a túrázóknak. A tanösvény több pontján angolul és magyarul "megszólal" hangos táblák segítik a tájékozódást, a látásukban korlátozottak eligazodását pedig Braille-írással tájékoztatók szolgálják. Érdekessége a tanösvénynek az a 30 nagyméretű festmény, amely a térség növényeit, állatait, geológiai és kultúrtörténeti érdekességeit mutatja be művészi igényességgel.

Gárdonyi Géza tematikus sétány

A Gárdonyi Géza tematikus sétány, 212-ben szintén uniós forrásból megvalósult fejlesztés pihenőpadjaival, gyönyörű virággyásaival kellemes sétát ígérnek, megújult kulturális felfedeznivalókat is: ezen a sétányon juthatnak el látogatóink a város nevezetességeihez, a történelem, a kultúra, a turisztikai szolgáltatások fontos állomásaihoz.

Gárdonyi Géza szülőháza látogatható, mellette a kortárs festészeti kiállításoknak, komolyzenei, jazz koncerteknek helyet adó **Velencei-tavi Galériát** fedezhetjük fel, és újdonságként az Egri csillagok fő helyszínét, az Egri vár mintájára megépült **Gárdonyi rönkvárat**, mely a családi programok kiváló helyszíne.

13

Mi kiegészítenénk a tematikus sétányt a Szt. Anna kápolna bemutatásával, ahol Gárdonyi Gézáat megkeresztelték, az Egri csillagok halhatatlan íróját, Gárdonyi (Zigler) Gézáat. A kápolna anyakönyvében még ma is megtalálhatóak Gárdonyi (Zigler) Géza születési adatai.

Velencei-tavi Hal-, Vad-, Bor- és Pálinkafesztivál

A Velencei-tavi Hal-, Vad-, Bor- és Pálinkafesztivál a 2008-as évben indult, hosszabb távú, hagyományteremtő kezdeményezésként. A fesztivál egyedülálló a fesztiválok palettáján, hiszen egyszerre négy témát ölel fel és rendkívül gazdag kulturális-, zenei-, és sport-program kínálatot nyújt. LEADER pályázatból is kapott támogatást, azért, hogy a Fesztivál hatóköre a térség többi települését is bevonja a ma már országos hírű rendezvény négy napjának kínálatába.

Így a programok kibővültek több elemmel is és egyéb helyszínekkel: Kirándulás a Pákozdi Ingókövekhez – busz indul a piactértől, Tökörnyéki települések vízitúrája, Madárlesre indulás kenuval a csónakkikötőtől. A Nyugalom Szigete és Gyermeksziget – A Katolikus Egyházközségek rendezvénye, az agárdi Szent István templomban és a templomkertben. **Nagy-Kultúra program busszal**, idegenvezetéssel. Jegy ára: 600,-Ft (Busz indul a posta mögötti piac területéről 10:30 órakor). Útvonal: Agárdpuszta (Gárdonyi Géza Emlékház, Velencei-tavi Galéria, Szent Anna kápolna) – Kápolnásnyék (Vörösmarty Emlékmúzeum) – Nadap (szintezési ősjegy) – Sukoró (Református templom, Néprajzi Ház) – Pákozdi (Katonai Emlékpark – KEMPP) – Dinnyés (Hagyományörző Turisztikai Központ) - Agárd (Sarvajc körösztye, Madárvárta)

Hangversenyek műemléki épületekben

KOMOLYZENEI HANGVERSENYEK: 2010. július 21-31. között a III. Velencei-tavi Művészeti Fesztivál – Nyári Zeneakadémia.¹⁴ Karácsonyi Hangverseny, Gárdonyi, Római Katolikus templom, Újévi koncert, Gárdonyi Nemzedékek Háza, Húsvéti Hangverseny, Agárd, Velencei-tavi Galéria, Komolyzenei koncertsorozat Sukorón a Református templomban. 2011. Vereb, Liszt ferenc emlékév, 2012. június 16-17. verebi Végh János Zenei Napok , Verebi Római Katolikus Templom , Verebi Református Templom, Gárdonyi Római Katolikus Templom Emlékest Gregor József tiszteletére, VI. Templomkerti Hangverseny pákozdi református templom kertjében.

A térségben több műemlékvédelem és helyi védelem alatt álló templom, mint látnivaló egyik népszerűsítési lehetősége, és hasznosítása a méltó környezetben megtartott komoly zenei hangversenyek, ma már nem csak a helyiek részére fontosak, hanem igényes kikapcsolódási lehetőséget nyújtanak a térségbe látogatóknak is. A szezonhosszabbítást is elősegítik, és visszatérő turistákat generálnak.

A fenti példákat szükségesnek tartottuk bemutatni, mert egyrészt jelzik, hogy térségünkben elindult műemlékek, kulturális örökségek beépítése a programkínálatba.Másrészt a LEADER szellemiségű megvalósítások több esetben is megvalósítottak közös együttműködésben olyan egységes együtt gondolkodást amely megerősíti tanulmányunk szükségességét, hogy igény van a turisztikai termékfejlesztések során az egyes elemek összekapcsolására.

¹⁴ Jónás Krisztina énekművész - szolista (szoprán) szervezésében, több helyszínen, a záró koncertek pedig több településen, települési templomokban kerültek megtartásra, LEADER pályázati támogatás is támogatta a rendezvény sorozatot.

I/3 Az örökségvédelem a Nemzeti Vidékstratégiában

Fontosnak tartjuk, hogy a következő időszak tervezéseinél figyelembe vegyük azokat az alapvetéseket, amelyek előremutatóan meghatározzák az elvárt teendőket.

„ 4.3.5 A vidéki települések épített környezete, kulturális öröksége ¹⁵

A történelmileg kialakult településközpontok hagyományos, – a gazdálkodás és a takarékos életvitel hagyományaihoz illeszkedő – struktúrájának megőrzése és az értéket képviselő – sokszor helyi védelmet is élvező – épületek örökségvédelme nem csak a kedvezőtlen gazdasági környezet, hanem a szabályozási és a hatósági gyakorlatnak is köszönhetően, jelentős értékvesztést szenved. **Ez a problémakör nem pusztán esztétikai vonatkozású.** Támogatás és a műemlékvédelem feladatkörének korábbi zsuroritása következtében a helyi védelemre jelölt lakó és középületeken kívül nagyütemben vesznek el az örökségvédelemre méltó gazdasági épületek, épületegyüttesek és a hozzá fűződő tudás is a falvakban. **Ezek a kulturális és gazdasági veszteségek további kedvezőtlen folyamatokat generálnak.** Jelentős tényező továbbá, hogy az önkormányzatok szemléletben és képzettségben – megbízóként – gyakran nem tudnak a településtervező partnerei lenni a hosszútávra előretételező környezettudatos és komplex vidékfejlesztésszemléletű településtervezési célok megfogalmazásában és végrehajtásában sem. Az önkormányzatok sokszor nem teszik meg a kellő lépéseket az épített környezet minőségének védelméért és fejlesztéséért, pedig vidéki térségeink gazdag kulturális örökségének megőrzése, az épített környezet, építészeti örökség, népi építészeti értékek megóvása közös érdek. Fontos továbbá, hogy a még fellelhető építészeti hagyományok újraalkalmazásával a faluképek ismét jellegzetessé váljanak, valamint a faluképet negatívan befolyásoló infrastrukturális elemek (pl. „kábelfödémek” létrejötte vezetékéből) megszűnjenek.

A magyarországi épített örökségállomány színvonalát, értékeit tekintve európai, nemzetközi rangú, azonban helyzete, állapota, tudományos igényű helyreállításainak hiánya, a nagyközönségnek való bemutatást jelenleg képviselő állomány csekély aránya elmarad az európai, illetve a nemzetközi átlagtól. Magyarország nem használja ki a kulturális örökségben rejlő erőforrásokat. Ezt a felzárkózást, az ismételt rangba helyezést, a szunnyadó értékek kibontakoztatását kitartóan szorgalmazni kell. Szükség van a kulturális örökségi helyszínek fejlesztésére, kibontakoztatására, a nagyközönség számára való bemutatására, ezáltal az örökség turizmusba való minél szélesebb körű bekapcsolására.

Az elmaradott településeken, térségekben sok esetben a kulturális örökség, illetve az annak bázisán működő turizmus lehet az egyetlen kitérési pont mind a gazdaságfejlesztés, mind a munkahelyteremtés vonatkozásában.

Probléma, hogy a fejlesztések többségükben elsődlegesen nem az értékvédelmet, az értékek erősítését és a nagyközönség számára való folyamatos hozzáférés biztosítását szolgálják; másrészt a projektek pontszerűen valósulnak meg, holott a fenntarthatóság a kulturális örökség elemek vegyes bemutatásával, program-csomagokba szervezésével biztosítható. Szellemi, tárgyi és épített örökségünk bemutatása, hasznosítása olyan energiaforrás, amely a múlt emlékeire és értékeire alapozva alkalmas a jövő építésére, továbbá gazdasági jelentőségén túl a közösségépítésben is fontos szerepet tölt be, egyben a kulturális sokszínűség forrása.

¹⁵ Nemzeti Vidékstratégia 2012 – 2020 („a magyar vidék alkotmánya”)

7.7.6 Falufejlesztés, vidéki értéktár és örökség program

Vidéki térségeink gazdag kulturális és épített örökségének megőrzése kiemelkedő fontosságú a vidéki települések megújítása, fejlesztése szempontjából. Egyrészt azért, mert helyi, térségi vagy nemzeti jelentőségű történeti és kulturális értéket képviselnek, másrészt azért, mert tapasztalat- és tudástárat (pl. könyvtárak) jelentenek számunkra, amelyből a jelenben és a jövőben is meríteni tudunk. A vidéki építészeti örökség részét képező gazdasági épületek, kúriák, kastélyok, várak, egyházi épületek jelentős részének állapota leromlott, megfelelő hasznosításuk sem minden esetben megoldott. Jelentős építészeti értéket képviselnek a hagyományos falusi lakóházak, porták, melyek esetében a közösségi értéket (örökség) szükséges elfogadtatni a tulajdonosokkal, törekedve az értékőrző korszerűsítési megoldásokra. Az uniós vidékfejlesztési támogatásoknak köszönhetően esztétikailag is számos település, illetve településrész megújul. Sok térségben és településen azonban máig leromló faluképpel találkozunk, hiányos infrastruktúrát találunk. Az önkormányzatok forráshiányuk miatt önerejükből csak részben tudják a szükséges fejlesztéseket megvalósítani.

Stratégiai irányok és teendők

1. Térségi, települési komplex falu- és vidékfejlesztési stratégiák kidolgozása.
2. Vidéki épített örökség védelme, a népi építészeti örökség megőrzése. Támogatni szükséges a helyi épített környezet minőségének javítását az értékvédelem és a falukép védelem eszközeinek alkalmazásával, a főépítési rendszer kiterjesztésével.
3. Az örökségértéket képező vidéki épületek, épületegyüttesek szükség esetén funkcióváltással vagy új funkcióval történő megújításának, a helyi közösségi életbe és a turizmusba történő bekapcsolásuk-nak a támogatása, a vidékfejlesztés eszközeivel való segítése.
4. A helyi építészeti értékek felmérésének, örökség- és értékleltárak készítésének, a tulajdonosok örökségvédelemmel kapcsolatos szemléletformálásának támogatása, a hagyományos falukép meg-őrzésére irányuló kezdeményezések ösztönzése.
5. A vidéki szellemi és kulturális örökségkincs gyűjtése, feltárása és bemutatása, zenei, mesei, népszó-kásbeli, kézműves hagyományaink ápolása közösségi keretekben, átadása a kulturális intézmények (könyvtárak) közreműködésével.
6. Falvaink és vidéki településeink megújulásának, a település szükségletéhez és környezetéhez igazodó infrastrukturális fejlesztésének a vidékfejlesztés eszközeivel történő segítése, ezáltal a vidéki lakosság életminőségének növelése, vonzó lakókörnyezetet biztosítva számunkra.
7. Az építészeti környezetkultúra javítása. Az építési kultúra, az építési anyag,- és technológiai minőség jelentős javítása kulturális, gazdasági és egészségügyi szempontok figyelembevételével. A klíma,- és energiatudatos, ugyanakkor az egészséges életvitelt biztosító minősített építőanyagok, építési rendszerek elterjesztése, alkalmazásának elősegítése és érvényesítése.
8. A komplex településtervezési és építészeti szemlélettel végzett munka szükségessége a település-tervezés és épülettervezés területén.
9. A vidéki életformának, a (hagyományos) faluképnek megfelelő/illeszkedő épített környezet építészeti minőségének a megőrzése, helyreállítása, fejlesztése, az épített környezet, az épületek építészeti színvonalának emelése.

10. A közösségi együttlét intézményeinek megerősítése, a különböző korosztályok találkozási és közös időöltési, szórakozási lehetőségeinek megteremtése, a nyilvános könyvtárak, és a könyvtári szolgáltató helyek, valamint az Integrált Községi Szolgáltató Terek (IKSZT) fejlesztése EU programjának folytatása.

11. Takarékos területhasználat, a barnamezős beruházások előtérbe helyezése a zöldmezős beruházá-sokkal szemben.

12. A természeti és kulturális örökség fenntartását, falvak fejlesztését szolgáló programok támogatása.

13. A falumegújításban található jó példák feltárásának, megosztásának, a nemzetközi falumegújítási projektekben való részvételnek a támogatása.

14. A településfejlesztési, településüzemeltetési célú közfoglalkoztatás ösztönzése.

15. A falugondnoki szolgáltatók, a falumegújításra irányuló helyi kezdeményezések támogatása.

16. A vidék fejlődését elősegítő közlekedési infrastruktúra fejlesztése, elérhetőség javítása, a centrális úthálózat helyett összekötő utak kiépítése a környezeti szempontok figyelembe vételével. A belső közlekedési kapcsolatrendszer javítása.

17. E-közigazgatás bevezetése, elterjesztése.

18. A vidéki közbiztonság (vagyon, termés) javítása. ,,

Az életminőség javításának célja elsősorban a vidéki térségeken hiányzó szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása, melyeket integrált közösségi szolgáltatóhelyeken és a helyi szükségletekhez igazított megoldásokkal valósítanak meg a költséghatékonyság biztosítása érdekében. A kulturális és rekreációs lehetőségek bővítése, a vidéki örökség megőrzése és fenntartható használata nem csak a falusi turizmus fejlesztését jelenti, hanem elengedhetetlen feltétele a vidéki lakosság életminőség-javításának is.

I/4 Vidéki örökség 2007-2011 pályázati lehetőségei az ÚMVP-ben¹⁶

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program célkitűzései a III. tengely intézkedéseiben fogalmazta meg, a vidéki területek uniós forrásból megvalósítható pályázati támogatási lehetőségeket a 2007-2013 közötti tervezési ciklusban.

III. tengely A vidéki élet minősége és a vidéki gazdaság diverzifikálása

312. Mikroállalkozások fejlesztésének támogatása

313. A turisztikai tevékenységek ösztönzése

322. Falumegújítás

323. A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése

5.3.3.2.3. A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése

Ennek az intézkedésnek a keretében két alintézkedés található:

A) A kulturális örökség megőrzése

B) Natura 2000 fenntartási/fejlesztési tervek készítése

¹⁶ Új Magyarország Vidékfejlesztési Program

5.3.3.2.3.A A kulturális örökség megőrzése

Az intézkedés jogalapja:

Az 1698/2005/EK tanácsi rendelete 52. cikkének b) pontja és 57. cikkének iii) pontja

Az 1974/2006/EK rendelet mellékletének 5.3.3.2.3. pontja

Az intézkedés kódja: 323

A beavatkozás indoklása:

A magyar vidéki területek bővelkednek kulturális, épített és természeti értékekben. A vidéki területek vonzóerejének növelése érdekében szükséges a vidék fejlesztése, valamint a kapcsolódó kulturális és természeti örökség megfelelő bemutatása. A vidéki települések nem rendelkeznek elegendő saját bevétellel építészeti örökségük, kulturális és természeti értékeik, illetve vagyontárgyaik megővéséhez és fejlesztéséhez. Az épített örökségen kívül a települések természeti értékei, illetve a kapcsolódó zöld területek szintén meglehetősen elhanyagoltak, és jelentőségük egyre csökken a helyi közösségek szemében. A vidéki területek vonzóerejének növelése érdekében biztosítani kell a fenntartható fejlődést és a vidéki élethez kapcsolódó kulturális és természeti örökség megfelelő bemutatását.

Az intézkedés céljai:

Az intézkedés célja a vidéki települések képének és környezetének javítása, az épített, a természeti és a kulturális örökség és a kapcsolódó zöld területek megővése és megújítása, a helyi öntudat fejlesztése, valamint az említett települések vonzóerejének növelése.

Az intézkedés területi hatálya:

Az intézkedés területi hatálya az 5000 főnél kevesebb lakosságú, illetve a kevesebb, mint 100 fő/km² népsűrűségű településekre terjed ki. A támogatásra nem jogosult települések a külterületei – amennyiben a külterület lakossága meghaladja a település összlakosságának 2%-át – jogosultak a támogatásra. A budapesti agglomeráció települései nem jogosultak a támogatásra az intézkedés szerint. A jogosult települések listája a 19. és a 21. sz. mellékletben olvasható, elhelyezkedésüket

pedig a 20. mellékletben található térkép jelöli. Ami az intézkedés területi hatályát illeti, a ROP-akkciókkal (Regionális Operatív Program-akkciók) érintett települések – a nagyvárosok és a kistérségi központok – tekintet nélkül a lakosságszámra, illetve a népsűrűsége, nem jogosultak a jelen intézkedés keretében támogatásra.

Az intézkedés tartalma:

Az intézkedés célja helyi szinten az épített, a természeti és a kulturális örökség védelme és megújítása a vidéki településeken. E tekintetben az építmények és a helyi örökség védelmének összehangolt, kölcsönös kapcsolatban lévő fejlesztése áll az intézkedés középpontjában.

Kedvezményezettek:

A Magyarországon bejegyzett non-profit jogi személyek, a települési önkormányzatok és társulásaik, valamint az egyházak.

A támogatott intézkedések típusa:

Kulturális örökség:

A kulturális örökség felújításával, fenntartásával és fejlesztésével kapcsolatos tanulmányok, tervek készítése. A helyi védelem alatt álló épületek külső-belső helyreállítása és felújítása; az épületek és a kulturális értékek bemutatása; az előbbiekhöz szorosan kapcsolódó zöld területek fejlesztése és helyreállítása; sétányok és gyalogutak építése; a helyi népművészet, a néprajzi és kulturális értékek bemutatása. A településszerkezeten belüli, védelem alatt álló egységek, épületek és a kapcsolódó környezeti elemek (a legalább három elemből álló egységek) rehabilitációja; az azokhoz szorosan kapcsolódó zöld területek fejlesztése és helyreállítása.

A természeti örökség megőrzése és fejlesztése: A természeti és történelmi táj, illetve az azt alkotó tájelemek javítását és fejlesztését célzó támogatások és fejlesztések. A

környezeti tudatosság fejlesztését célzó intézkedések végrehajtása (vizek és természetvédelmi területek környékének javítása, valamint a szelektív hulladékgyűjtés és hulladékgazdálkodás fejlesztése, stb.).

A fedezett költségek típusai:

Az eszközök és a berendezések megvásárlásával és üzembe helyezésével kapcsolatban felmerülő költségek. Az épületek külső és belső felújításának költségei.

Általános költségek (a tanácsadók költségei is). A föld- vagy ingatlanvásárlás az intézkedés keretében nem támogatható.

A támogatás típusa:

Vissza nem térítendő támogatás.

A támogatás mértéke:

A támogatás mértéke: 100%.

Az ezen intézkedés alapján nyújtott minden támogatás összhangban lesz a *de minimis* támogatásokról szóló 1998/2006/EK rendelettel.

Az intézkedés kapcsolódásai, lehatárolása:

Kapcsolódás a Program más intézkedéseivel:

Az intézkedés kapcsolódik az 5.3.3.2.2. „Falumegújítás és -fejlesztés” intézkedéshez, mivel mindkét intézkedés a vidéki települések (épített) értékeinek a megújítását és védelmét szolgálja. A két intézkedés közötti határvonalat azon az alapon lehet meghúzni, hogy a projekt tárgya védelem alatt áll-e. Jelen intézkedés csak a helyi védelem alatt álló kulturális értékeket támogatja, a „Falumegújítás és -fejlesztés” intézkedés esetében viszont a védelem alatt állás nem alkalmassági kritérium. Az intézkedés kapcsolódik az 5.3.3.1.3. „Turisztikai tevékenységek ösztönzése” intézkedéshez, mivel a település képének javításán keresztül és a mezőgazdasághoz kapcsolódó kulturális és természeti örökség védelmével növeli a települések turisztikai vonzóerejét.

A pályázati kiírások eddig három alkalommal jelentek meg. 2008, 2009-ben és most 2012 októberében.

Pázmándi Kálvária (fotó: Stadler Klára)

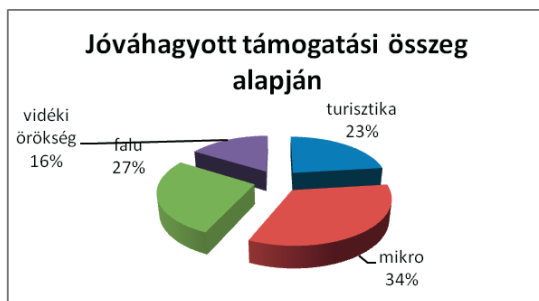
Az alábbi táblázatban a 2012 novemberéig jóváhagyott, azaz nyertes pályázatok darabszáma, és az elnyert támogatási összeg bontása található.

A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése 2007-2011

Ügyfél lakhely-székhely	Jóváhagyott kérelmek száma - db	Jóváhagyott támogatási összeg - Ft
Magyarország	866	15 032 944 268
Dél-Alföld	121	2 065 342 763
Bács-Kiskun	61	907 731 155
Békés	23	615 634 965
Csongrád	37	541 976 643
Dél-Dunántúl	162	1 858 239 785
Baranya	64	651 758 674
Somogy	66	834 779 413
Tolna	32	371 701 698
Észak-Alföld	126	3 035 886 474
Hajdú-Bihar	18	627 482 443
Jász-Nagykun-Szolnok	14	375 957 052
Szabolcs-Szatmár-Bereg	94	2 032 446 979
Észak-Magyarország	132	2 825 242 337
Borsod-Abaúj-Zemplén	82	1 708 422 627
Heves	22	357 269 906
Nógrád	28	759 549 804
Közép-Dunántúl	130	2 124 858 238
Fejér	36	528 227 100
Komárom-Esztergom	34	579 650 763
Veszprém	60	1 016 980 375
Közép-Magyarország	47	894 982 189
Pest	47	894 982 189
Nyugat-Dunántúl	148	2 228 392 482
Győr-Moson-Sopron	55	787 020 803
Vas	44	719 672 582
Zala	49	721 699 097

MVH adatszolgáltatás, www.mvh.gov.hu

A III. tengelyben pályázható jogcímek alapján a Vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztésére 2012. novemberéig megállapított támogatások aránya a többi jogcímhöz viszonyítva, országosan.

MVH adatszolgáltatás alapján, saját szerkesztés

312. Mikroállalkozások fejlesztésének támogatása, **313.** A turisztikai tevékenységek ösztönzése, **322.** Falumegújítás, **323.** A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése

I/ 5. A vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése a Velencei-tó térségében

A 2011-ben aktualizált HVS is „ 2. Célkitűzés: Fenntarthatóság A táji és épített, természeti és kulturális örökség és helyi identitás védelme, megőrzése, megújítása, fenntarthatóság biztosításával „ megerősíti ezen területek fontosságát.

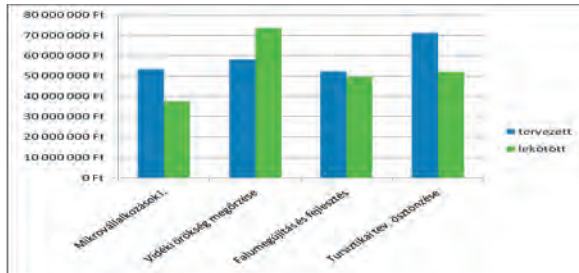
A Velencei-tó Helyi Közösség területe kivételes természeti adottságok, gazdag természeti örökség, kiemelkedő táj-természeti értékek jellemzők. A térségben a természeti és épített táji értékek jelentős turisztikai vonzerőt képviselnek, védelmük az élő és megújuló természeti erőforrások érdekében is fontosak. A megőrzött természeti környezet az itt élők és az ide látogatók részére is megerősíti a „testi-lelki harmónia”(Cooper), a rekreáció és egészség turizmus alapjait.

A Velencei-tó kiemelt üdülőkörzetben a "fenntartható fejlődés" elve szerint el kell érni, hogy a Velencei-tó térsége, mint biológiai sokféleséget reprezentáló egyedi természeti- táji környezet, másrészt, mint turizmust befogadó és magas szinten kiszolgáló kiemelt régió, mindkét követelménynek maradéktalanul megfeleljen.¹⁷

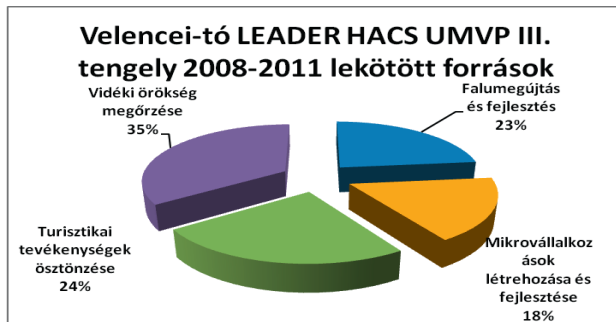
¹⁷ HVS 2008-2011

Az alábbi táblázat is mutatja, hogy a Velencei-tó HACS a tervezetnél többet költött forrásaiból a vidéki örökség célterületre a tervezettnél.

UMVP III. tengely Velencei-tó LEADER HACS tervezett és lekötött forrás 2008-2011

A következő táblázatban a lekötött források arányát mutatjuk be jogcímenként, a százalékos arányt az elnyert támogatások forint felhasználás alapján rendszereztük.

LITVÁN LEADER HACS látogatása a kápolnásnyéki felújított Református templomban

Nyertes Projektek 2008-2011 között UMVP III. tengely Velencei-tó LEADER HACS a vidéki örökség megőrzése és fenntartható fejlesztése

Kápolnásnyéki Református Egyház.	Kápolnásnyék	Vidéki örökség	Reformátusa templom és -kert felújítása,	37 067 814
Pákozdi Református Egyházközség*	Pákozdi	Vidéki örökség	Pákozdi Református Templom felújítása	25 121 000
Sukorói Református Missiói Egyházközség*	Sukoró	Vidéki örökség	Történelmi múlt- élő jelen	5 562 894
Pákozdi-ért Alapítvány	Pákozdi	Vidéki örökség	Pákozdi Római Katolikus Templomkert rehabilitációja	7 843 366
Pázmánd Községi Önkormányzat	Pázmánd	Vidéki örökség	Pázmándi Kálvária Rehabilitációja	9 553 550
Honvédség és Társadalom Baráti Kör Székesfehérvári Szervezete	Pákozdi	Vidéki örökség	Doni Kápolna Rehabilitációja	7 994 335
Pázmándi Római Katolikus Egyházközség	Pázmánd	Vidéki örökség	Pázmándi Templom Homlokzatának felújítása	9 811 800
Sukoró Község Önkormányzat	Sukoró	Falumegújítás	Sukoró főtérréhabilitáció 1848-as történelmi park	9 968 631
Pákozdi Községi Önkormányzat	Pákozdi	Falumegújítás	Pákozdi Hősök tere parkosítása	6 701 062
Pázmánd Község Önkormányzat	Pázmánd	Falumegújítás	Pázmánd Fő utca menti zöldfelületek felújítása (Fehérkereszt park)	8 124 174
Vereb Község Önkormányzat	Vereb	Falumegújítás	Pihenőhely és sétautak kialakítása Vereben	3 801 078
				104 929 055

- visszavont, nem nyert

A megújult Doni Kápolna

LEADER támogatásból vidéki örökséghez, kulturális örökséghez köthető nyertes pályázatok.

Gárdonyi Református Egyházközség	Gárdony	LEADER	Katonai emlékhely rehabilitációja, pihenőhely kialakítása, értékeink tematikus út	2 500 000
Agárdi Romai Katolikus Egyházközség	Agárd	LEADER	Agárdi templomkert rehabilitációja, pihenőpark kialakítása, értékeink tematikus út	2 500 000
Zsongó Bárka Egyesület	Agárd	LEADER	Dékány András sétány	2 500 000
Gárdonyi Református Egyházközség	Gárdony	LEADER	Konferencia- és rendezvényhelyszín berendezése	2 813 712
Sukoró Község Önkormányzat	Sukoró	LEADER	Ördög kemence az Ördög-hegy lábánál	1 900 000
Sukoró Velence-tavi Horgász Egyesület	Sukoró	LEADER	Borbás-hegyi kilátó	2 028 288
Virágos Velence Városszépítő Közhasznú Egyesület	Velence	LEADER	Babák rózsakertje	2 790 961
Velence Város Önkormányzat	Velence	LEADER	Civilház kialakítása, épületfelújítás	8 997 300
				26 030 261

A pályázati források lehetőséget adtak arra, hogy az országos és helyi védelem alatt lévő fontos épületek, parkok, egy része az elmúlt időszakban uniós forrásból megújuljanak. De már 2008-ban elvégzett igényfelmérések alapján is látható volt, hogy a térség számára ez a nagy számú értékeket figyelembe véve az elvárt igényeknek csak töredéke.

A LEADER HACS részére biztosított fejlesztési források 2011- re a Vidéki örökség jogcímben kimerültek, 2012-ben ezt a jogcímet a LEADER HACS forráshiány miatt nem tudta meghirdetni.

Az igény pedig egyre nagyobb ezen a területen is, azt gondoljuk, hogy nőtt a bizalom a pályázati források irányába, az elkészült, megvalósult attraktív helyszínek bebizonyították, hogy érdemes pályázni. Emellett nem oldódtak meg a műemlékvédelmi épületek problémái, a rossz állapotú épületek nem tudtak más pályázati forrást találni. Több műemlékvédelmi templom kész költségvetéssel rendelkezik, hogy amint lehetőség adódik fejlesztési forrásokat találjanak.

Katonai emlékhely rehabilitációja, pihenőhely kialakítása, Értékeink tematikus út, Gárdonyi Református Egyházközség LEADER pályázat

II.A kulturális örökségvédelem gazdasági hatásai.

„A kulturális örökség elemei meghatározó és mással nem helyettesíthető forrásai, dokumentumai egy közösség azonosságtudatának, sarokkövei egy nemzeti értékrendnek. Az épített kulturális örökség része napjaink élhető emberi környezetének, amelyet éppúgy védenünk kell, mint a természeti környezetünket. Kulturális örökségeink fejlesztési potenciál hordozói, azaz lehetőséget kínálnak arra, hogy a múltunkból hozott tőkét a jövőre fordítsuk. Ennek tudatában a polgári kulturális politika a kulturális örökséget, illetve az örökségvédelmet a nemzeti identitás erősítésének szolgálatába kívánja állítani. A kulturális örökségben rejlő fejlesztési lehetőségek kiaknázásakor azonban alapelvként kezelendő, hogy csak a történeti értékhez hű bánásmód képes a kulturális örökséget időtálló, mindig megújulni képes és számos szempontból jövedelmező gazdasági forrássá és közösségépítő erővé emelni. A polgári kulturális politika ezért az emléktanyag anyagi valóságában történő megőrzésének kíván elsőbbséget biztosítani, míg a korszerű információs technológiákat az ismeretek nyilvántartásához és széles körben történő közzétételéhez hívja segítségül. A megfelelő jogszabályok megalkotásával kívánja az örökségvédelem helyét kijelölni az ország fejlesztési politikájának egészében. Az uniós lehetőségekkel összefüggésben szabályozza kapcsolatát a terület- és vidékfejlesztéssel, a munkaerő-gazdálkodással, az idegenforgalommal, és biztosítja annak lehetőségét, hogy az örökségvédelem szervesen beépüljön a különböző ágazati politikákba.”¹⁸

(UNESCO... 1972). A 2001-ben elfogadott, a kulturális örökség védelméről szóló magyarországi törvény (2001. évi LXIV. törvény) a kulturális örökséget hazánk múltjának és jelenének pótolhatatlan, egyedi és meg nem újítható forrásaként, a nemzeti és az egyetemes kultúra elválaszthatatlan összetevőjeként említi, s a régészeti érdekű területekben, régészeti emlékekben és lelőhelyekben, ezek védőövezeteiben, a műemlékekben, műemléki értékekben és területekben, valamint a kulturális javakban definiálja. Megállapítja, hogy a nemzet egészének közös szellemi értékeit hordozza, s azáltal, hogy a terület- és településfejlesztés, terület- és településrendezés, környezet-, természet- és tájvédelem és az ezzel kapcsolatos beruházások tervezését védelmével összhangban kell végezni, feladatokat fogalmaz meg e szakágak, benne a területfejlesztés számára is.

Az épített kulturális örökség védelme, mint társadalmunk egyik alapvető feladata, magán viseli az elmúlt két évtized megoldáskereső időszakának minden jellemzőjét. A társadalmi és gazdasági változások felgyorsuló ütemében az örökségvédelem is keresi a megfelelő válaszokat. Az Európai Unió csatlakozás e téren is újabb feladatokat, kihívásokat, de lehetőségeket is kínált. Ezen feladatok mély elemző munkával és a társadalom széles rétegeinek konszenzusos együttműködésével megoldhatók, és megfelelő válaszok adhatók, a lehetőségek feltárása pedig ma még nem ismert erőforrásokat szabadíthat fel.

A műemlékvédelem gazdasági hasznáról különböző értékezeseket és véleményeket találhatunk, mi úgy gondoljuk nem az a kérdés, hogy van e haszna, mert ezt egyértelműen igaz. A kérdés az, hogy a védett épületek önmagában, hogyan tud úgy gazdasági bevéteket termelni, hogy abból a települések, fenntartók, üzemeltetők, szolgáltatók bevételeket generálhassanak.

¹⁸ *Minőség a kultúrában – Magyarország kulturális stratégiájának alapjai* című kiadvány 2009

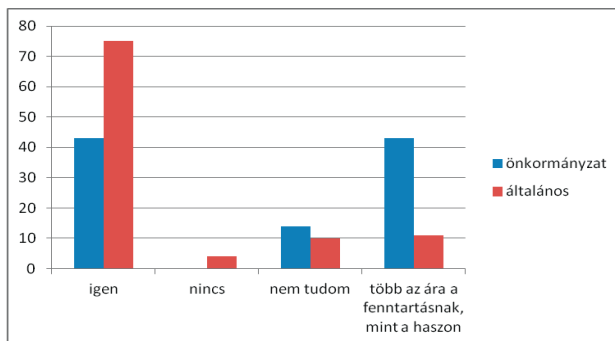
Azt gondoljuk, hogy a települési polgároknak is erősíteni, tudatosítani kell ezeknek a tárgyaknak (épített-táji-természetvédelmi területek) meglétét, és értékét. Olyan alternatívákat keresni amellyel ezek az értékek hasznosíthatók, fenntartható megmaradásuk és a környezetvédelmi védelem szempontjait is figyelembe véve.

Következtéseink megerősíti, hogy a kulturális örökségvédelmi célpontok bevonhatók új elemként a következő időszak stratégiáiba, új több árnyalatú megközelítést tesznek lehetővé a turizmusban mint kiegészítő élményláncok, új célcsoportok bevonását vetítik elő az irányított turisztikai termékfejlesztések.

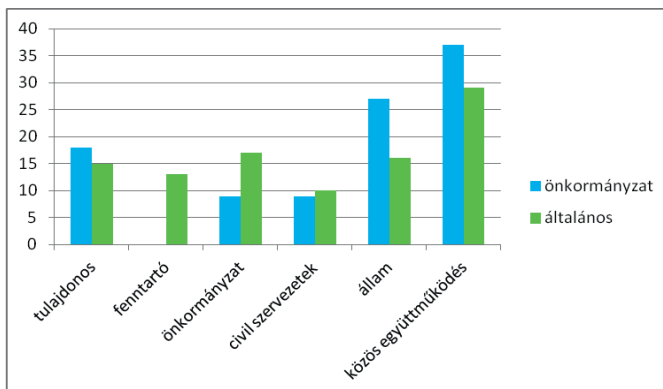
Kérdőíves felmérésünkben arra kerestük a választ, hogy mit gondolnak ezekről a kérdésekről, fogalmakról megkérdezettek.

Összehasonlítottuk a kérdőívet általánosan kitöltők (civil szervezetek, vállalkozók, turista, helyi lakos) és az önkormányzati véleményt alkotók véleményét a feltett kérdésekre, kíváncsiak voltunk, mennyire eltérően vélekednek, vagy eltérők e a vélemények ezekben a megközelítésekben.

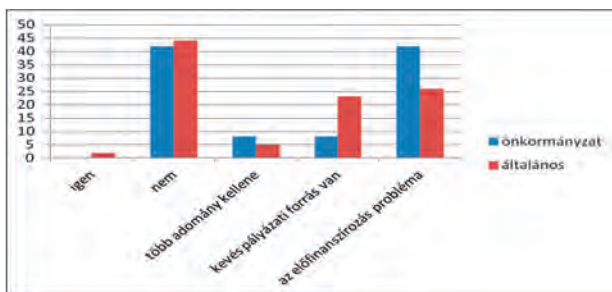
Ön szerint a kulturális örökség védelmének van gazdasági haszna ?

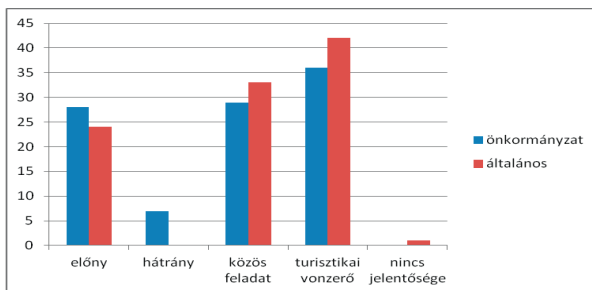
Kinek a feladata a kulturális örökségek fenntartása ?

Ön szerint a kulturális örökségvédelemre rendelkezésre állnak elegendő források?

Ön szerint a kulturális örökség, a műemlék védelem, a helyi védelem megléte a térség számára mi jelent ?

A kérdőíves lekérdezés rámutat többek között arra, hogy a társadalom minden tagja felelősséget érez a múlt megőrzésére, átörökítésére. Ami nagyon pozitív, hogy minden társadalmi szféra kiemeli a közös együttműködést.

A kérdőív összegzései rámutatnak arra, hogy egyáltalán nem elegendők a források a műemlékvédelemre, kevés a pályázati forrás, és nagy gond az előfinanszírozás.

A megállapítások miszerint az országos és helyi védelem alatt lévő épületek felújítására egyértelműen több pályázati forrásra van szükség, és ezzel együtt előfinanszírozási lehetőségekre országosan is megállja a helyét.

Ugyancsak megerősítik a válaszadók a HVS-ben és most a tanulmányban is megfogalmazott megerősített megállapítást, hogy a helyi értékeink előnyt jelentenek, és jelentős turisztikai vonzerőt képviselnek a térség életében.

II./1. A Velencei-tó térségének épített, táji, természeti értékeinek országos jelentősége

A Velencei-tó térség kilenc települése a Váli Völgy – Vértes – Sárvíz – Mezőföld ölelésében találhatóak, Székesfehérvár közvetlen közelében. A térség, gazdasági mutatói alapján, az országos átlagnál jobb kedvezőbb helyzetben van. Figyelembe véve az adottságait, a természeti és a táji értékekben, valamint az épített környezetben rejlő lehetőségeit, egyértelmű, hogy a fejlődési lehetőségek a térségen is túlmutatnak, mind a foglalkoztatottságot, mind pedig a jövedelemtermelő képességet tekintve.

A térség fő gazdasági erejét adó idegenforgalom volumene az elmúlt években jelentősen visszaesett az ebből származó bevételekkel együtt.

Természeti és épített környezeti erőforrások

A mintegy 248 km² területű térség mind természeti, mind pedig épített környezeti szempontból is hazánk egyik legváltozatosabb része. A térség települései együttesen több mint 43 műemlékvédelem alatt álló épülettel rendelkeznek, melyek közül sajnos jó néhány elhanyagolt, ezért felújításra és több esetben akár funkcióbővítésre szorulna, így szolgálva a helyi idegenforgalom erősítését.

Kedvezőek a mezőgazdasági, a gyümölcsstermesztés, a tájgazdálkodás, a biogazdálkodás, és a vízi, valamint szárazföldi turizmus feltételei, melyek kiaknázása ma még sok kívánnivalót hagy maga után.

A térséget turisztikailag leginkább meghatározó Velencei-tó a napsütés hatására, valamint az átlagos 1, 5 m-es mélysége miatt, Európa egyik legmelegebb édes vizű tava. A víz hőmérséklete hosszú kánikula esetén elérheti akár a 26-28 °C-ot is. A tó területe 26 km², melynek 1/3-át nádas borítja. A Velencei-tó ásványi anyagokban (nátrium és magnézium) gazdag, ezért vize a kimerült szervezetet felüdíti.

A tó turisztikai értelemben vett felépítése kétirányú a déli part sekély vizű strandjai a kisgyermek számára is biztonságos és élményben gazdag strandolási lehetőséget kínálnak. Ezzel szemben az északi part kevésbé beépített, természet közeli állapotú területei kevésbé a fürdőkultúra színhelyei, mint inkább a túrázni vágyók és természetkedvelők paradicsoma.

A terület állat- és növényvilága országos megközelítésben is kiemelkedő gazdagságú. Különleges érték a Velencei-tó nyugati öblében, 420 hektár területen elhelyezkedő Velencei-tavi madárrezervátum és Természetvédelmi Terület (2. ábra). A rezervátum a nemzetközi jelentőségű vadzajok jegyzékében is szerepel, így bár csak engedéllyel látogatható, mégis számos érdeklődő természetkedvelő keresi fel évente. A térség számos védett állat- és növényfajának is élőhelyet adó úszólapok is kiemelkedő jelentőségűek. Ezek elhalt vízínövényeken, szigetszerűen kialakult életközösségek, melyek értékes fajai többek között a tőzegmoha, tőzegráfrány, és a zsombéksás. A Velencei-tóban megtalálható, a fokozottan védett hagyma burok orchidea. Botanikai szempontból még érdekessége a környéknek a mocsári kosbor, mely elsősorban a Dinnyési Fertő területén található meg. A Velencei-tó környéki változatos növényzet táplálékot, búvóhelyet és egyben költő helyet is jelent az itt élő élőlények számára. A területileg a már korábban

említett madárrezervátumhoz kapcsolódik, de ugyanakkor mégis külön álló egységet képez a Dinnyési Fertő Természetvédelmi Terület, mely 545 hektáron helyezkedik el. A két védett terület összesen 33-35 fészkelő madár fajjal és közel 300 "idelátogató és itt vendégszolgáltató" madárfajjal büszkélkedhet.

A térség természeti és táji értékei nem merülnek ki csupán a Velencei-tóban, hiszen a települések életéhez ugyanúgy hozzá tartozik a Velencei-hegység is (közvetlenül, vagy akár a látvány révén is), mely az ország „legalacsonyabb hegysége”. Legalacsonyabb, hiszen legmagasabb pontja a csupán 352 méter magas Meleg-hegy, mely a klasszikus besorolás alapján is csupán domb volna. Kiterjedés szempontjából is aprónak tekinthető, hiszen fő tömege csupán 15x7 km. Ennek ellenére hazánk egyik legjelentősebb hegységéről beszélhetünk, mind geológiai, mint turisztikai szempontból. Geológiai jelentősége abban rejlik, hogy Magyarországon egyedül itt bukkan felszínre nagy tömegben a magmás eredetű gránit, mely hazánk egyik legidősebb kőzete. Számtalan forrást, néhány barlangot és különböző, érdekes formájú gránit sziklát csodálhat meg az erre járó, melyek fantázianeveket is kaptak, mint pl.: Likas-kő, Gyapjas zsák, Kockakő, Pandúr-kő, melyek a Pákozdi ingókövek Természetvédelmi Terület kezelése alá tartoznak. Ebben a sokáig mozdulatlannak vélt kőzetben helyezték el a híres nadapi szintezési alappontot, mely máig jelentős turisztikai látványosság. Turisztikailag a hegység azonban nemcsak a geológia iránt fogékony embereknek nyújt látnivalót egyedi kőzetei és kőzetformái (pl. ingókövek) által, hanem a szépséget és a túrázást kedvelőknek is, hiszen páratlan látvány tárul a térség magasabb pontjairól nemcsak a Velencei-tóra, hanem annak környezetére is. Pákozdon az arborétumot tekintheti meg az érdeklődő, ahol 250 fajfajával, cserjékkel, lágyszárú növényekkel találkozhat. Az itt található tanösvényen megismerhető a hegység páratlan növényvilága. Innen nem messze találhatjuk a II. világháborús magyar hősök emlékére emelt Doni emlékkápolnát. Az arborétum mellett az 1848-as szabadságharc egyik leghíresebb, győztes csatájának (pákozdi csata) emlékére állított emlékművet és múzeumot látogathatják az érdeklődők. Itt különleges beszélő terepasztalon nézhetik végig a csata eseményeit, valamint interaktív bemutató teszi érdekese a Pákozdi Katonai Emlékparkot.

A Velencei-tó térsége hazánk egyik legsokoldalúbb idegenforgalmi területeként értékelhető, hiszen nemcsak természeti szépségei, hanem a településeinek különleges épített környezete is jellemzi.

A térség gazdag kulturális örökségének bemutatása eddig kihasználatlan lehetőségeket rejt, új turisztikai termékfejlesztések erősíthetik a gazdaságfejlesztést. Új innovatív megközelítésekre ad lehetőséget az irodalmi (itt született: Gárdonyi Géza, Vörösmarty Mihály) történelmi, hagyományokra épülő tematikus programok, vagy az országos és helyi védelem alatt álló nagy számú kulturális örökség.

Tanulmányunkban ennek a szegmensnek az átfogó bemutatására törekszünk, többek között a kulturális örökségünk megóvása, megőrzése céljából, a fenntartható fejlődés szempontjait szem előtt tartva. A vidéki turizmus trendjeit követve pedig úgy gondoljuk, hogy ezek a központba állítható értékek egyes piaci résterületeket célozhatnak meg, pl. a most kialakuló szelíd, slow turizmus megközelítésében, a még most formálódó öko turizmus kialakítását, és az új programkínálattal támogathatják a területen eltöltendő vendégéjszakák növelését, a szezonhosszabbítási törekvéseket, és élményláncot alkotva a térség egyediségét, vonzerejét erősítik.

III. HELYI ÉRTÉKLELTÁR

A szakmai anyag elsődleges célja, hogy felhívja a figyelmet, hogy kulturális értékeink, legyenek azok akár szellemi, irodalmi, történelmi hagyományok, vagy a táj és az épített környezet, műemlékeink megőrzése közös feladat. Ebben a helyben élőknek, önkormányzatoknak, vállalkozásoknak, civil szervezeteknek közös felelősségük van. Feldolgozásunk tárgyát a műemlékek mellett azon védett és nem védett emlékek és együttesek összessége képezi, amelyek a települések története, kultúrája szempontjából figyelemre méltóak, és a kulturális turizmus potenciális célpontjai lehetnek.

A szakmai anyag nem pótolja a települések, önkormányzatok feladatát amely a térségi rendezési tervek előkészítéséhez speciális adatfelvételt irányoz elő.

Módszertan:

A Helyi Értékek rendszerezését két részre bontottuk az első részben III.1 részben az épített örökségeket hat szempont alapján kategorizáltuk. Új elemként egy új kategóriát alkottunk, amely véleményünk szerint fontos a térség szempontjából, ez az Újkori építmény kategória.

A második részben a IV. fejezetben a Velencei-tó mint tájérték szempontrendszerét szintén hat szempont alapján kategorizáltuk. A kategóriák elnevezésénél igyekeztünk a szakirodalomban, jogszabályokban alkalmazott kifejezéseket használni.

III./1 Módszertan összefoglalás*

*saját szerkesztés

1, Alap adatbázis:

A Velencei-tó Térségfejlesztő Közhasznú Egyesület az elmúlt években kialakított egy alap adatbázist, amely az épített örökségek mellett, rendezvények, népi hagyományok, helyi művészek, helyi termelők címét, elérhetőségét is tartalmazta.

Ezt az alapot felhasználva frissítettük fel az adatokat, tanulmányunk elkészítéséhez a kulturális örökség, műemlékvédelem szempontjából célirányosan.

1/2, Rendeletek, könyvek, leírások

Beszereztük a települések helyi rendeleteit, helyi építési szabályzatait. Ahol találtunk a témához kapcsolódó felméréseket, településfejlesztési anyagokat elkértük az

egyvezetésekhez. Megvizsgáltuk a települési honlapok alapján a települések szempontjából kiemelt látnivalókat. Idegenforgalmi, helyi web lapokról tájékozódunk, ¹⁹ egyes települések rendelkeznek saját települési könyvvel, Vitek Gábor: Gárdony (Agárd, Dinnyés. Gárdony története a kezdetektől napjainkig) 2009, Kupi László: Velence 2007, Kupi László: Kápolnásnyék, Vereb település könyve.

Forrásként ezeket is felhasználtuk.

1/3, Hivatalos műemléki adatbázisok

Igyekeztünk a hivatalos, helyi rendeletek mellett összehasonlításként a www.muemlekem.hu, www.termeszetvedelem.hu, www.fejer.hu és egyéb adatbázisokat is felhasználni.

Eltéréseket találtunk ezért is gondoljuk, hogy az általunk kialakított adatokat az Önkormányzatok is hasznosítani tudják a továbbiakban, és az esetleges pontosítások ez alapján követhetők.

1/4, Régi képeslapok, régi könyvek

A Velencei Helytörténeti Egyesület fotó és képeslap gyűjteményét beazonosításra tudtuk használni egyes kérdéses esetekben. Ugyancsak hasznos volt Stadler Klára régi képeslap- és könyv gyűjteménye, amelyek az elmúlt 30-40 évben jelentek meg Velencei tórol.

Megjegyezzük, hogy az alapok biztosítása az adatbázishoz, sokkal több időt vett igénybe a tervezettnél, viszont azzal az előnnyel járt, hogy a 150 elemet tartalmazó listánk, több mint háromszázra gyarapodott.

¹⁹ A térség egyik legattraktívabb, sok információval, és a látnivalók, műemlékek szempontjából is igényesen jól feltöltött honlap a www.velenceitonal.hu

III./ 2. Adatlap²⁰

Szerkesztettünk egy saját adatlapot a tételenkénti adatállapot rögzítéshez. Ezt használtuk az általános ismérvek mellett, az állapotfelmérés, állagmegóvás, szükséges forrásigény, egyéb megjegyzés, az építmény rövid tájékoztató leírást is tartalmaz a legfontosabb jellemzőkről.

ADATLAP

Sorszám:

Az örökség hivatalos megnevezése:	Szent György Római Katolikus Templom
Az örökség hivatalos címe:	248 Dinnyés, Gárdonyi Géza u. 23.

Törzs szám:	Azonosító szám:	Helyrajzi szám:	GPS koordináta
1705	3653	8184/1 hrsz.	N 47° 10,681, E 18°33,842
Tulajdonos:	Agárdi Római Katolikus Egyházközség		
Fenntartó:	Agárdi Római Katolikus Egyházközség		
Funkció:	Templom		
Építés éve:	1824.		
Megjegyzés/Egyediség:			

X Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	☐ Helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	☐ Helyi egyedi védelem alatt álló, szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	☐ Egyéb épület	☐ Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	☐ Újkori építmény
☐ Nemzetközi / országos jelentőségű védett természeti terület (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, természeti emlék)	☐ Helyi jelentőségű védett természeti terület (természetvédelmi terület, természeti emlék)	☐ Egyedi jogszabállyal védett természeti értékek, ex-lege védett természeti területek és értékek (kunhalom, földvár, barlang, láp, forrás stb.),	☐ Egyéb természeti értékek (nemzeti ökológiai hálózat puffert területei, egyéb természeti területek, jelentős élőhelyek)	☐ Egyéb táji értékek (tájképi és településképi szempontból fontos területek, hagyományos tájszerkezetet őrző tájrészletek, hagyományos gazdálkodás területei)	☐ Jelölt Natura 2000 területek

Állapotfelmérés

☐ Általánosan rossz	☐ Részben rossz	☒ Közepes	☐ Jó	☐ Kiváló
--	--	--	-----------------------------	---------------------------------

Állagmegóvás típusa

☐ Karbantartás	☐ Részleges felújítás	☒ Külső felújítás	☐ Belső felújítás	☐ Teljes felújítás
---------------------------------------	--	--	--	---

Megjegyzés: Külső – belső vakolat hullik. Ablakcsere szükséges.

Szükséges forrás igény: (kérjük részletezze milyen összegre lenne szükség a megjelölt feladatok elvégzésére) 10-12 millió forint.

Rövid leírás: (építmény, szobor, táj, ismérvei)

A templom 1824-ben épült Vajki György saját védőszentje Szent György tiszteletére és saját temetkezési helyül. Kő koporsója ma is

²⁰ a teljes adatlap minta a mellékletekben kerül megjelenítésre, és elérhető a www.velenceitoleader.eu és települési honlapokon így folyamatosan új elemek is bekerülhetnek az adatbázisba

<p> megtalálható a templom bejárata előtt. Műemlék jellegű templom, a magyar műemlékek jegyzéke így jellemzi: „Homlokzati, gulatós tornyoscskaja erős kiülésű timpanon felett helyezkedik el. A kapuja felett félköríves ablak...”⁷ A templom téglából épült, kívül és belül is vakolva. A főbejárat felett és a hajó két oldalán félköríves ablakok helyezkednek el, a sekrestye megvilágítására téglalap alakú ablakok szolgálnak. Tetéjét cserép, tornyát pala fedi. Padlózata mozaik. Hossza 16,2 m, szélessége 9,4 m.</p> <p> A templomnak két harangja van. A nagyobbik súlya kb. 100 kg, Szent Ágoston tiszteletére szentelték. 1892-ben készült Veszprémben, özv. Glóócz Sándornénál. Vurglics Ágoston prépost ajándéka. A kis harang súlya kb. 35 kg. Schick György öntötte 1895-ben, újraöntése egy régebbinek. A templom nagyobb restaurációja 1916-ban volt, még az akkori prépostnak köszönhetően. A második világháború ezt a templomot sem kímélte, maga az épület is teljesen hasznavehetelenné vált, felszerelése is teljesen elpusztult, közte Kutassy József özvegye által 1859-ben ajándékozott Szuiz Mária szobor is. A hívek maguk fogtak a rendbehozatalához, a romeltakarítási munkák után Molnár Tibor székesséhférvári építészmérnök irányításával folyt a restaurálás, sor került a tető és a mennyezet helyreállítására, a torony újraépítésére. A belső munkálatok 1950-ben fejeződtek be.</p>
<p>Egyéb vélemény, megjegyzés a felméréssel kapcsolatban</p>

III./3. Kategóriák

<p>☒ Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely</p>	<p>☐ Helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség</p>	<p>☐ Helyi egyedi védelem alatt álló, szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor</p>	<p>☐ Egyéb épület</p>	<p>☐ Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor</p>	<p>☐ Újkori építmény</p>
--	---	---	---	--	--

Műemlékek

Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely

Fejér megyében összesen 434 műemléket tartanak nyilván, ez az ország műemléki állományának (13628) 3,2%-a. Ebből koncentráltan a Velencei-tó térségében 43 található.

Új elem a Nemzeti Emlékhely: pákozdi Katonai Emlékpark

2011. november 7-én elfogadta a Parlament a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV törvény módosítását, amely bevezette a **nemzeti és történelmi emlékhelyek** fogalmát.

Ezek a helyszínek hazánk múltjában kiemelkedő szerepet játszottak, vagy valamely történelmi kor meghatározó színterei voltak, egyúttal a nemzet önazonosságát illetően is kiemelkedő jelentőségűek. A nemzeti emlékhelyek jellemzője továbbá, hogy a magyarság, vagy annak az itt élő nemzetiségekkel való összetartozását erősítő jellegük vitathatatlan.

A **Pákozdi Katonai Emlékpark** a nemzeti emlékhellyé válás indoklásában különös hangsúlyt kapott, hogy az emlékpark nem pusztán az 1848-49-es szabadságharc első dicső csatájának helyszíne, hanem a magyar honvédség 160 éves történelmének áttekintő bemutatóhelye, valamint a nemzet katonáinak zarándokhelye

A nemzeti emlékhelyek védelme és hozzáférhetővé tétele közérdek, amelynek megvalósításában közreműködnek az állami és az önkormányzati szervek, valamint az egyházak, a társadalmi és egyéb szervezetek, illetve a természetes személyek.

Helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség

Jelentős állomány képvisel a térség életében, a helyi identitás erősítésének egyik fontos eleme.

Helyi egyedi védelem alatt álló, szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor.

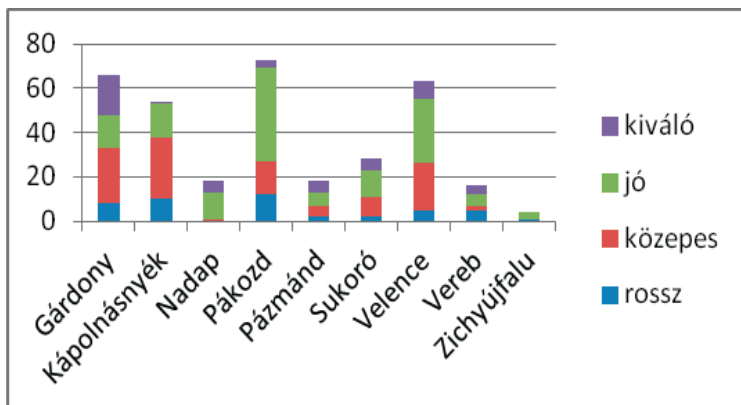
A térség igen gazdag szobor állománnyal rendelkezik, ezek megóvása, és mai alkotók modern alkotásokkal való kibővítése szükséges, a területek rangját emeli, ikon jelképekké alakulhatnak.

Újkori építmény kategória.

Itt olyan elemeket szerepeltetünk amelyek nem állnak országos vagy helyi védelem alatt, de meghatározóak egy-egy település életében, és idegenforgalmi, turisztikai megközelítésben is helyi vonzerőt képeznek. Ilyen például a Dinnyési Hagyományőrző Központ amely uniós forrásból épült meg, meghatározó színfoltja a településnek. Mind építészeti mind használati szempontból jelentős, az épület környezete, a különleges színpad térségi, országos rendezvények megtartására alkalmas. A népi hagyományok évszakokhoz kapcsolódó bemutatása, disznóvágás, Márton nap, Majális egyre több érdeklődőt vonz.

Értékleltár állapot-összegzés

III./4 Értékleltár -Településenként

Gárdony-Agárd-Dinnyés					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
48.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Dinnyési Fertő**	természetvédelmi terület	Országos jelentőségű TT	Dinnyés nyugati része
49.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Velencei-tavi Madárrezervátum**	természetvédelmi terület	Országos jelentőségű TT	a Velencei-tó nyugati része
50.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Gárdonyi Géza Emlékház	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	2484 Agárd, Sigray u. 1.
51.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Nádasdi Obelisz	szobor	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	2484 Agárd, Temető, Márvány u.
52.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Agárdi római katolikus temető	temető	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	2484 Agárd, 3654/3 hrsz.
53.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Szent György Római Katolikus Templom	templom	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	2485 Dinnyés, Gárdonyi Géza u. 23.
54.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Református Templom	templom	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	2483 Gárdony, Bóné Kálmán u. 10.

Gárdony-Agárd-Dinnyés					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
24.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Református Templom	templom	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2484 Agárd, Mátyás király u. - Petőfi u. sarok
25.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Szent Anna Kápolna	templom	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2484 Agárd Gárdonyi Géza u. 3. 3021/4 hrsz.
26.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Szent István Király Római Katolikus Templom	templom	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2484 Agárd, Gesztenye sor - Balatoni u. sarok
27.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	volt Franklin nyomda üdülője	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2484 Agárd, Vasút u. 34-35. 4457 hrsz.
28.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	volt Harsányi villa	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2484 Agárd, Chernel I. u. 5373/2 hrsz.
29.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Velencei-tavi Galéria (régí Magtár épület)	galéria	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2484 Agárd, Sigray u. 1.
30.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	volt Karsai cukrászda	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2483 Gárdony, Balatoni út 2417 hrsz.
31.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2483 Gárdony, Bóné K. u. 63.
32.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2483 Gárdony, Bóné K. u. 49.
33.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2483 Gárdony, Bóné K. u. 38.
34.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2483 Gárdony, Bóné K. u. 18.
35.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2483 Gárdony, Bóné K. u. 46.
36.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2483 Gárdony, Vörösmarty u. 17.
37.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Szolgálati lakás	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2483 Gárdony, Bóné K. u. 9.
38.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Szolgálati lakás	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2484 Gárdony, Bóné K. u.11.
39.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Jézus szíve Római Katolikus Templom	templom	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2483 Gárdony, Posta u.
40.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Préposti Kúria	kastély	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2485 Dinnyés ,Gárdony Géza út 5.

Gárdony-Agárd-Dinnyés					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
41.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Hársfák	fasor	Helyi jelentőségű TE	2484 Agárd
42.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Juharfák	fasor	Helyi jelentőségű TE	2484 Agárd Szövetkezetek útja
43.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Vadgesztenyefák	fasor	Helyi jelentőségű TE	2484 Agárd Gestyene sor
44.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Vadgesztenyefák	fasor	Helyi jelentőségű TE	2484 Agárd Petőfi Sándor utca
45.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Vadgesztenyefák	fasor	Helyi jelentőségű TE	2484 Agárd Márvány u.
46.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Platánfák	fasor	Helyi jelentőségű TE	2484 Agárd Széchenyi u.
47.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Hársfák	fasor	Helyi jelentőségű TE	2485 Dinnyés Hársfa sor

Agárdi Református Templom

Gárdonyi Géza Emlékház

Gárdony-Agárd-Dinnyés					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
1.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Egykori Strand szálloda	épület	Egyéb épület	2484 Agárd, Napsugár strand
2.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	MOHOSZ	épület	Egyéb épület	2484 Agárd Tópart u. Pf.16.
3.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Chernel István Madárvárta, Madártani Kutatóállomás	természeti érték	Egyéb épület	2484 Agárd, Chernel I. u.
4.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Gárdonyi Géza mellszobra	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2484 Agárd Sigray u.1.
5.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Dr. Springer Ferenc emlékmű	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2484 Agárd, Hajókikötő
6.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Huszár Imre: Csodaszarvas szobor	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2484 Agárd, Balatoni út 60.
7.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Bory Jenő: Tótündér	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2484 Agárd, Balatoni-Kemping u. sarok
8.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Laborcz Ferenc: Vízbe lépő nő	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2484 Agárd, Balatoni út 60.
9.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Huszár Imre: Női akt	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2484 Agárd, Tópart út 1. (Napsugár strad)
10.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Laborcz Ferenc: Kozmikus formák	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2484 Agárd, Balatoni u. 60.
11.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Palotai Gyula: Fésülködő	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2484 Agárd, Fürdő tér 1. (Gyógyfürdő előtt)

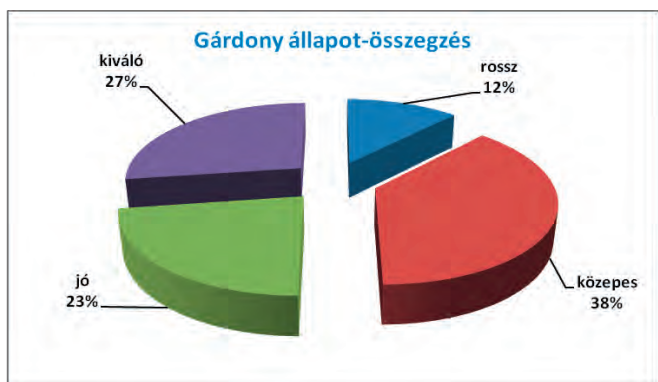
Szent György Római Katolikus Templom

Gárdony-Agárd-Dinnyés					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
12.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Országzászló	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2484 Agárd, Országzászló tér
13.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	1848-as kopjafa	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2483 Gárdony, Posta u. 6.
14.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	56-os Kettős kopjafa	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2483 Gárdony, Hősök tere
15.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Ambrus Éva díszkút	díszkút	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2483 Gárdony, Gárdony központ (Polgármesteri Hivatal előtti tér)
16.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Három kereszt	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2483 Gárdony, 2483 Gárdony, Balatoni út (Agárdi Katonai Emlékhely)
17.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Trianon Emlékmű	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2483 Gárdony, Bóné K. u. 8. (Református Templomkert)
18.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Kerényi Jenő - Szocialista művészet	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2483 Gárdony, Bóné K. u. 14.
19.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Melocco Miklós: II. Világháborús Emlékkő	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2483 Gárdony, Bóné K. és Posta u. sarok
20.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Millenniumi kopjafa	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2483 Gárdony, Hősök tere
21.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Laborer Ferenc: Fürdőző gyermekek	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2483 Gárdony, Szabadság u. (7. főút mellett)
22.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Hermann Zsolt - Áldozat	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2483 Gárdony, Posta u. templomkert
23.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Sarvajc körörsztyje	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2484 Agárd, Chernel I. u.

Rönkvár

Gárdony-Agárd-Dinnyés					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
55.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Parkerdő	park	Újkori építmény	2484 Agárd Széchenyi István u.
56.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Rönkvár	építmény	Újkori építmény	2484 Agárd, Sigray u. 1.
57.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Agárdi Termál és Gyógyfürdő	épület	Újkori építmény	2484 Agárd, Fürdő tér 1.
58.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Agárdi Pálinafőzde	épület	Újkori építmény	2484 Agárd, Sreiner tanya
59.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Dinnyési Templomkert Hagyományőrző Turisztikai Központ	épület	Újkori építmény	2485 Dinnyés, Gárdonyi Géza u. 6.
60.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Nemzedékek Háza	épület	Újkori építmény	2483 Gárdony, Gárdonyi Géza u. 1.
61.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Vital Hotel Nautis	épület	Újkori építmény	2483 Gárdony, Holdfény sétány 9.
62.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Madárdal Tanösvény	tanösvény	Úkori építmény	2484 Agárd, 2485 Dinnyés
63.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Öko Beach		Úkori építmény	2483 Gárdony, Harcsa u. 2.
64.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Bika-völgyi tározó tó	víztározó		2484 Agárd, Névtelen árok
65.	Gárdony-Agárd-Dinnyés	Kaktuszkert	épület		2484 Agárd Szabadka u. 6.

Velence					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
52.	Velence	Népi lakóház	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	2481 Velence Viola u. 8., 1347 hrsz.
53.	Velence	Vörösmarty-pince	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	2481 Velence Szőlőhegy, Csongor u. 22. hrsz. 398 (Panoráma u. Csongor u. sarok)
54.	Velence	Sára Szűcs Lajos pincéje	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	2481 Velence, Szőlőhegy, Bencehegyi pincesor 234 hrsz.
55.	Velence	Régi temető, védett sírkövek, Meszlényi család, Joannes Meszlen, Aloysia Petras, Csehfalvay Gejza, Ritter Ferenc	sírkövek	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	2481 Velence, Szép u. 658 hrsz, 358 hrsz, 662 hrsz, 670 hrsz.
56.	Velence	(volt) Beck-Kastély	kastély	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	2481 Velence Régiposta u. 1, 2175/2 hrsz.
57.	Velence	(volt) Meszlényi-Kastély	kastély	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	2481 Velence, Széchenyi u. 1. (Tábor út) 1380/2 hrsz.
58.	Velence	Halászház	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	2481 Velence, Klein köz 9.
59.	Velence	Nepomuki Szent János-szobor	szobor	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	2481 Velence, Templom tér (Fő u.) 964 hrsz.
60.	Velence	Szent István király Római Katolikus Templom	templom	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető,	2481 Velence, Templom tér (Fő u.) 906 hrsz.

Velence					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
19.	Velence	Népi lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence Viola u. 10., 1348/1 hrsz.
20.	Velence	Népi lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Fő u. 19. 1086 hrsz.
21.	Velence	Népi lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Fő u. 23. 1084 hrsz.
22.	Velence	Civil ház (volt iskola) falán világháborús emléktábla	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence Fő u. 64. 1014/1 hrsz.
23.	Velence	Népi lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence Fő u. 35. 1058 hrsz.
24.	Velence	Népi lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Fő u. 58. 1016/1 hrsz.
25.	Velence	Népi lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Fő u. 56. 1017 hrsz.
26.	Velence	Népi lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Fő u. 103. 911/1 hrsz.
27.	Velence	Népi lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Fő u. 105. 912 hrsz.
28.	Velence	Népi lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Fő u. 113. 917/3 hrsz.
29.	Velence	Népi lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Fő u. 65. 870 hrsz.
30.	Velence	Népi lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Fő u. 94. 1100/2 hrsz.
31.	Velence	Népi lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Fő u. 98. 998/2 hrsz.
32.	Velence	Népi lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Fő u. 43. 1048 hrsz.
33.	Velence	Népi lakóház (Halásztanya)	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Fő u. 152-154. 952-957/2 hrsz.
34.	Velence	Volt Lovarda és víztorony (Növényvédelmi és Talajvizsgáló Állomás)	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Ország út 693/1 hrsz.

Velencei pincesor

Liber Oltárkó

Velence					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
35.	Velence	Víztorony (Agrokomplex)	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Ország út 733 hrsz.
36.	Velence	Pince, téglával boltozott (Gschwindt uradalom része)	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, 880/1 hrsz.
37.	Velence	Pincesor	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, 634-642 hrsz.
38.	Velence	Borospincék, Présházak	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Bencehegyi pincesor 239, 240, 241 hrsz.
39.	Velence	Borospincék, Présházak	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Sárgaföldes úti pincék 160/6-16-ig
40.	Velence	Boltozott kőhíd	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Fő u. 1045 hrsz.
41.	Velence	volt Református Iskola (a ref. Templom udvarán)	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, 883/3 hrsz.
42.	Velence	volt Nepomuki Szent János Kápolna	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, 880/1 hrsz.
43.	Velence	Gschwindt Kastély / ÉDOSZ Üdülő	kastély	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Ország út 23. 692 hrsz.
44.	Velence	Beck-Kastély intézőháza	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2482 Velence, Régiposta u. 16. 2148/4-2152/1 hrsz.
45.	Velence	Meszleny - Wenckheim-kastély (jelenleg Könyvtár)	kastély	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence Tópart u. 52. 1365/5 hrsz.
46.	Velence	Polgármesteri Hivatal (Mandorff-Wickenburg-(Szapáry)-Nemeskéri Kiss-kúria	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Tópart u. 26. 1317/1 hrsz.
47.	Velence	Népi lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Fő u. 29. 1065/1 hrsz.
48.	Velence	Református Templom	templom	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, Templom köz 1. 887-888 hrsz.
49.	Velence	Vasútállomás	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2481 Velence, 4312 hrsz.
50.	Velence	Gurjál-völgy	természetvédelmi terület	helyi jelentőségű TT	2471 Velence,
51.	Velence	Bence-hegy	természetvédelmi terület	helyi jelentőségű TT	2471 Velence, Bencehegy

Velence					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
9.	Velence	Kopjafa-lánccal (a kommunizmus áldozatainak emlékére)	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2481 Velence, Tópart u. Park
10.	Velence	Szent Orbán Szobor	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2481 Velence Sárgeföldes út
11.	Velence	Antal József szobor	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2481 Velence, Tópart u. park
12.	Velence	Meszleny kereszt	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2481 Velence, Széchenyi - Tópart u. sarok
13.	Velence	I-II. Világháborús Obeliszok	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2481 Velence, Tópart u. Park
14.	Velence	Kopjafa a Honfoglalás 1100. évfordulójára	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2481 Velence, Tópart u. Park
15.	Velence	Keszegező fiú	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2481 Velence, Milleniumi Park
16.	Velence	Liber oltárkő	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2481 Velence, (Bence-hegy) Alsó pincesor
17.	Velence	Milleniumi emlékmű	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2481 Velence, Tópart u. régi Meszleny-Park
18.	Velence	Molla Szadik síremléke	síremlék	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2481 Velence, Református Temető

Szent István király Római Katolikus Templom

Velence					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
1.	Velence	Közösségi ház	épület	Egyéb épület	2481 Velence Iskola u. 4.
2.	Velence	Bod László Kápolna Galéria (Velence első kápolnája)	galéria	Egyéb épület	2481 Velence Fő utca 160
3.	Velence	Beck-kúria (kiskastély)	kastély	Egyéb épület	2481 Velence, Régiposta u.
4.	Velence	Gudenus - Kacsokovics-kúria (jelenleg óvoda)	kastély/óvoda	Egyéb épület	2481 Velence, Zárt u. 2.
5.	Velence	Tűzoltó szertár	épület	Egyéb épület	2481 Velence,
6.	Velence	Cápa Vendéglő (Makovecz Imre első terve alapján)	Épület	Egyéb épület	2481 Velence,
7.	Velence	Héliosz Hotel (volt Peék-Wickenburg-Pirkner-Czetner Kúria)	Kastély	Egyéb épület	2481 Velence, Tópart u. 34.
8.	Velence	Bence hegyi kőfal maradványok (Kelta kori)		Egyéb épület	2481 Velence, Bencehegy
61.	Velence	Babák Rózsakertje	park	újkori építmény	2481 Velence Balatoni út, Régiposta u. és Zárt u. által határolt park
62.	Velence	Szakorvosi Rendelőintézet	épület	újkori építmény	2481 Velence Balatoni út 65.
63.	Velence	Zöldliget Általános Iskola	épület	újkori építmény	2481 Velence, Bethlen Gábor u. 14.
64.	Velence	Velence Resort & Spa	épület	újkori építmény	2481 Velence Béke Utca, Pf. 9.
65.	Velence	Kossuth Lajos fája	fa		2481 Velence, Ország út
66.	Velence	Bence hegyi kilátóterasz és környéke			

Kápolnásnyék-Pettend					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
56.	Kápolnásnyék-Pettend	Vörösmarty Mihály Emlékház	emlékház/ múzeum	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	2475 Kápolnásnyék Vörösmarty Mihály u. 57 hrsz.
13.	Kápolnásnyék-Pettend	Szociális otthon (volt Katolikus iskola)	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 897. hrsz
14.	Kápolnásnyék-Pettend	Pettend Kápolna	templom	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, 066/2 hrsz.
15.	Kápolnásnyék-Pettend	Lovarda	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, 51 hrsz.
16.	Kápolnásnyék-Pettend	Pettend Major	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, 1101/22 hrsz.
17.	Kápolnásnyék-Pettend	Dabasi Halász-Kastély és gazdasági épületei	kastély	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék Deák F. u. 9., 436/7 hrsz.
18.	Kápolnásnyék-Pettend	Jézus szíve Római Katolikus templom	templom	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 51., 897 hrsz.
19.	Kápolnásnyék-Pettend	Református templom és udvara	templom	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Vörösmarty u. 14., 29/1 hrsz.
20.	Kápolnásnyék-Pettend	volt Zsidó Iskola (Katolikus?)	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Balassa u. 4. , 907/1 hrsz.
21.	Kápolnásnyék-Pettend	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Petőfi u. 11. 750/1 hrsz.
22.	Kápolnásnyék-Pettend	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Petőfi u. 13. 749 hrsz.

Kápolnásnyék-Pettend					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
23.	Kápolnásnyék-Pettend	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Petőfi u. 15/a. 748/1 hrsz.
24.	Kápolnásnyék-Pettend	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Petőfi u. 8. 713 hrsz.
25.	Kápolnásnyék-Pettend	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Sz.Gellért tér 28. 776 hrsz.
26.	Kápolnásnyék-Pettend	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Sz.Gellért tér 19. 772 hrsz.
27.	Kápolnásnyék-Pettend	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Sz.Gellért tér 14. 769 hrsz.
28.	Kápolnásnyék-Pettend	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Bajcsy Zs. U. 3. 890 hrsz.
29.	Kápolnásnyék-Pettend	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Bajcsy Zs. U. 5. 889 hrsz.
30.	Kápolnásnyék-Pettend	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Bajcsy Zs. U. 7. 888 hrsz.
31.	Kápolnásnyék-Pettend	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2485 Kápolnásnyék, Gárdonyi G. u. 12. 151 hrsz.
32.	Kápolnásnyék-Pettend	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Gárdonyi G. u. 11. 202 hrsz.
33.	Kápolnásnyék-Pettend	Lakóépület, kúttal	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Ady E. 12. 660 hrsz.
34.	Kápolnásnyék-Pettend	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 87. 840 hrsz.

Vörösmarty Mihály Emlékház

Kápolnásnyék-Pettend					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
35.	Kápolnásnyék-Pettend	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 85. 843 hrsz.
36.	Kápolnásnyék-Pettend	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 83. 844 hrsz.
37.	Kápolnásnyék-Pettend	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Balass B. u. 1920 hrsz.
38.	Kápolnásnyék-Pettend	Lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Tó u. 14. 100 hrsz.
39.	Kápolnásnyék-Pettend	Porták (pinceépületek)	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2475 Kápolnásnyék, Csekés
40.	Kápolnásnyék-Pettend	Polgármesteri Hivatal előtti tér	tér	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 28.
41.	Kápolnásnyék-Pettend	Zsidó temető	temető	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2475 Kápolnásnyék, Bajcsy Zs. U. 16. , 874 hrsz.
42.	Kápolnásnyék-Pettend	Temető	temető	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 702-703 hrsz.
43.	Kápolnásnyék-Pettend	Református Községi Temető	temető	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2475 Kápolnásnyék Fő u. 207 hrsz.
44.	Kápolnásnyék-Pettend	Söröző kútja	kút	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2475 Kápolnásnyék, Arany J. u. 1315 hrsz.
45.	Kápolnásnyék-Pettend	kút	kút	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2475 Kápolnásnyék, Gárdonyi G. - Dózsa Gy. u. sarok
46.	Kápolnásnyék-Pettend	Feszület	feszület	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2475 Kápolnásnyék, Deák u. 8.

Helytörténeti - Kovács kiállítás

Kápolnásnyék-Pettend					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
47.	Kápolnásnyék-Pettend	Kökereszt	kökereszt	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2476 Kápolnásnyék, Kossuth L. u. 4.
48.	Kápolnásnyék-Pettend	1848 -as Emlékmű	emlékmű	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 39. (Hősök parkja)
49.	Kápolnásnyék-Pettend	Vörösmarty Mihály szobra	szobor	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 31.
50.	Kápolnásnyék-Pettend	Balassa Antal síremléke	emlékmű	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 1.
51.	Kápolnásnyék-Pettend	I. és II. Világháborús Emlékmű	emlékmű	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 39. (Hősök parkja)
52.	Kápolnásnyék-Pettend	1956-os Emlékmű	emlékmű	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 39. (Hősök parkja)
53.	Kápolnásnyék-Pettend	Hősök tere díszpark	park	Helyi jelentőségű TÊ	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 39. (Hősök parkja)
54.	Kápolnásnyék-Pettend	Központi díszpark	park	Helyi jelentőségű TÊ	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 33.
55.	Kápolnásnyék-Pettend	Vörösmarty Emlékház Parkja*	park	Helyi jelentőségű TT	2475 Kápolnásnyék Vörösmarty Mihály u. 31.

Vörösmarty Emlékház Parkja

Kápolnásnyék-Pettend					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
1.	Kápolnásnyék-Pettend	Református Családosok és Magányosok Közösségi Háza	épület	Egyéb épület	2475 Kápolnásnyék, Vörösmarty u. 16. 28/1 hrsz.
2.	Kápolnásnyék-Pettend	Református Ifjúsági ház	épület	Egyéb épület	2475 Kápolnásnyék, Vörösmarty u. 11. 162 hrsz.
3.	Kápolnásnyék-Pettend	Református Parókia	épület	Egyéb épület	2475 Kápolnásnyék, Vörösmarty u. 14. 29/1 hrsz.
4.	Kápolnásnyék-Pettend	Református Temető Kenessey Kriptá	temető	Egyéb épület	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 90. 207 hrsz.
5.	Kápolnásnyék-Pettend	Anna Galéria	galéria	Egyéb épület	2475 Kápolnásnyék, Vörösmarty u. 8.
6.	Kápolnásnyék-Pettend	Helytörténeti-Kovács kiállítás	kiállítás	Egyéb épület	2475 Kápolnásnyék, Gárdonyi u. 13.
7.	Kápolnásnyék-Pettend	Ásványkiállítás	kiállítás	Egyéb épület	2475 Kápolnásnyék, Gárdonyi u. 13.
8.	Kápolnásnyék-Pettend	Schweidel Anna (Halász család) romos kriptá	temető	Egyéb épület	2475 Kápolnásnyék,
9.	Kápolnásnyék-Pettend	Kommunizmus magyar áldozatai emlékére	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 39.
10.	Kápolnásnyék-Pettend	Millecentenáriumi emlékmű Honfoglalás 1.100 évfordulójára	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 25.
11.	Kápolnásnyék-Pettend	Vörösmarty család cimere és Kápolnásnyék cimere	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2475 Kápolnásnyék, Fő u. 25.
12.	Kápolnásnyék-Pettend	Bartók szobor	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2475 Kápolnásnyék, Bartók utca

Nadap					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
4.	Nadap	Palermói Szent Rozália Római Katolikus Templom	templom	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	8097 Nadap, Haladás út 54.
5.	Nadap	lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	8097 Nadap, Haladás u. 16. 166 hrsz.
6.	Nadap	lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	8097 Nadap, Haladás u. 22. 169 hrsz.
7.	Nadap	Csárda	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	8097 Nadap, Haladás u. 38. 176 hrsz.
8.	Nadap	lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	8097 Nadap, Haladás u. 64. 9 hrsz.
9.	Nadap	lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	8097 Nadap, Rákóczi u. 31. 80 hrsz.
10.	Nadap	lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	8097 Nadap, Béke u. 1. 24 hrsz.
11.	Nadap	lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	8097 Nadap, Béke u. 2. 13 hrsz.
12.	Nadap	lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	8097 Nadap, Rákóczi u. 2. 57 hrsz.
13.	Nadap	lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	8097 Nadap, Rákóczi u. 12. 62 hrsz.
14.	Nadap	lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	8097 Nadap, Rákóczi u. 14. 63 hrsz.
15.	Nadap	lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	8097 Nadap, Béke u. 6. 15 hrsz.
16.	Nadap	lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	8097 Nadap, Szabadság u. 14. 31 hrsz.
17.	Nadap	lakóház	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	8097 Nadap, Szabadság u. 8. 28 hrsz.
1.	Nadap	Vörösmarty Mihály mellszobra	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8097 Nadap, Haladás út 55. előtti téren
2.	Nadap	Szintezési ősjegy		Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8097 Nadap külterület
3.	Nadap	Keresztelő kút	keresztelő kút	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8097 Nadap, Haladás út 54. (a templomban)
18.	Nadap	Milleniumi park	park	Úkori építmény	8097 Nadap, Haladás út 55. előtti téren
19.	Nadap	Huszár Tanya	épület		8097 Nadap külterület

Pákozd					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
44.	Pákozd	Pákozdi Ingókövek**	természetvédelmi terület	Országos jelentőségű TT	8095 Pákozd külterület 014 hrsz.
45.	Pákozd	Velencei-tavi Madárrezervátum**	természetvédelmi terület	Országos jelentőségű TT	8095 Pákozd, 0103, 096/1 hrsz.
46.	Pákozd	KEMPP	emlékhely	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8095 Pákozd, Mészeghegy hrsz: 087, 086/f
47.	Pákozd	1848-as Emlékmű (Pákozd Községben lévő)	emlékmű	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8095 Pákozd Budai u. 104. számú ház előtt
48.	Pákozd	Szent József Római Katolikus Templom	templom	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8095 Pákozd, Templom sor 1.
49.	Pákozd	Református Templom	templom	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8095 Pákozd, Petőfi u. 18.
50.	Pákozd	Doni emlékkápolna	emlékhely	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8095 Pákozd, Mészeghegy hrsz: 086
51.	Pákozd	Lakóház	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8095 Pákozd Budai út 7.

Református Templom

Pákozd					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
1.	Pákozd	Halászcserda	épület	Egyéb épület	8095 Pákozd, Szűnyog-sziget (093/2 hrsz.)
2.	Pákozd	Dinnyési Kutatóház	épület	Egyéb épület	8095 Pákozd, 0106/2 hrsz.
3.	Pákozd	Vízügyi őrház	épület	Egyéb épület	8095 Pákozd, 0175 hrsz.
4.	Pákozd	Egykori katonai gyakorlótér	harcászati építmény	Egyéb épület	8095 Pákozd, 014 hrsz.
5.	Pákozd	Régi pincék	építmény	Egyéb épület	8095 Pákozd, 054/7 hrsz.
6.	Pákozd	Egykori dézsmapince		Egyéb épület	8095 Pákozd, 056/6 hrsz.
7.	Pákozd	Nádszárító		Egyéb épület	8095 Pákozd, 097/1, 0104/3 hrsz.
8.	Pákozd	Halkeltető-ház	épület	Egyéb épület	8095 Pákozd, 0170/1 hrsz.
9.	Pákozd	Szeszfőzde	építmény	Egyéb épület	8095 Pákozd, Kossuth L. u. vége
10.	Pákozd	Kőzetbemutató		Egyéb épület	8095 Pákozd, Mészeg-hegy Arborétum
11.	Pákozd	I. világháborús barakk		Egyéb épület	8095 Pákozd, Mészeg-hegy KEMPP
12.	Pákozd	Pincék	építmény	Egyéb épület	8093 Pákozd, Külső-szőlő, Belső-szőlő
13.	Pákozd	1848 pákozdai csata emlékműve	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Mészeg-hegy Emlékpark
14.	Pákozd	Túraút-jelző oszlop	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, 023 hrsz.
15.	Pákozd	Nagy-kereszt	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, 188 hrsz.
16.	Pákozd	Wass Albert emlékmű	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Budai út 30-40. Tört. Emlékpark
17.	Pákozd	1956-os emléktábla és kopjafa	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Budai út 30-40. Tört. Emlékpark

KEMPP

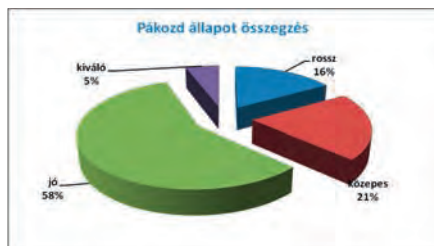
Pákozd					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
18.	Pákozd	Aradi vértanúk emlékművei	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Mészeg hegy KEMPP
19.	Pákozd	Magyar Békefenntartók emlékműve	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Mészeg hegy KEMPP
20.	Pákozd	Délszláv háború emlékműve	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Mészeg hegy KEMPP
21.	Pákozd	II. világháború hőseinek és áldozatainak emlékére állított szobor	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Mészeg hegy KEMPP
22.	Pákozd	Vitézi Rend emlékműve	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Mészeg hegy KEMPP
23.	Pákozd	II. világháborús hősi emlékmű	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Temető
24.	Pákozd	Aradi vértanúk emlékműve	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Budai út 30-40.
25.	Pákozd	II. világháborús katonai sírhely	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8096 Pákozd, Katolikus templom előtti park
26.	Pákozd	Szarajevói emlék kereszt	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8096 Pákozd, Mészeg hegy KEMPP
27.	Pákozd	Budai úti fészület	fészület	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, budai út és Ingókó utca, Honvéd u. kereszteződésében 15/7 hrsz.
28.	Pákozd	Temetői fészület	fészület	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, 172 hrsz.
29.	Pákozd	Búcsújáró kereszt	fészület	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Muskátlí u. 50.

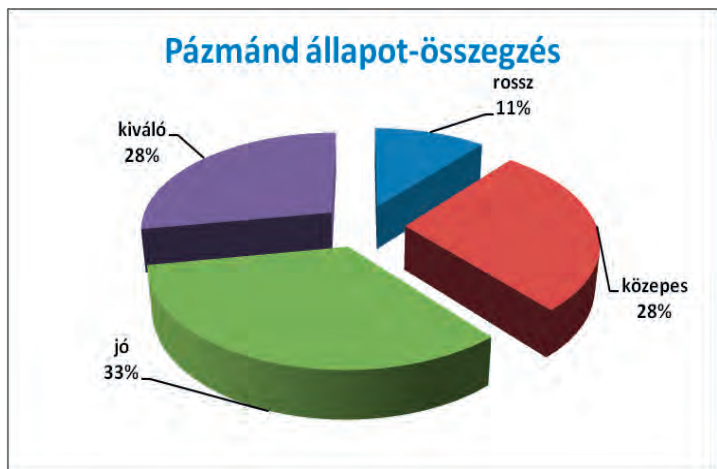
Pákozd-Sukoró Arborétum

Pákozd					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
30.	Pákozd	Székelykapu	kerti építmény	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Budai út 30-40. Tört. Emlékpark
31.	Pákozd	Pákozd-Sukoró Arborétum Kilátó	kilátó	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Mészeg-hegy
32.	Pákozd	Hősök terén álló kerek kút	kút	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, 507/5 hrsz.
33.	Pákozd	Barlang-kút	kút	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, 023 hrsz.
34.	Pákozd	Templom melletti pumpás kút	kút	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Katolikus templom melletti park
35.	Pákozd	Budai úti pumpás kút	kút	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Budai út 36. előtt
36.	Pákozd	Kanca-hegyi kerek kút	kút	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Hovéd u és Berkenye u elág-tól 100 m észak felé
37.	Pákozd	Szeder utcai kerek kút	kút	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Szeder u.
38.	Pákozd	II. világháborús lövészárkok	lövészárkok	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Mészeg-hegy hrsz: 087
39.	Pákozd	Nepomuki Szent János Szobor	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, 189/1 hrsz.
40.	Pákozd	Erdei vas kereszt	vaskereszt	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8093 Pákozd, 03/1 hrsz.
41.	Pákozd	Budai úti fészület (Kisfalu irányába)	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Budai út, Aranybulla MgRt. telephelyétől É-ra 0203/3 hrsz.
42.	Pákozd	Csorda-kút	kút	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, 03/1 hrsz.
43.	Pákozd	I. világháborús emlékmű	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8095 Pákozd, Mészeg-hegy KEMPP

Pákozd					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
52.	Pákozd	Lics Pincészet	épület	újkori építmény	8095 Pákozd külterület hrsz. 056/53
53.	Pákozd	Trianoni (templomkerüti) harangláb	építmény	Újkori építmény	8095 Pákozd, Templom sor (187 hrsz.)
54.	Pákozd	Pákozd-Sukoró Arborétum	arborétum	Újkori építmény	8095 Pákozd, Mészeghegy 082, 083 hrsz.
55.	Pákozd	Egykori fluoritbánya	bánya		8095 Pákozd, Zsellér mező
56.	Pákozd	Bányató a Zsellér-legelőn	bányató		8095 Pákozd, 0217 hrsz.
57.	Pákozd	Bányató a Dinnyési vasútállomásnál	bányató		8095 Pákozd, 0115 hrsz.
58.	Pákozd	Idős cseresznyefa	fa		8095 Pákozd, 011 hrsz.
59.	Pákozd	Idős vadkörte	fa		8095 Pákozd, 016/1 hrsz.
60.	Pákozd	Jegenyeár fasor	fasor		8095 Pákozd, 0225 hrsz.
61.	Pákozd	Anikó forrás	forrás		8095 Pákozd külterület
62.	Pákozd	Angelika forrás	forrás		8095 Pákozd külterület
63.	Pákozd	Halász "csapások"	halgazd. emlék		8093 Pákozd, 096/1 hrsz.
64.	Pákozd	Bella-patak hídja	hid		8095 Pákozd, Budai út
65.	Pákozd	Bella-tó "úszató"	víztározó		8095 Pákozd, Rákóczi út É-i vége
66.	Pákozd	Dinnyés-Kajtori-csatorna zsilipje	zsilip		8095 Pákozd, 0175 hrsz.
67.	Pákozd	Vízszintes alappont	természeti érték		8095 Pákozd, Tompos hegytől nyugatra, a "Legelő" dülő területén
68.	Pákozd	Jégverem a Szűnyog-szigeten	természeti érték		8095 Pákozd, Szűnyog-sziget
69.	Pákozd	Régi itatóhely	természeti érték		8095 Pákozd, 016/1 hrsz.
70.	Pákozd	Angolnacsapda	természeti érték		8095 Pákozd, 0171 hrsz.
71.	Pákozd	Egykori löszmélyút a "Külső-hegyen"	természeti érték		8093 Pákozd, Külső-hegy
72.	Pákozd	Pákozdvár	természeti érték		8095 Pákozd külterület 023 hrsz.
73.	Pákozd - Sukoró	Bella-tó	víztározó		8095 Pákozd külterület

Pázmánd					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
14.	Pázmánd	Mária-Oszlop	szobor	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	2476 Pázmánd Fő u. 64. 485 hrsz.
15.	Pázmánd	Jezsuita Rendház (jelenleg iskola)	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	2476 Pázmánd, Fő u. 27. 496 hrsz.
16.	Pázmánd	Nepomuki Szent János Szobor	szobor	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	2476 Pázmánd Fő u. 36 hrsz.: 696/1
17.	Pázmánd	Boldogságos Szűz Szaplótelén fogantatása Római Katolikus Plébánia Templom	templom	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	2476 Pázmánd, Fő u. 64. 485 hrsz.

Pázmánd					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
1.	Pázmánd	Pázmándi Vizimalom (magántulajdon)	épület	Egyéb épület	2476 Pázmánd, Bágyom-patak, külterület
2.	Pázmánd	Tájház (magántulajdon)	épület/tájház	Egyéb épület	2476 Pázmánd, Fő u. 84.
3.	Pázmánd	Fehérkereszt	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2477 Pázmánd,
4.	Pázmánd	Szent Vendel szobor	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2478 Pázmánd, Zsidóhegy
5.	Pázmánd	Szent Orbán szobor (fából)	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2479 Pázmánd, Szőlőhegy
6.	Pázmánd	Épület (Épült a 19. sz. közepén)	épület (?)	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2476 Pázmánd, Fő u. 80. 798 hrsz.
7.	Pázmánd	Épület (19. sz. épület, jelenleg Műv.Ház)	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2476 Pázmánd, Fő u. 66. 781 hrsz.
8.	Pázmánd	Épület (Római Katolikus Plébánia épülete a 19. századból) paplak	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2476 Pázmánd, Fő u. 64. 778 hrsz.
9.	Pázmánd	19. sz. eleji Golgota keresztjeinek megmaradt alapzatai (dombtetőn lévő 3 kereszt)	szobor	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2476 Pázmánd, 071, 072 hrsz. Zsidóhegy
10.	Pázmánd	Szentháromság Szobor	szobor	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2476 Pázmánd, Fő u. templomkert
11.	Pázmánd	19. százati kőfeszület	szobor	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2476 Pázmánd, Fő u. templomkert 485 hrsz.
12.	Pázmánd	Pázmándi Kvarcitsziklák*	természetvédelmi terület	Helyi jelentőségű TT	2476 Pázmánd külterület 0253, 0257 hrsz.
13.	Pázmánd	Pázmándi-stáció (Kálvária) felújítás alatt	természetvédelmi terület	Helyi jelentőségű TT	2476 Pázmánd, 1171, 1172 hrsz.
18.	Pázmánd	Keresztnél lévő emlékpark	park	Újkori építmény	2476 Pázmánd,
19.	Pázmánd	Tégglaházi forrás	forrás		2476 Pázmánd Zalka Máté u. végén földút

19. sz. eleji Golgota keresztjeinek megmaradt alapzatai (dombtetőn lévő 3 kereszt)

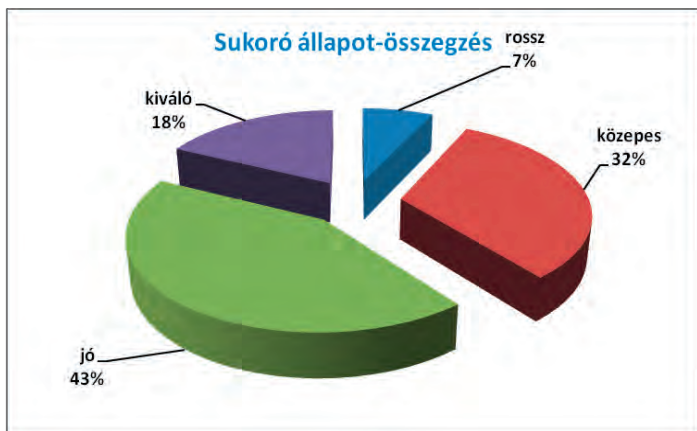
Sukoró					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
9.	Sukoró	Lakóház	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8096 Sukoró, Borbás u. 11.
10.	Sukoró	Lakóház	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8096 Sukoró, Fő u. 6.
11.	Sukoró	Lakóház	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8096 Sukoró, Fő u. 12.
12.	Sukoró	Lakóház	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8096 Sukoró, Fő u. 67/a.
13.	Sukoró	Lakóház	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8096 Sukoró, Kereszt u. 19.
14.	Sukoró	Lakóház	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8096 Sukoró, Szilvás sor 1.
15.	Sukoró	Lakóház	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8096 Sukoró, Szilvás sor 8.
16.	Sukoró	Lakóház	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8096 Sukoró, Zalka utca 2.
17.	Sukoró	Lakóház és gazdasági épület	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8096 Sukoró, Fő u. 18.
18.	Sukoró	Lakóház és gazdasági épület	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8096 Sukoró, Fő u. 48.
19.	Sukoró	Lakóház és gazdasági épület	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8096 Sukoró, Kereszt u. 33.

Sukoró					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
20.	Sukoró	Lakóház és gazdasági épület	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8096 Sukoró, Öreg u. 21.
21.	Sukoró	Lakóház és gazdasági épület	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8096 Sukoró, Öreg u. 35.
22.	Sukoró	Lakóház és gazdasági épület	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8096 Sukoró, Kereszt u. 16.
23.	Sukoró	Sukorói Néprajzi - ház, Tájház (múzeum, galéria)	épület	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8096 Sukoró, Szilvás sor 7.
24.	Sukoró	Református Templom	templom	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8096 Sukoró, Fő út 66.

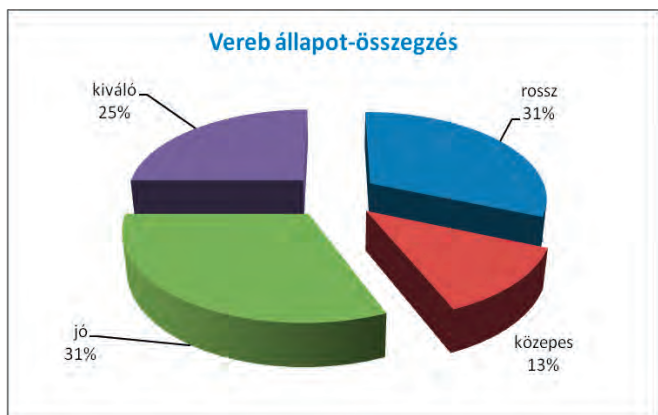

Református Templom

Sukoró					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
4.	Sukoró	Szent Ignác Római Katolikus Templom	templom	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	8096 Sukoró, Öreg u. 1. hrsz.: 58.
5.	Sukoró	Három pincesor	pincesor	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	8096 Sukoró
6.	Sukoró	Kőkereszt (8116. sz. út melletti)	szobor	helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8096 Sukoró
7.	Sukoró	Gyapjaszsák*	természetvédelmi terület	Helyi jelentőségű TT	8096 Sukoró külterület 02/14, 04, 06/1, 06/3a hrsz.
8.	Sukoró	Meleg-hegyi gránitszklák*	természetvédelmi terület	Helyi jelentőségű TT	8096 Sukoró külterület 062, 063/2 hrsz.
1.	Sukoró	1848-as kopja fa	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8096 Sukoró, Fő út 60.
2.	Sukoró	I. Világháború áldozatai emlékére (kereszt)	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8096 Sukoró, Öreg u. 1.
3.	Sukoró	Xantus János szobor	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8096 Sukoró, Óvoda utca 2/B.
25.	Sukoró	Éva-forrás	forrás		8096 Sukoró külterület
26.	Sukoró	Olasz gránitfejtő	gránitfejtő		8096 Sukoró külterület
27.	Sukoró	Andezit telér			8097 Sukoró Fehérvári út 529/3

Vereb					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
16.	Vereb	Római Katolikus Templom (Nepomuki Szent János)	templom	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	2477 Vereb, Vajda János út 1.
6.	Vereb	Színházépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2477 Vereb Kossuth u. hrsz.: 294.
7.	Vereb	Fő út 16 sz. alatti kovácsműhely	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2477 Vereb, Fő u. 16. hrsz.: 23.
8.	Vereb	Református templom	templom	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2477 Vereb, Szabadság tér 35.
9.	Vereb	Berényi utcai Vereb-Pázmánd vízfolyás feletti köhid	hid	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2477 Vereb, Berényi út
10.	Vereb	Fő utca 32 sz. alatti hagyományos lakóépület	épület	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	2477 Vereb, Fő u. 32. hrsz.:30.
11.	Vereb	Pogánykő	emlékmű	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2477 Vereb Berényi út (külterület) hrsz.: 02/2.
12.	Vereb	Gesztenye fasor	fasor	helyi jelentőségű TE	2477 Vereb 580/15 Hrsz-ú út mellett
13.	Vereb	Cseresznye fasor	fasor	helyi jelentőségű TE	2477 Vereb 027 Hrsz-ú út mellett
14.	Vereb	Kastélypark (Végh kastélykert erdőterülete)	park	helyi jelentőségű TÉ	2477 Vereb Kossuth u.
15.	Vereb	Madárcseresznyés út	fasor	helyi jelentőségű TT	2477 Vereb külterület, szőlőhegy felé vezető úton (037 Hrsz-ú terület)

Vereb					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
1.	Vereb	Helytörténeti gyűjtemény (régii tüzoltószertár)	múzeum	Egyéb épület	2477 Vereb, Szabadság tér
2.	Vereb	Verebi Végh-család kriptája		Egyéb épület	2477 Vereb, Vajda János u. 1.
3.	Vereb	Téglalozatos pincék	pincesor	Egyéb épület	2477 Vereb külterület, szőlőhegy felé vezető úton
4.	Vereb	56-os kopjafa	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2477 Vereb, Szabadság tér 35.
5.	Vereb	Verebi Végh János mellszobor	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	2477 Vereb, Berényi út 4.
17.	Vereb	Verebi Háromszájú Kemence	építmény	újkori építmény	2477 Vereb, Fő u. 10.
18.	Vereb	Forráspark	park	Újkori építmény	2477 Vereb, Berényi út Kossuth utca között
19.	Vereb	Zuhogó pihenőhely	park	Újkori építmény	2477 Vereb
20.	Vereb	Váradí Biblia	emlék		2477 Vereb, Berényi út 4.

Zichyújfalu					
	Település	Hivatalos megnevezése	Funkció	Tartalmi kategória	Az örökség címe
41.	Zichyújfalu	Zichy-kúria	kastély	Országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	8112 Zichyújfalu, Kastély kert
37.	Zichyújfalu	Szent Imre plébánia templom	templom	Egyéb épület	8112 Zichyújfalu, Petőfi-Ady E. u. sarok
77.	Zichyújfalu	Lenkey-tábornok kopjafa	emlékmű	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8112 Zichyújfalu, Lenkey u. - Ady u. sarok
78.	Zichyújfalu	Garami László Kos szobor	szobor	Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	8112 Zichyújfalu, Ady E. u. 6.

III./ 5 Tartalmi kategóriák szerinti rendszerezés

Tartalmi kategória	db
országos műemlékvédelem alatt álló épületek, építmények, műemléki területek, történeti kert és temető, nemzeti emlékhely	43
helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség	99
Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	18
Egyéb épület	37
Egyéb szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor	78
Újkori építmény	21
Összesen:	296

Helyi jelentőségű TE	9
Helyi jelentőségű TÉ	3
helyi jelentőségű TT	8
Országos jelentőségű TT	4
Összesen:	24

Kastélyok

A Velencei-tó körüli településeken 10 kastélyépület található, ebből 3 országos műemléki védelem alatt áll, 4 helyi egyedi védelem alatt, míg 3 kastély nincs védelem alá helyezve.

Rossz állapotú: 3 épület

Közepes állapotú: 2 épület

Jó állapotú: 3 épület

Kiváló állapotú: 2 épület

Tájházak-népi építészet

„A népi házak olyanok, mint a népdal dallama, évszázadok messzeségét hordozzák.”
Szigetvári János építész

A Magyarországi Tájházak Szövetségének alapszabálya szerint tájház a népi építészet szempontjából jelentős, esetleg népi műemléknek minősített épületekben berendezett lakásbelsőket (esetleg műhelyeket, ipari létesítményeket) bemutató muzeális intézmény. A definíció jelzi a tájházakkal kapcsolatos két fontos jellemzőt, vagyis hogy „nemcsak az épületben van kiállítás, hanem maga az épület is kiállítási tárgy, sőt a településszintű műemlékvédelem jóvoltából gyakran a környezete is annak tekinthető.” A tájházak tehát jellemzően műemléki védettségű (a régi terminológia szerint népi műemlék jellegű) épületekben működnek, céljuk pedig a közösség népi kultúrájának bemutatása. Az intézmény célja, hogy megirizze és bemutassa az adott közösség tárgyi kultúráját – és ezáltal az egész közösséget – a helyben lakó fiataloknak és a távolról érkező vendégeknek.

A tájház fogalmat nem csak a Tájházak Szövetsége által besorolt intézmények használják, hanem a nem múzeumnak berendezett népi műemlék épületek is, a „valódi” tájházak pedig falmúzeum, helytörténeti vagy néprajzi gyűjtemény néven szerepelnek.

A Velencei-tó környéki népi építészeti kultúra emlékét őrző 72 fennmaradt népi lakóház és tájház közül országos védelem alatt áll 15 épület, helyi védelem alatt áll 57 épület.

Rossz állapotú: 7 épület

Közepes állapotú: 32 épület

Jó állapotú: 33 épület

VELENCEI-TÓ KÖRNYÉKI TELEPÜLÉSEK TEMPLOMAI²¹

A Velencei-tó térségben 19 templom található, ebből országos műemléki védelem alatt 8, helyi egyedi védelem alatt 10 templom van, 1 templom nincs semmilyen védelem alatt.

ORSZÁGOS MŰEMLEKI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ TEMPLOMOK ÁLLAPOTA:

Rossz állapotú: 3 templom. Boldogságos Szűz Szeplőtlen Fogantatása Római Katolikus Templom Pázmánd, Szent József Római Katolikus Templom Pákozdt, Nepomuki Szent János Római Katolikus Templom Vereb

Közepes állapotú: 3 templom: Szent György Római Katolikus Templom Dinnyés, Gárdonyi Református Templom Gárdony, Református Templom Pákozdt

Jó állapotú: 2 templom: Református Templom Sukoró, Szent István Király Római Katolikus Templom Velence

HELYI EGYEDI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ TEMPLOMOK ÁLLAPOTA:

Rossz állapotú: 1 templom. Szent Anna Katolikus Kápolna Agárd

Közepes állapotú: 5 templom, Református Templom Agárd, Református Templom Kápolnásnyék Jézus Szíve Római Katolikus Templom Kápolnásnyék , Loyolai Szent Ignác Római Katolikus Templom Sukoró, Református Templom Vereb

Jó állapotú: 4 templom, Szent István Római Katolikus Templom Agárd, Jézus Szíve Római Katolikus Templom Gárdony, Palermói Szent Rozália Római Katolikus Templom Nadap, Református Templom Velence

ORSZÁGOS ÉS HELYI VÉDELEM ALATT NEM ÁLLÓ TEMPLOM ÁLLAPOTA:

Jó állapotú: 1 templom: A Szent Imre Plébánia Templom Zichyújfalu

²¹ **Szóbeli adatközlők:**

Dr. Noske Richard ügyvéd, Páli Balázs Plébános, Oláhné Karl Melinda református lelkész, Pálmer Ottó, Burján Zsolt református lelkész, Kardos Ábel református lelkész, Kiss Csaba Plébános, Tóth Béla Plébános, Tallér Krisztián Plébános, Pámer Ottó püspöki tanácsos, Szénási Sándorné református lelkész, Kardos Péter református lelkész, Pápai Szabó György református lelkész.

IV. A Velencei-tó mint tájérték

A VELENCEI-TÓ TÉRSÉGI TELEPÜLÉSEINEK TÁJI – TERMÉSZETI ÉRTÉKEI²²

Települési értékvédelmi megalapozó tanulmány

Halászcsepés- Csillárka-moszat (fotó: Simon György)

²² A tanulmány II./IV. fejezet- részének készítői: *Dr. Boromisza Zsombor*, okl. tájépítészmérnök, PhD, tájvédelmi szakértő (SZTjV SZ-22/2011.) *Földi Zsófia*, okl. tájépítészmérnök *Molnár Zsófia*, okl. tájépítészmérnök

IV. A Velencei-tó mint tájérték

A VELENCEI-TÓ TÉRSÉGI TELEPÜLÉSEINEK TÁJI – TERMÉSZETI ÉRTÉKEI²³

Települési értékvédelmi megalapozó tanulmány

BEVEZETÉS

A **táj** a természeti tényezők és az emberi tevékenységek eredményeként kialakult természeti és művi elem-együttes, amely esztétikai minőséggel rendelkezik (CSIMA 2008). A táj művi és természeti elemei, illetve ezek együttese egyaránt lehetnek értékek hordozói. A táji – természeti értékek megőrzésére szerveződött tudományterületek a tájvédelem és a természetvédelem. A **tájvédelem** a meglévő táji adottságok megőrzésére irányuló tevékenység, a tájpotenciál fenntartásával, a táj kultúrtörténeti emlékeinek megőrzésével, valamint a hagyományos tájkarakter és a kedvező tájképi adottságok védelmével foglalkozik (CSIMA 2008). A tájhasznosítás és a természeti értékek felhasználása során meg kell őrizni a tájak természetes és természetközeli állapotát, továbbá gondoskodni kell a tájak esztétikai adottságait és a jellegét meghatározó természeti értékek, természeti rendszerek és az egyedi tájértékek fennmaradásáról (1996. évi LIII. törvény).

A **természetvédelem** célja a természeti értékek és területek, tájak, valamint azok természeti rendszereinek, biológiai sokféleségének általános védelme, az értékek fenntartása, fejlesztése, megismerésük és fenntartható használatuknak elősegítése (1996. évi LIII. törvény). A táji és természeti értékek védelme sok esetben nem választható élesen külön más környezeti elemek védelmétől sem (1995. évi LIII. törvény).

A tanulmány célkitűzésében megfogalmazott, átfogó érték-kataszter kidolgozása újszerű, egyedi módszertani kísérlet, amelyhez hasonló nem csupán a Gárdonyi kistérségre nem készült eddig. A munka jellegéből adódóan nem csak tényfeltáró kutatásból kell, hogy álljon, hanem új módszertani megoldások kidolgozásából is.

A vizsgálatok elvégzésének számos indoka van. A táji-természeti értékek adják a táj egyediségét, a tájkaraktert meghatározó elemek. A kistérség településein a lakosság helyi identitásának megőrzéséhez, erősítéséhez alapvetően hozzátartoznak azok a tájelemek, amelyek tájékozódási pontot jelenthetnek, hagyományokat is őriznek. A természeti értékek ún. ökoszisztéma-szolgáltatásokat is biztosítanak, a tájképi értékek az emberek testi-lelki felfrissüléséhez, a rekreációhoz járulnak hozzá.

A táji – természeti értékek tudományos jelentőségük felett számos, hosszú távú turisztikai fejlesztés alapjai lehetnek, vonzástényezőnek tekinthetők. *Az értékekre épülő, egyedi adottságokhoz igazodó fejlődés, fejlesztés feltétele az értékek körének meghatározása és védelmük biztosítása.* Jelen tanulmány minden szempontból megalapozó kutatásnak tekinthető, amely további módszertani kutatásokkal és részletes - terepi, táj- településtörténeti stb. – vizsgálatokkal, továbbá megfelelő intézkedésekkel (településrendezés, építészeti szabályozás, kezelés – fenntartás, monitorozás) válik az értékek megőrzésének hatékony eszközévé. A tanulmány fontos feladata, hogy a különböző értékek védelmében kezelésében érintett, érdekelt döntéshozók (például

²³ A tanulmány II. részének készítői: Dr. Boromisza Zsombor, okl. tájépítésmérnök, PhD, tájvédelmi szakértő (SZTJV SZ-22/2011.) Földi Zsófia, okl. tájépítésmérnök Molnár Zsófia, okl. tájépítésmérnök

szakhatóságok, települési önkormányzatok, kistérségi társulás), valamint civil szervezetek, helyi lakosság számára is *felhívja a figyelmet az együttműködés fontosságára, a kezelési tevékenységek, kutatások – felmérések összehangolásának szükségességére.*

MÓDSZERTAN

A jelen kutatás a velencei-tó térség kilenc településének teljes közigazgatási területére terjed ki: Zichyújfalu, Gárdony (a hozzá tartozó Agárdal és Dinnyessel), Velence, Kápolnásnyék (a hozzá tartozó Pettenddel), Sukoró, Pákozd, Nadap, Pázmánd, Vereb. A kutatás első lépését a jogszabályi háttér áttekintése, és a szakirodalmi előzmények feldolgozása jelentette: a jogszabályi előzményeket, illetve meghatározó tudományos kutatásokat külön fejezetben is tárgyaljuk. Az adatforrások között a térség természettudományos kutatásait, térségi tervezési előzményeit felhasználtuk, továbbá a településrendezési terveket, a BCE Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszék kutatási, tervezési előzményeit, hallgatói felméréseit, a Velencei-tó Térségfejlesztő Egyesület adatszolgáltatása keretében átadott dokumentációkat, valamint szóbeli adatközlők segítségét is igénybe vettük. A tanulmány készítéséhez szükséges, kiegészítő terepi vizsgálatokat 2012. október 29 - november 9. között végeztük.

A kutatás tárgyát a táji – természeti értékek jelentik. A táji – természeti értékek áttekintését hat kategóriába sorolva ismertjük a továbbiakban, amely az értékek értelmezését is szemlélteti egyben:

- Nemzetközi / országos jelentőségű védett természeti területek
- Helyi jelentőségű védett természeti területek
- Egyedi jogszabállyal védett természeti értékek, ex lege védett természeti területek és értékek
- Jelölt Natura 2000 területek
- Egyéb természeti értékek
- Egyéb táji értékek

Az egyes kategóriákat külön témakörökben dolgoztuk fel, egységes szerkezetben: bevezetés (főbb, témakörre vonatkozó adatforrások, adatállatottság ismertetésével), adatlapok az egyes értékekről, kiértékelés. Adatlapokat és térképes feldolgozást a területi kiterjedéssel egyértelműen lehatárolható, kedvezőbb adatállatottsággal jellemezhető témakörök esetében alkalmaztunk. Az eredményeket külön fejezetben értékeltük, hangsúlyosan kezelve az értékek hazai és nemzetközi jelentőségének megítélését. A vizsgálati módszertani kérdésekben alkalmaztuk a Budapesti Corvinus Egyetem Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszék kutatási eredményeit.

JOGSZABÁLYI HÁTTÉR

A tanulmány készítése során figyelembe vettük a tájvédelem, természetvédelem témaköréhez tartozó, alapvető jogszabályokat, ezek fogalomhasználatát, illetve a természeti értékek lehetséges rendszerezését. A legfontosabb, felhasznált jogszabályok a következők:

- a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény,
- az épített környezet védelméről és alakításáról szóló 1997. évi LXXVIII. törvény,
- a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény,
- európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet,

A fenti joganyagokkal összhangban a következőképpen használjuk az egyes fogalmakat:

1995. évi LIII. törvény, 4. §: *természeti erőforrás*: a – mesterséges környezet kivételével – társadalmi szükségletek kielégítésére felhasználható környezeti elemek vagy azok egyes összetevői.

1996. évi LIII. törvény, 4. §:

természeti érték: a természeti erőforrás [Kt. 4. § c) pont], az élővilág és a fennmaradásához szükséges élettelen környezete, valamint más – e törvényben meghatározott –, természeti erőforrásnak nem minősülő környezeti elem [Kt. 4. § a) pont], beleértve a védett természeti értéket is;

természetközeli állapot: az az élőhely, táj, életközösség, amelynek kialakulására az ember csekély mértékben hatott (természeteshez hasonló körülményeket teremtve), de a benne lejátszódó folyamatokat többségükben az önszabályozás jellemzi, de közvetlen emberi beavatkozás nélkül is fennmaradnak;

védett természeti terület: e törvény vagy más jogszabály által védetté vagy fokozottan védetté nyilvánított (kiemelt természetvédelmi oltalomban részesülő) földterület. Jelentőségének, céljának, kiterjedésének megfelelően lehet: *nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, természeti emlék*.

TUDOMÁNYOS ELŐZMÉNYEK

A kistérség értékeinek vizsgálata során jelentős forrást jelentenek a korábbi természettudományos kutatási előzmények, ezért külön is tárgyaljuk ezeket. A XX. század elejének változásai a Velencei-tóra fordították a figyelmet, elsősorban az első világháborút követő időszakban egyre több tanulmány (BEZDEK 1934, POLGÁR 1914, SÉDI 1936, VOTISKY 1934) készült a tó természeti adottságainak, hasznosítási lehetőségeinek vizsgálatára. 1957-től a Velencei-tavi Intéző Bizottság irányításával nagyszabású, komplex, tervezett fejlesztések indultak meg, amelyek célja egy „üdülőtó” kialakítása volt. A fejlesztésekhez kapcsolódóan új fejezet kezdődött a tó kutatásában, hiszen a jelentős műszaki beavatkozásokhoz szükség volt az egyes résztémakörök tudományos megalapozására. A kutatások több kutatóhely (többek között: VIZITERV, VITUKI, MÁFI, OVH, BME Vízgazdálkodási Tanszék stb.), részvételével, egymást kiegészítő munkáival történtek. Az 1970-es években végzett kutatások kiterjedtek a tó kialakulására, fejlődéstörténetére (BENDEFY 1971), a tó kémiai és biológiai viszonyaira, eutrofizációjára (FELFÖLDY 1971, LAKATOS 1975, TÓTH 1970), úszólápjaira (BALOGH 1969). Az 1980-90-es évekre jellemző a korábbi fejlesztéseket áttekintő, értékelő kutatások megjelenése (BUKOVSKY 1991, FEJÉR 1986, GERENCSÉR 1982, GORZÓ 1990, KARÁSZI 1984, KÁROLYI et al. 1991, SZILÁGYI 2005, SZILÁGYI et al. 1989, TOMBÁ CZ 1993).

A 90-es évek elejének vízhiánya újabb kutatási feladatokat tett szükségessé, korábban nem vizsgált területek kutatására nyílt lehetőség a többirányú víz- és üledékmonitorozáshoz kapcsolódóan (RESKÖNÉ 2005). Magyarország Európai Unió csatlakozása után előtérbe kerültek a Víz Keretirányelv megvalósításához kapcsolódó kutatási feladatok (POMOGYI 2005). Az élővilág egyes rendszertani csoportjainak vizsgálatát az elmúlt években számos, egymástól független kutatás tárgyalja (pl. BÁLDI 2004, ILLYÉS 2004, 2006, ILLYÉS és TÓTH 2006, KANCSAL et al. 2010, KEVEY et al. 2010; TÓTH 2003). A Velencei-tó környéki területek történeti kutatásai között említhetők a településtörténeti kutatások (ERDŐS et al. 1983, ERDŐS et al. 2007, DEMÉNY-DITTEL 2009, KISS 2006, KUPI 2000, 2004, VITEK 2009), illetve jelentős források az ismeretterjesztő könyvek (KÁCSOR 1984, LUKÁCS et al. 2005, NÁDAI 2008, 2009, SCHMIDT 1980, ZSIDAY

1976). A Budapesti Corvinus Egyetem Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszékén a Velencei-tóhoz kapcsolódó kutatás az elmúlt években elsősorban a tópart vizsgálatára és értékelésére (BOROMISZA 2012), illetve a tópart és a tó terhelhetőségére (CSIMA et al. 1996, BOROMISZA és CSIMA 2008) irányult.

Az áttekintés ugyan nem teljeskörű, de számos, a tanulmány kidolgozását, szemléletét, tartalmát befolyásoló tanulsággal szolgál. A Velencei-tó térségére számos kutatás, felmérés, vizsgálat készült, elsősorban az 1970-es évektől kezdődően, főleg a tóra és közvetlen környezetére. A kutatások számos forráshelyre széttagoltak, időben előrehaladva egyre kevésbé illeszkednek a döntéshozatalhoz, területi tervezéshez, településfejlesztéshez. Sok természettudományos szempontból fontos kérdés, környezeti probléma, táji-természeti érték van, aminek a pontos, aktuális helyzete továbbra sem ismert.

Sukoró Gyapjaszák (fotó: Szatmári Szilvia)

TÁJ, TERMÉSZETI ÉRTEKEK ISMERTETÉSE

IV/1. Országos / nemzetközi jelentőségű védett természeti területek

Bevezetés

Magyarországon egy természeti terület természetvédelmi oltalom alá helyezésére – országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti terület létesítése esetén – a miniszter jogosult. Hazánkban jelenleg a védett természeti területek között 169 országos jelentőségű természetvédelmi terület található (www.termeszetvedelem.hu). A kistérség területén három országos jelentőségű védett természeti terület fordul elő, mindegyik természetvédelmi terület: a *Pákozdi Ingókövek Természetvédelmi Terület*; *Velencei-tavi Madárrezervátum Természetvédelmi Terület* és a *Dinnyés Fertő Természetvédelmi Terület*. A természetvédelmi területek (TT) a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság felügyelete alá esnek, az 1950-es, 1960-as években helyezték védelem alá.

A területek alap információiról megfelelő háttér adatok állnak rendelkezésre, amelyek Duna-Ipoly Nemzeti Park hivatalos oldalán is elérhetőek (DINPI 2012). Érvényben lévő, elfogadott kezelési terve a Dinnyési Fertő TT-nek van (DFTT KT 2003). A kezelési tervek készítését a természet védeleméről szóló törvény (1996. évi LIII. tv.) írja elő. A természetvédelmi kezelési tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályokat a 3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet tartalmazza. A Velencei-tavi Madárrezervátum és a Dinnyési-Fertő TT nemzetközi jelentőségű Ramsari terület és egyben a Natura 2000 hálózat területeihez is tartozik. A rezervátumban és annak határában mintegy 150-200 ha kiterjedésű, közel összefüggő úszóláp terület található, amely ex lege védettséget élvez.

Értékek

Pákozdi Ingókövek Természetvédelmi Terület

A Pákozdi Ingókövek Természetvédelmi Terület a Velencei-hegységben, Pákozd községtől, a Sár-hegytől és az Urasági-nagy-mezőtől északra található. A területen több, kisebb-nagyobb gránit sziklacsoport fordul elő. Egyes tömbök élükkel támaszkodnak a sziklára, amelyen kimosdulhatnak anélkül, hogy eldőlnének. Ezen alakzatok legszebb példányaikat őrzi a természetvédelmi terület. A legismertebbek kövek névvel illetettek, ilyenek a *Pogány-kő*, az *Oroszlán-szikla*, a *Kocka*, a *Pandúr-kő*, *Kis-Cipő* és a *Gomba-kő*. A Kocka bizonytalan egyensúlyi helyzetű kőforma, amely szokatlan geometriai alakzatban maradt fenn.

A Velencei-hegység Magyarország egyetlen gránit alapközetű hegysége, fő tömbjét nagy szemű biotitos gránit alkotja, amelyet gránitporfir-, aplit- illetve kvarctelérek szelnek át. A magas biotittartalom miatt a gránit könnyen mállik, ennek következtében a hegységet vastag gránitmurva-takaró borítja. A kemény, tömött, vízzáró kőzetet repedések keresztezik. A repedések a gránit tömegét, nagy négyzetes hasábokra tagolják, és ezeken a felszíneken folyik a kőzet aprózódása, mállása, a szél és az eső kihordja a málladékot (DINPI 2012). A felszín mállása folytán a gránittömbök sarkai legömbölyödtek, a tömbök elváltak egymástól és sajátos képződmények az ingókövek jöttek létre (BOROMISZA és GERGELY 2007). Ha a repedések menti kőzetmállás már a talaj alatt megkezdődött, vagy hosszabb ideje tart a külső erők eróziója, akkor a tömb sarkai és élei mind jobban lekerekítődnek, ilyen módon keletkeznek a gyapjúsákoknak nevezett

formák, a TT területén ilyen a Pandúr-kő, ahol egy egész kővonulat őrződött meg (FUTÓ és KÉZDY 2010).

A TT turistautakon (a sárga, a sárgaháromszög és a piros és zöld + jelzésű) megközelíthető. A pákozdi Gránit tanösvény átvezet a természetvédelmi területen is (DINPI 2012), ugyanakkor a bemutató táblák jelen leromlott állapotukkal nem tudják betölteni a funkciójukat. A TT területén található egy védett *Földtani Alapszelvény*, a paleozoikumban keletkezett Velencei Gránit Formáció országos kataszterbe felvett alapszelvény jelzete PZ-10 (www.termesztevedelem.hu).

Terület megnevezése	Pákozdi Ingókövek Természetvédelmi Terület
Törzskönyvi szám	32/TT/51
Védetté nyilvánító jogszabály száma	592/1951. OTT határozat
Védelmi kategória	Országos jelentőségű természetvédelmi terület
Védetté nyilvánítás célja	A területen található földtani és felszínalakítási természeti értékek, a különleges a gránitformák és a sajátos tájképi adottságok megőrzése. A védettséget az egyedülálló gránit alapközet jellegéből adódó vegetáció is indokolja.
Kiterjedés	Kiterjedés: 44 ha., területe: 255,7 ha.
Elhelyezkedés (érintett települések, hrsz, GPS koordináta)	Pákozdi , hrsz 014. 47.236325, 18.538661
Egyéb védettségi kategóriák	Földtani Alapszelvény (Pz-10, Velencei Gránit Formáció) Natura 2000 SCI, NÖH magterületen található.
Korlátozások	A terület korlátozás nélkül látogatható.
Kezelő/tulajdonos	Magyar Állam, DNPI. Kezelő: HM Budapesti Erdőgazdasági Rt. Lovasberényi Erdészete.
Állapot, veszélyeztetettség	A terület spontán cserjésedik, amely a megközelítést nehezíti. Terepmotorozás, illegális szemétkerakás, hegyikerékpározás veszélyezteti.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	Kezelési terv készítése. Spontán cserjésedés megakadályozása, a megközelítés biztosítása. Tanösvény helyreállítása.
Adatforrás	DINPI 2008, 2012.

A pákozdi Kocka- (balra) és Pandúr-kő (jobbra) (Fotó: B. Zs.)

Velencei-tavi Madárrezervátum Természetvédelmi Terület

A Velencei-tavi Madárrezervátum Természetvédelmi Terület a tó délnyugati részén található. A Madártani Intézet javaslataira a terület 1958 óta védett rezervátum, 1971 óta Ramsari terület. A TT nagy része nádas (357 ha), fontos fészkelő-, táplálkozó-, pihenőhely. A gémfélék közül nagykócsag (*Egreta alba*), a kanalgém (*Platalea leucorodia*) rendszeresen fészkel a nádasokban, telepeik Európa-szerte ismertek. Rendszeresen költ a nyári lúd (*Anser anser*) is, októbertől a vetési ludak (*Anser fabalis*) éjszakázhatnak a tavon, őstől tavaszig gyakori a kis kárókatona (*Phalacrocorax pygmeus*), vörösgém (*Ardea purpurea*), szürkegém (*Ardea cinerea*), bölömbika (*Botaurus stellaris*). Ragadozó madarakban szegényebb a terület, a nádasokban barna rétihéja (*Circus aeruginosus*) költ. Különösen a parti sávban és a nádszegélyeken gyakoriak a nádi énekesek. A védett területen ma is fellelhetők az eredeti lápi vegetáció maradványai, az úszólápok. A lápi növényzet különlegességét bizonyítja az Európa-szerte ritka hagymaburok (*Liparis loeselii*) lápi orchidea-faj jelenléte (DINPI 2012, ILLYÉS 2006, Kiss Péter szóbeli közlése, OKT 2010). A TT fokozottan védett, korlátozottan látogatható, területén Madármegfigyelő torony és Kutatóház működik. A Duna-Ipoly Nemzeti Park a Madárrezervátum területének bővítését tervezi, a Velencei-tó még nem védett nádasai és úszólápjai vonatkozásában, amelyek botanikai értékük mellett fontos szerepet töltenek be a tó vízminőségének védelmében. A tó parti szegélyében még fellelhető szikes rétek megóvása botanikai és tájképi szempontokból is indokolt.

Terület megnevezése	Velencei-tavi Madárrezervátum Természetvédelmi Terület
Törzskönyvi szám	65/TT/57
Védetté nyilvánító jogszabály száma	165/1958. OTT határozat, 158/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet.
Védelmi kategória	Országos jelentőségű természetvédelmi terület
Védetté nyilvánítás célja	A területen található vízi növénytársulások megőrzése, a védett növény- és állatfajok, különös tekintettel az itt fészkelő vízimadarakra, és azok élőhelyének védelme. A terület kiemelkedő értéke az eredeti lápi vegetáció maradványai az úszólápok, a ritka hagymaburokkal.
Kiterjedés	420 ha.
Elhelyezkedés (érintett települések, hrsz, GPS koordináta)	Pákozd , hrsz 0103, 096/1 47.21024, 18.552468
Egyéb védettségi kategóriák	Ramsari terület (3HU002), IBA terület, Natura 2000 SCi és SPA, NÖH magterület. Ex lege védelem (úszólápok).
Korlátozások	A teljes terület fokozottan védett, korlátozottan látogatható.
Kezelő/tulajdonos	Tulajdonosa a Magyar Állam, kezelője a KDT VIZIG.
Állapot, veszélyeztetettség	Vízszint-szabályozás, pufferterület hiánya, nád degradációs folyamatok.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	Kezelési terv készítése. Az értékek fennmaradása érdekében a tó vízszintjének szabályozását, a vízpótlást, a nádgazdálkodását a természetvédelmi szempontok figyelembe vételével kell végezni. A terület bővítése, pufferzóna létrehozás.
Adatforrás	DINPI 2008, 2012.

Dinnyési Fertő Természetvédelmi Terület

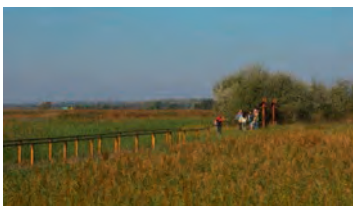
A terület a Velencei-tó déli részén, a Dinnyés-Kajtor csatorna két oldalán található. 1966 óta védett, 1971 óta nemzetközi jelentőségű Ramsari terület és madárelőhely (IBA terület) is. Kialakulását tekintve nagyrészt két típusú részterületre különíthető el: nádas és egyéb (szikes) vízi élőhelyek, melyek a valamikori Ős-Velencei-tó maradványai, illetve rétek és legelők, melyek elsősorban a környező települések gazdálkodása folytán alakulhattak ki és maradhettek fenn. Társulástani szempontból, hazai szinten fontosak az itt található sziki gyepek, a terület kisebb részén természetes sziki, láp és mocsárrétek találhatóak. A Dinnyési-Fertő nagyobb léptékben nézve a Velencei-tóval együtt a térség egyedüli nagyméretű wetland típusú élőhelye (DFTT KT 2003).

A területen költő vízimadár közösségek nemzetközi vonatkozásban is figyelmet érdemelnek. A tavaszi, de különösen az őszi vonulás idején hatalmas récetömegek (*Anatidae* család) zsúfolódnak össze a vízben. Október végén, november elején húszezer, vagy még több vetési lúd (*Anser fabalis*) érkezik a területre. A Dinnyés Fertő legismertebb költőfajai a nagy kócsag (*Egretta alba*) és a kanalasgém (*Platalea leucorodia*), a bölömbika (*Botaurus stellaris*), a nyári lúd (*Anser anser*). A parti területeket sziki vegetáció borítja. A nedvesebb helyeken sok a sziki őszirózsa (*Aster tripolium* ssp. *pannonicus*), a sziksótól fehérülő részekben tenyésznek a sótűrő fajok. Az orvosi székfű (*Matricaria recutita*) nagy tömegben fordul elő. A Dinnyési-Fertő ideális helyszíne a vízi madárvilág megfigyelésének. A természetvédelmi terület korlátozottan, előzetes engedélyezés esetén, szakvezetés mellett látogatható. A terület a természetvédelmi bemutatását, a környezeti tudatformálást több létesítmény (a madárvonulás kutató tábor, madármegfigyelő torony, madárdal tanösvény, madár betekintő) biztosítja (DINPI 2012).

A Dinnyési-Fertő TT és a Velencei-tavi Madárrezervátum TT sem rendelkezik megfelelő, összefüggő, természetközeli élőhelyekből álló pufferterrülettel, a környezetükben fragmentálódott, sok esetben degradált élőhelyfoltok találhatóak. A Dunapoly Nemzeti Park Igazgatóság a Dinnyési-Fertő TT bővítését és két TT összekapcsolását tervezi (tervezett Velencei / Velencei-hegység Tájvédelmi Körzet), amelynek során oltalom alá kerül a terület dél-nyugati részén egy természetközeli állapotban lévő gyeperő, a Fertő területtel közvetlenül határos szántó és a mögötte elhelyezkedő nádas- mocsár, illetve a védett területtől délre elhelyezkedő, egykori ülepítő tavak.

Terület megnevezése	Dinnyési Fertő Természetvédelmi Terület
Törzskönyvi szám	87/TT/66
Védetté nyilvánító jogszabály száma	1667/1966. OTvH határozat, módosítva: 3/1985. (X.21.) OKTH rendelkezés; 2436/1980. OKTH közlemény és 8003/2001. (K. Ért. 5.) KöM Tájékoztató.
Védelmi kategória	Országos jelentőségű természetvédelmi terület
Védetté nyilvánítás célja	A területen található védett és fokozottan védett állatfajok, különös tekintettel az itt fészkelő madarak élőhelyének megővése és fenntartása.
Kiterjedés	539 ha
Elhelyezkedés (érintett települések, hrsz, GPS koordináta)	Gárdony (Dinnyés), Pákozd , Seregélyes, Székesfehérvár. 47.161795, 18.544657.
Egyéb védeltségi kategóriák	Ramsari terület (3HU002), Natura 2000 SPA, NÖH magterület.

Korlátozások	A teljes terület fokozottan védett, korlátozottan látogatható.
Kezelő/tulajdonos	DINPI, KDT VIZIG, kis részben magán (96,4 ha). A DINPI vagyonkezelésében lévő területből haszonbérbe adva 263 ha. Kezelő: DINPI.
Állapot, veszélyeztetettség	Ökológiai vízigény nem megfelelő biztosítása, a vizes élőhely vízháztartása emberi hatásokkal terhelt, bár a Dinnyés-Kajtori csatorna vízkormányzása természetvédelmi kezelés alapján történik. Ökológiai barrierek (7. sz. főút), és a határoló szántóterületek diffúz szennyezése is veszélyezteti.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	Természetvédelmi szempontú vízszintszabályozás, zsiliprendszer felújítása. Kívülről érkező terhelések megakadályozása. A nádas társulások mozaikos állapotban tartása.
Adatforrás	DINPI 2008, 2012. DFTT KT 2003.

A Dinnyési- Fertőn található veremház (balra), és a természetvédelmi terület nyugati határánál lévő bemutató létesítmények (jobbra) Gárdonyban (Fotó: B.Zs.)

Nemzetközi jelentőségű védett természeti területek

A nemzetközi jelentőségű vizes élőhely – **nemzetközi jelentőségű vadvíz, ún. Ramsari terület** – a Velencei-tó nyugati felére és az ahhoz szervesen kapcsolódó szikes mocsárra terjed ki. Hazánk egyetlen olyan Ramsari területe, amelyet két önálló terület (Dinnyési-Fertő TT és Velencei-tavi Madárrezervátum TT) alkot (CSIHAR 2007). A terület madárvilága kiemelkedő, vízimadár fajok jelentős fészkelőhelye, őstől-tavaszig pedig a vadludak éjszakázóhelye. Az ornitofaunán túl botanikai értékek és ritka, kárpáti endemizmus gerinctelen fajok is élnek a zavartalan élőhelyeken (BÖHM 2011). Az itt költő vízimadár közösségek nemzetközileg is jelentőséggel bírnak, számos védett, fokozottan védett madárfaj talál itt költő- és táplálkozóhelyet, többek közt a cigányréce (*Aythya nyroca*), üstökös gém (*Ardeola ralloides*), bölömbika (*Botaurus stellaris*), vörös gém (*Ardea purpurea*), bakcsó (*Nycticorax nycticorax*), kis kócsag (*Egretta garzetta*), kanalas gém (*Platalea leucorodia*).

Terület megnevezése	Dinnyési-fertő TT és a Velencei-tavi Madárrezervátum TT
Törzskönyvi szám	Ramsari kód: 3HU002
Védetté nyilvánító jogszabály száma	1993. évi XLII. törvény. A terület felvétele: 1979, kihirdette: 2436/1980. OKTH közlemény.
Védelmi kategória	Nemzetközi jelentőségű vadvíz (Ramsari terület)
Védetté nyilvánítás célja	Természetvédelmi szempontból különösen értékes madárfajok rendszeres fészkelő-, gyülekezőhelyeinek megóvása.

Kiterjedés	965 ha.
Elhelyezkedés (érintett települések, hrsz, GPS koordináta)	Gárdony (Dinnyés), Pákozdi, Seregélyes, Székesfehérvár 47.188196, 18.544893
Egyéb védettségi kategóriák	A teljes terület fokozottan védett. Országos jelentőségű természetvédelmi terület, Natura 2000 SPA, NÖH magterület. IBA terület.
Korlátozások	A terület csak vezetővel látogatható.
Kezelő/tulajdonos	DNPI, KDT VIZIG.
Állapot, veszélyeztetettség	Ökológiai vízigény nem megfelelő biztosítása, a vizes élőhely vízháztartása emberi hatásokkal terhelt. Pufferterületek hiánya.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	Ökológia vízigények biztosítása, az élőhelyek védelme, természetvédelmi szempontú vízkormányzás. Pufferterületek kialakítása.
Adatforrás	DINPI 2008, 2012, CSIHAR 2007.

Kiértékelés

A három országos jelentőségű természetvédelmi terület adatellátottságáról összességében elmondható, hogy sok háttéradat áll rendelkezésre. A Velencei-tóhoz köthetően a területek ismertek, látogatásuk ugyanakkor csak részben megoldott, amelynek tervezése, kivitelezése további feladatot jelent. Jelentős problémát jelent a Dinnyési-Fertő és Velencei-tavi Madárrezervátum esetében az ökológiai vízigény biztosítása, a Pákozdi Ingókövek esetében pedig a spontán cserjésedés jelenti a legfőbb problémát. A területekre a 1996. évi LIII. törvény alapján a jövőben kezelési tervet kell készíteni. A természetvédelmi területek nemcsak térségi, országos szinten kiemelkedők, hanem nemzetközi viszonylatban is jelentősek, amelyet a Ramsari Egyezmény alá vont terület kiterjedése (965 ha) is jól mutatja.

A Pákozdi Ingókövek TT látványos földtani, felszínalkatani érték, amely az ország jelentős, egyedi formakincse. A természetvédelmi területek megfelelő pufferterületeinek kialakításával és kezelési feladatok biztosításával a térség jelentős turisztikai vonzó tényezői közé tartozhatnak. A Velencei-tó nyugati harmadának fokozottan védett madárrezervátuma és a Dinnyési-Fertő, továbbá a Velencei-hegység védett földtani értékei képezhetik a **tervezett tájvédelmi körzet** magját. A területek további bővítésének előkészítő munkálatai folynak, az országos jelentőségű és a helyi természetvédelmi területek (Meleg-hegyi gránitsziklák TT, Sukorói Gyapjaszsák TT) bővítése, összekapcsolása is előterjesztés előtt áll (VVÜK TFK 2006).

IV/2. Helyi jelentőségű védett természeti területek

Bevezetés

Az 1996. évi, a természet védelméről szóló törvény értelmében országos jelentőségű védett természeti területek mellett helyi jelentőségű védett természeti területek is ki lehet jelölni. Védelmi kategóriájukat tekintve lehetnek *természetvédelmi területek* (TT) vagy *természeti emlékek* (TE) is. A helyi jelentőségű védett természeti területek védetté nyilvánítása, és a fenntartásukról való gondoskodás a települési önkormányzatok hatáskörébe tartozik (www.termeszetvedelem.hu). A helyi jelentőségű védett természeti területek kijelölésének jelentősége, hogy olyan területek is védetté válhatnak, amelyek nem kerültek országos védelem alá, de mégis természetvédelmi értéket képviselnek. A települések

területen található természeti értékek elérhetőségének, közelségének köszönhetően jelentős szerepet játszhatnak a környezeti nevelés, szemléletformálás terén. Egy település, amely rendelkezik természetvédelmi értékekkel, sok pihenni vágyót vonz, ezzel a település idegenforgalma is fellendülhet (LUKÁCS et al. 2003).

Értékek

A kistérség területén húsz helyi jelentőségű védett természeti területet tartanak számon, amelyekből kilenc természetvédelmi terület, tizenegy természeti emlék. A természetvédelmi területek többnyire a hegységek jellegzetes gránit alakzatainak, hidrokvarcit formáinak, jellegzetes egyéb képződményeinek, élőhelyeknek, parkok értékes növényzetének megőrzését szolgálják.

A természeti emlékek elsősorban fasorok. A települések beépített területein, közterekben, utcáfásításként található védett idős fák és fasorok koruk és elhelyezésük alapján jelentős esztétikai, némelyikük dendrológiai érték is. A fasorok védetté nyilvánításának célja a kapcsolódó rendelet alapján „a természeti emlékek károsodásának megelőzése, elhárítása, az eddig bekövetkezett károsodás csökkentése, megszüntetése, illetve fasorok eseten a hiányzó egyedek pótlása, a jelen és jövő nemzedék számára történő megőrzése és tervszerű fenntartása” (3/2010. (II. 12) számú rendelet). A kistérség települései az alábbi természeti emlékeket tartják nyilván:

Gárdony (Agárd)

- 7-es főút északi oldala az Akácfa és a Szabadka utca között található hársfák
- Szövetkezetek útja keleti, nyugati oldala - juhar
- Gesztenye sor keleti, nyugati oldala – vadgesztenye
- Petőfi S. utca keleti, nyugati oldala – vadgesztenye
- Gárdonyi G. utca nyugati oldala a 7-es főút és a Márvány utca között – vadgesztenye
- Széchényi utcai platán fasor – platán

Gárdony (Dinnyés)

- Hársfa sor

Gárdony

- Posta utca nyugati oldala a Bóné K. utca és a Rákóczi utca között – hárs

Vereb

- Vajda János utca gesztenye fasor
- Madár cseresznyés út
- Cseresznye fasor

Jelen fejezetben adatlap formájában összegeztük a területen előforduló természetvédelmi területek legfontosabb jellemzőit, fellelhető adatait.

Terület megnevezése	Meleg-hegyi gránitsziklák
Törzskönyvi szám	6/3/TT/51
Védetté nyilvánító jogszabály száma	n. a.
Védelmi kategória	Helyi jelentőségű természetvédelmi terület
Védetté nyilvánítás célja	A hegység jellegzetes gránit alakzatainak

	megőrzése.
Kiterjedés	285,38 ha.
Elhelyezkedés (érintett települések, hrsz)	Sukoró hrsz 062, 063/2
Egyéb védettségi kategóriák	-
Korlátozások	Szabadon látogatható.
Kezelő/tulajdonos	Önkormányzat.
Főbb jellemzők	A hegység jellemző alapkőzete – a gránit – különböző utóhatások és a változó kémiai összetételnek köszönhetően különböző formákban jelenik meg, ezek a területek természeti értéket képviselnek.
Állapot, veszélyeztetettség	Jó állapotú, nem veszélyeztetett.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	Bemutató tervezése.
Adatforrás	Természetvédelmi Információs rendszer (2011) www.fejer.hu/termeszetvedelmi-teruletek

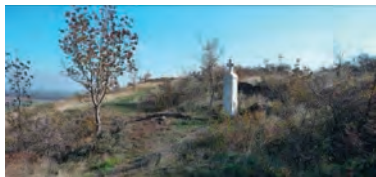
Terület megnevezése	Gyapjaszsák és környéke
Törzskönyvi szám	6/7/TT/75
Védetté nyilvánító jogszabály száma	n.a.
Védelmi kategória	Helyi jelentőségű természetvédelmi terület
Védetté nyilvánítás célja	Terület növénytakarásainak védelme, geológiai és felszínalaktani értékek megőrzése, tudományos és oktatási célból történő tanulmányozása.
Kiterjedés	2,2 ha.
Elhelyezkedés (érintett települések, hrsz)	Sukoró hrsz 02/14, 04, 06/1, 06/3a
Egyéb védettségi kategóriák	-
Korlátozások	Szabadon látogatható.
Kezelő/tulajdonos	Önkormányzat.
Főbb jellemzők	A belterület közvetlen határában fellelhető, a gránit mállása során képződött "kocka" alakú képződmények.
Állapot, veszélyeztetettség	Illegális hulladéklerakás, rongálás.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	Bemutató tervezése.
Adatforrás	Természetvédelmi Információs rendszer (2011) www.fejer.hu/termeszetvedelmi-teruletek

A sukorói Gyapjaszák (Fotó: B.Zs.).

Terület megnevezése	Pázmándi Kvarcitsziklák
Törzskönyvi szám	6/17/TT/78
Védetté nyilvánító jogszabály száma	Pázmánd község Önkormányzata Képviselő-testületének 16/2007. (XII.01.) számú rendelete
Védelmi kategória	Helyi jelentőségű természetvédelmi terület
Védetté nyilvánítás célja	A Velencei-hegység keleti peremén elhelyezkedő, a gránitban lezajlott vulkáni utótevékenység nyomán létrejött, kovásodott andezit agglomerátumok, és a területen megnyitott kőbányákban tanulmányozható felső-pannóniai meredek abrúziós part megőrzése.
Kiterjedés	13 ha.
Elhelyezkedés (érintett települések, hrsz)	Pázmánd hrsz 0253, 0257
Egyéb védettségi kategóriák	-
Korlátozások	Szabadon látogatható.
Kezelő/tulajdonos	Önkormányzat.
Főbb jellemzők	A Velencei-hegység sziklaalakzatai között, a gránitban lezajlott utóvulkáni hidrotermális tevékenység hatására alakultak ki ezek az igen kemény, egyedi hidrokvarcit formák, amelyek a Velencei-tó környékének különleges értékét képezik.
Állapot, veszélyeztetettség	A hegy felső és keleti régiójában még többé-kevésbé érintetlenül megmaradtak, valamint a területre jellemző növényzet is. Védett fajai közül kiemelhető a molyhos madárbirs (<i>Cotoneaster integerrima</i>). Veszélyeztető tényező: spontán cserjésedés, illegális hulladéklerakás.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	Folyamatos cserjeirtás. Bemutató tervezése.
Adatforrás	Természetvédelmi Információs rendszer (2011) www.fejer.hu/termeszetvedelmi-teruletek

Terület megnevezése	Pázmándi-Stáció
Törzskönyvi szám	6/72/TT/08
Védetté nyilvánító jogszabály száma	Pázmánd község Önkormányzata Képviselő-testületének 12/2008. (XII.03.) számú rendelete
Védelmi kategória	Helyi jelentőségű természetvédelmi terület
Védetté nyilvánítás célja	A település történeti és kegyhelyének megővése.
Kiterjedés	10,49 ha.
Elhelyezkedés (érintett települések, hrsz)	Pázmánd hrsz 1171,1172
Egyéb védettségi kategóriák	-
Korlátozások	Szabadon látogatható.
Kezelő/tulajdonos	Önkormányzat.
Főbb jellemzők	A stációt már az 1796-os Canonica Vistatio is említi. Építtetője Kempelen Nepomuki János, a pázmándi uradalom birtokosa volt. A terület kultúrtörténeti és tájképi értéket képvisel.
Állapot, veszélyeztetettség	Illegális hulladéklerakás, spontán cserjésedés.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	Állagmegóvás, folyamatos cserjeirtás.
Adatforrás	Természetvédelmi Információs rendszer (2011) www.fejer.hu/termeszetvedelmi-terulet

Pázmándi Stáció (Fotó: F. Zs.).

Terület megnevezése	Vörösmarty-emlékmúzeum és park
Törzskönyvi szám	6/20/TT/80
Védetté nyilvánító jogszabály száma	76/1980 Fejér Megye Tanács VB határozat Megújítva: Kápolnásnyék Önkormányzatának a 11/2007. (XI. 28.) sz. rendeletével.
Védelmi kategória	Helyi jelentőségű természetvédelmi terület
Védetté nyilvánítás célja	A Kápolnásnyéken található, és műemlékileg védett Vörösmarty-ház környezetének oltalom alá helyezésével a műemléki környezet biztosítása, az értékes növényzet megőrzése.
Kiterjedés	2,41 ha.
Elhelyezkedés (érintett települések, hrsz)	Kápolnásnyék hrsz 57a, 57b, 57c
Egyéb védettségi kategóriák	-
Korlátozások	Elkerített, korlátozottan látogatható.

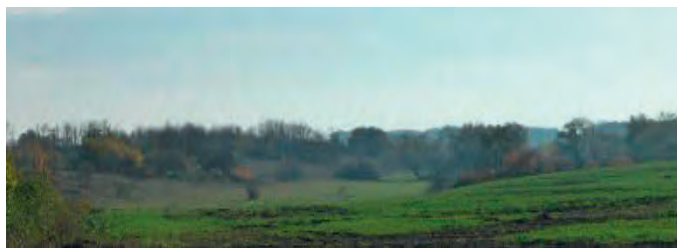
Kezelő/tulajdonos	Önkormányzat.
Főbb jellemzők	A múzeumhoz vadgesztenyefa-sor vezet. A parkban néhány öreg ostorfa, feketeenyő és juharfa valamint Vörösmarty Mihály mellszobra található. A terület ligetes jellegével, idős faegyedeivel településképi és természeti értéket képvisel.
Állapot, veszélyeztetettség	Jó állapotú, rendezett.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	A park gondozása, fenntartása.
Adatforrás	Természetvédelmi Információs rendszer (2011) www.fejer.hu/termeszetvedelmi-teruletek

A kápolnásnyéki Vörösmarty-emlékmúzeum és parkja (jobbra), Gesztenye-fasor (balra)
(Fotó: F. Zs.).

Terület megnevezése	Gyurgyalagtelep
Törzskönyvi szám	6/20/TT/80
Védetté nyilvánító jogszabály száma	1668/1966.OTvH. határozat
Védelmi kategória	Helyi jelentőségű természetvédelmi terület
Védetté nyilvánítás célja	A védett terület kialakítása kizárólag a 60-as években itt - az országban egyedülállóan - nagytömegben fészkelő, fokozottan védett gyurgyalagok élőhelyének megőrzését szolgálta.
Kiterjedés	2 ha.
Elhelyezkedés (érintett települések, hrsz)	Pákozd
Egyéb védettségi kategóriák	-
Korlátozások	Szabadon látogatható.
Kezelő/tulajdonos	Önkormányzat.
Főbb jellemzők	Mára gyakorlatilag egyetlen gyurgyalagot sem lehet felfedezni a területen. Néhány év alatt a tömegesen megjelent fotósok, filmesek az állatok rendszeres, folyamatos zavarásával a telepet gyakorlatilag szétzavarták.
Állapot, veszélyeztetettség	A védetté nyilvánítást indokló értékek elpusztultak.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	Élőhely-rekonstrukció.
Adatforrás	www.fejer.hu/termeszetvedelmi-teruletek

Terület megnevezése	Gurjál-völgy
Törzskönyvi szám	n.a.
Védetté nyilvánító jogszabály száma	n.a.
Védelmi kategória	Helyi jelentőségű természetvédelmi terület
Védetté nyilvánítás célja	Változatos élőhelyek, ökológiai folyosóként funkcionáló terület megőrzése.
Kiterjedés	n.a.
Elhelyezkedés (érintett települések, hrsz)	Velence
Egyéb védettségi kategóriák	-
Korlátozások	Szabadon látogatható.
Kezelő/tulajdonos	Önkormányzat.
Főbb jellemzők	A Gurjál-völgy élővilága vizes élőhelyi jellege miatt igen fontos élettere a különböző kétéltű és hullófajoknak. A völgy a vízi madárvilág szintén fontos táplálkozó helye. Elhelyezkedése miatt igen fontos nagy- és apróvad élőhely, és több, nem vízhez kötődő madárfaj fészkelőhelye is itt található. Tájképi és ökológiai szempontból fontos természeti érték.
Állapot, veszélyeztetettség	Beépítés, hulladéklerakó és komposztáló telep működése veszélyezteteti.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	Élőhelyek megőrzése.
Adatforrás	Velence város településrendezési tervei és helyi építési szabályzata 2011.

A velencei Gurjál-völgy (Fotó: F. Zs.).

Terület megnevezése	Bence-hegy
Törzskönyvi szám	n.a.
Védetté nyilvánító jogszabály száma	n.a.
Védelmi kategória	Helyi jelentőségű természetvédelmi terület
Védetté nyilvánítás célja	Beépítetlen területek megőrzése.
Kiterjedés	n.a.
Elhelyezkedés (érintett települések,	Velence

hrszt)	
Egyéb védettségi kategóriák	-
Korlátozások	Szabadon látogatható.
Kezelő/tulajdonos	Önkormányzat.
Főbb jellemzők Állapot, veszélyeztetettség	A hegy száraz tölgyessel, illetve természetközeli gyepvel és cserjefoltokkal borított részei tartoznak a TT-hez. A Bence-hegyről csodálatos kilátás nyílik a tó teljes területére, valamint Nadap településre. Legfőbb veszélyeztető tényező a beépítés, cserjésedés.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	Terület fenntartása.
Adatforrás	Velence város településrendezési tervei és helyi építési szabályzata 2011.

Terület megnevezése	Meszlényi kastély és tágabb környezete
Törzskönyvi szám	n.a.
Védetté nyilvánító jogszabály száma	n.a.
Védelmi kategória	Helyi jelentőségű természetvédelmi terület
Védetté nyilvánítás célja	A XVIII. századból származó kultúrtörténeti értéket képviselő barokk kastély és környezetének megőrzése.
Kiterjedés	n.a.
Elhelyezkedés (érintett települések, hrszt)	Velence
Egyéb védettségi kategóriák	-
Korlátozások	Szabadon látogatható.
Kezelő/tulajdonos	Önkormányzat.
Főbb jellemzők	A XVIII. század végén épített barokk kastély, valamint az azt körülvevő park településképet meghatározó, helytörténeti jelentőségű érték. A Meszlényi kastély és környezete a játszótérrel, a sétánnyal és az emlékhellyel Velence frekventált részén található. A park különleges értéke, hogy mindhárom közparki érték: a vízfelület (Bágyompatak), a domb (a kastéllyal a tetején) és a fás folt megtalálható benne. A terület potenciális értéke a domb tetején épült Meszleny-kastély.
Állapot, veszélyeztetettség	A kastély és kertje rendkívül elhanyagolt állapotban van, annak ellenére, hogy az egykori angol-kertben értékes parkfák, díszcserjék találhatóak.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	Épület felújítása, parkjának rendezése, épület új funkciójának megtervezése, bemutatás tervezése szükséges.
Adatforrás	Velence város településrendezési tervei és helyi építési szabályzata 2011.

A velencei Meszlényi kastély és környezete (Fotó: F. Zs.).

Kiértékelés

A kistérségben számon tartott helyi jelentőségű védett természeti területek tényleges kijelölése és nyilvántartása nem teljes körű. Mindez annak köszönhető, hogy a helyi önkormányzatok a védetté nyilvánítás folyamatát nem minden esetben folytatták le teljeskörűen, valamint nem minden érték került be az országos nyilvántartásba. Érvényben lévő, elfogadott kezelési terve információink szerint egyik felsorolt területnek sincs. A húsz helyi jelentőségű védett természeti terület közül tíz terület védetté nyilvánító rendeletéhez jutottunk hozzá és csupán nyolc terület található meg az országos adatbázisban (<http://geo.kvvm.hu/tir/>). Az értékek többségének területét nem jelölték meg tájékoztató, vagy figyelmeztető táblák segítségével, amely fokozza veszélyeztetettségüket.

Annak érdekében, hogy megőrizzük a települések természeti értékeit, javasoljuk minden települési önkormányzatnak, hogy a területén található összes értéket nyilvánítsa önkormányzati rendeletben védetté, és készítse el a területek kezelési tervét, amely többek között a részletes korlátozásokat, fenntartást, bemutatást, helyreállítást célzó tevékenységet, előírásokat tartalmazza. Tájékoztató táblák kihelyezésével fel kell hívni a figyelmet a terület védettségére és a főbb korlátozó tényezőkre (pl. növénygyűjtés tiltása). A terület értékeinek megőrzése érdekében további kutatást igényelnek a természetközeli területek, élőhelyek felmérései. A kutatások eredményei hozzájárulhatnak további helyi jelentőségű védett természeti területek kijelöléséhez is, amely eddig nem védett értékes területek megőrzését biztosíthatják.

IV.3. Egyedi jogszabállyal védett természeti értékek, ex lege védett természeti területek és értékek

Bevezetés

Magyarországon 1997 óta minden barlang, láp, szikes tó, kunhalom, földvár, forrás és víznyelő védett a törvény erejénél fogva (1996. évi LIII. tv.). Az ex lege védelem alá tartozó értékek felmérése az 1990-es években kezdődött meg. Az eddig felmért, ex lege területek adatbázisai nyilvánosan nem minden esetben érhetőek el, amelynek oka a területek és értékek sérülékenysége. A *Nemzeti Lápkataszterben*, illetve a *Szikes tó Kataszterben* szereplő, többnyire az 1998-1999. évi földnyilvántartási állapotot tükröző, ex lege védett lápokkal és szikes tavakkal teljes kiterjedésben, vagy részben érintett ingatlanok jegyzékét a 8005/2001. és 8006/2001. (MK 156.) KöM tájékoztatók mellékletei tartalmazzák. A *kunhalmok* és a *földvárak* természetvédelmi célú országos felmérési programjára 2000-ben került sor, amelyek nyilvántartását a Vidékfejlesztési Minisztérium

kezeli. A *víznyelők és források* nyilvántartásba vétele 2002-ben kezdődött meg. Az *Országos Forráskataszter* mintegy 3000 forrás adatait tartalmazza. A víznyelő-kataszter adatbázisának elkészítése folyamatban van (OKT 2010). Az 1960-as években végzett országos felmérés alapján a VITUKI által összeállított forrásnyilvántartás közel 4300 forrást tartalmaz, ugyanakkor az utóbbi évtizedek csapadékhányos időjárása és a bányászati vízkímélések miatt ezek közül számos elapadt, vagy időszakos működésűvé vált. A védett források tényleges számának és aktuális állapotának egységes szempontok szerinti felmérése 2003-ban kezdődött meg. A *barlangok* legfontosabb adatait tartalmazó *Országos Barlangnyilvántartás* vezetését a Természetvédelmi Hivatal Barlangtani és Földtani Osztálya látja el. A kistérség területén ex lege védelem alá tartozó értékek a döntően a védett területeken, illetve a Velencei-hegységben fordulnak elő. Kunhalom, illetve víznyelő a rendelkezésre álló információk és adatbázisok szerint nem található a térségben.

Értékek

Szikes tavak

A szikes tó olyan természetes, vagy természetközeli vizes élőhely, amelynek medrét tartósan vagy időszakosan legalább 600 mg/l nátrium kation dominanciájú oldott ásványi anyag tartalmú felszíni víz borítja, illetve a területén sziki életközösségek találhatóak (1996. évi LIII. tv. 23§). A kistérség területén a szikes tavak listájába a **Velencei-tó területe** került fel (ÉRDINÉ 2002). A Velencei-tó hazánk harmadik legnagyobb természetes állóvize, úgynevezett sztyepei tavak típusába tartozik (FUTÓ és KÉZDY 2010), az ex lege szikes tavakhoz sorolják, de méreténél és jellegénél fogva különbözik a hazai szikes tavaktól. A tó vize sziksós, NaHCO₃-tartalma magas. A víz Na-Mg-hidrokarbonátos, α-limnohalobikus típusú (SZILÁGYI et al. 1989). A tóvíz só koncentrációja 1850-2270 g/m³, a keleti medencében magasabb értékek jellemzőek. Ezen kívül sok benne a fluor, a magnézium, és több ásványi anyag, ugyanakkor kevés a kálium és a kalcium. A mederülédék, mely a víz ásványi anyagait töményen tartalmazza, értékes gyógyiszap (Velence TrT 2011).

Védelmi kategória	Ex lege – szikes tavak
Terület megnevezése	Velencei-tó
Védetté nyilvánító jogszabály száma	1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 23. § (2) bekezdés.
Védetté nyilvánítás célja	Természetvédelmi szempontból különösen értékes élőhelyek megóvása.
Kiterjedés	24 km ² (+160 cm-es vízállásnál).
Elhelyezkedés (Érintett települések, HRSZ, GPS koordináta)	Gárdony (Dinnyés, Agárd), Pákozd, Sukoró, Velence. 47.209424, 18.593645
Egyéb védettségi kategóriák	NÖH magterület. Részterületei: fokozottan védett, országos jelentőségű természetvédelmi terület, Natura 2000 SPA és SCi, Ramsari terület.
Korlátozások	A terület nem fokozottan védett részei látogathatók.
Kezelő/tulajdonos	DNPI, Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság, települési önkormányzatok.
Állapot, veszélyeztetettség	A tó nem tud kellő mértékben átmosódni, mert a legjelentősebb vízgyűjtőjének, a Császár-víznek a

	torkolata és a lefolyó Dinnyés-Kajtori csatorna közel esik egymáshoz, ami a keleti medence részvételét korlátozza a vízforgalomban. Vízsint-szabályozás, part-és mederszabályozás, nádasok degradációja, beépítések mértéke, üdülésből eredő terhelések.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	Terhelések csökkentése, part-rehabilitáció, tó terhelhetőségének meghatározása. Vízkezelés / vízsint szabályozás felülvizsgálata.
Adatforrás	DINPI 2008, 2012.

Lápok

A láp olyan földterület, amely tartósan vagy időszakosan víz hatásának kitéve, illetőleg amelynek talaja időszakosan vízzel telített, és amelynek jelentős részén lápi életközösség, illetve lápi élő szervezetek találhatók, vagy talaját változó kifejlődésű tőzegtartalom, illetve tőzegképződési folyamatok jellemzik (1996. évi LIII. tv. 23§). A kistérség területén a Velencei-tavi Madárrezervátum TT területén található Velencei-tavi **úszólápok** kerültek fel az ex lege védett lápterületei közé. A Velencei-tavi Madárrezervátum TT területén, illetve azon kívül eső részeken mintegy 150-200 ha kiterjedésű, közel összefüggő úszóláp terület található. A Velencei-tóban az ún. úszó szigetek vagy úszólápok előfordulása már viszonylag hosszú ideje ismert, elsősorban a ritka hagymaburok (*Liparis loeselii*) előfordulási helyeiként (BALOGH 1969, 1983). Az itt található rekettyefűzes lápi cserjések (*Calamagrostio-Salicetum cinereae*) lényegében úszólápok, spontán kialakult állományaik a nádasok (*Scirpo-Phragmitetum*) rengetege között szórványosan helyezkednek el. Egyedülálló a Velencei-tó lápjaiknak jelenléte az amúgy szikes tó vizében.

A szikesek és lápok növényzete igen eltérő, és sok lápi növény érzékenyen reagál élőhelyének elszikesedésére (FUTÓ és KÉZDY 2010). Termőhelyük erősen tőzeges láptalaj, aljzatuk vízzel átitatott, tömött nád és sástőzeg, amelynek felszínén a talajképződés kezdeti stádiumai figyelhetők meg. A tőzegréteg helyenként vékony, könnyen átszakadó (KEVEY et al. 2010). A terület élőhelyeinek védett növénye a szálkás pajzsika (*Dryopteris carthusiana*), a rostostövű (*Carex appropinquata*) és bugás sás (*Carex paniculata*), a mocsári csorbóka (*Sonchus palustris*), valamint a tőzegpáfrány (*Thelypteris palustris*), a legnagyobb értéket a fokozottan védett hagymaburok (*Liparis loeselii*) képezi.

A terület veszélyeztető tényezői közé tartozik becserjésedés és az adventív fajok megjelenése (KEVEY et al. 2010). Amelynek következtében azzal lehet számolni, hogy a hagymaburok erősebben beárnyékoló példányai nem fognak virágozni, esetleg egy idő után nem is hajtanak ki. Az úszólápok a befolyó Császár-patak terhelésének csökkentésében fontos szerepet játszanak, ezért minőségük megóvása, javítása a természetvédelem fontos feladata (DINPI 2012).

Védelmi kategória	Ex lege - láp
Terület megnevezése	Velencei-tavi úszólápok
Védetté nyilvánító jogszabály száma	1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 23. § (2) bekezdés.
Védetté nyilvánítás célja	Természetvédelmi szempontból különösen értékes élőhelyek megóvása.
Kiterjedés	kb. 150-200 ha

Elhelyezkedés (Érintett települések, HRSZ, GPS koordináta)	Gárdony (Dinnyés), Pákozd , Székesfehérvár. 47.207616, 18.553491
Egyéb védettségi kategóriák	NÖH magterület. Részterületei: fokozottan védett, országos jelentőségű természetvédelmi terület, Natura 2000 SPA és SCi, Ramsari terület.
Korlátozások	A terület fokozottan védett részei korlátozottan látogathatók.
Kezelő/tulajdonos	DNPI.
Állapot, veszélyeztetettség	Becszerjesedés, inváziós fajok megjelenése.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	Ökológiai vízigény biztosítása. Kezelési terv készítése a területre.
Adatforrás	DINPI 2008, 2012, BALOGH 1969, 1983; KEVEY et al. 2010.

Földvárak

A földvár olyan védelmi céllal létesített vonalas vagy zárt alakzatú földmű, amely azonosíthatóan fennmaradt domborzati elemként történeti, kulturális örökségi, felszínalaktani, illetve tájképi értéket képvisel (1996. évi LIII. tv. 23§). A kistérség területén egyetlen földvár, a Pákozd közigazgatási területén található bronzkori **Pákozdvár** ismert. A bronzkori földvár Pákozd belterületétől északra, a Meleg-hegy délnyugati részén helyezkedik el, az Angelika-forrástól kb. 150 m-re található. A település régészetileg kiemelkedő fontosságú része. Az erődítmény a Duna-Tisza közén és a Dunántúlon található hasonló típusú építmény közül a legnagyobb volt. Három jól elkülöníthető részre tagolódik. A Bodza-völgy osztja fel: a nyugati, egyik oldaláról sánccal övezett Nagyvárra és a keleti, kettős sánctól és árokrendszerrel erősített Kisvárra. Az erődítmény felső peremét agyaggal összetapasztott kőburkolat védte, erősítette. A följáró felső nyílását bástyaszerűen felhányt magaslatok védték, a kapunál a védők elhelyezkedésének biztosítására teraszt képeztek ki. A földvár oldalában a mesterséges kialakítású Pákozdvári-barlang (Bárcaházi-barlang) húzódik. A Kisvártól északra fekszik a lelőhely harmadik része, az urnatemető. A hajdani bronzkori település földbe vájt lakóházainak nyomait a Nagyvár területén ásták ki 1925-1927 között, a feltárasokat Marosi Arnold irányította. A leletek nagy része kőcsont- és agancseszközökből áll, amelyek a Vatyka-Koszider kultúra jellemzőivel mutatnak rokonságot. A telep korát i.e. 1400-1200 közötti időszakra teszik a kutatók (Fejér megye várai 2012). A földvár Pákozd, illetve Sukoró irányából turistautakon jól megközelíthető. A terület fás állománnyal fedett.

Védelmi kategória	Ex lege - földvár
Terület megnevezése	Pákozdvár
Védetté nyilvánító jogszabály száma	1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 23. § (2) bekezdés.
Védetté nyilvánítás célja	Természetvédelmi szempontból különösen értékes régészeti érték megóvása.
Kiterjedés	n.a.
Elhelyezkedés (Érintett települések, HRSZ, GPS)	Pákozd , hrsz 023 47.256587, 18.573822

koordináta)	
Egyéb védettségi kategóriák	NÖH magterület. Natura 2000 SCI. Régészeti örökségvédelmi terület.
Korlátozások	-
Kezelő/tulajdonos	DNPI, helyi önkormányzatok.
Állapot, veszélyeztetettség	Elhordás (gyűjtők). Spontán szukcessziós folyamatok.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	Feltárás, bemutatás tervezése.
Adatforrás	DINPI 2008, 2012. Pákozdi TrT 2009.

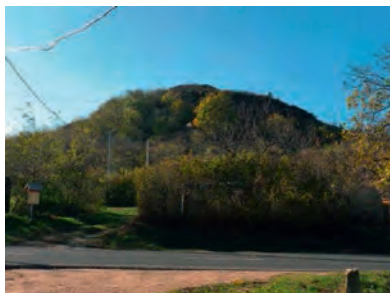
Barlangok

Az ex lege védelem szempontjából barlangnak számít minden, a földkérget alkotó kőzetben kialakult olyan természetes üreg, amelynek hossz tengelye meghaladja a két métert és – jelenlegi vagy természetes kitöltésének eltávolítása után – mérete egy ember számára lehetővé teszi a behatolást (1996. évi LIII. tv. 23§). A kistérség területén több barlang ismert, amelyek döntően a Velencei-hegység a pákozdi Pogány-kő (Sár-hegy), a Pákozdi-Sukoró határában található Sor-hegy, illetve a pázmándi Zsidó-hegy területén találhatóak. A területen az ELTE kutatói végeztek barlangokra vonatkozó felméréseket (ESZTERHÁS és SZENTE 2012).

A terület Barlangkataszterileg a 4510-es egységhez tartozik. A hegységben 31 természetes keletkezésű barlangot és két barlangnak nevezett mesterséges üreget ismerünk (ESZTERHÁS és SZENTE 2012). Tektonikus barlangok a pázmándi Zsidó-hegy andezites sziklafalában alakult Szedres- és Hasadék-barlangok. Ugyanezen sziklafal törmelékletjében négy álbarlang is keletkezett, például az Endrina- vagy Maléza-barlangok. Az oldalnyomás megszűnté miatti aprózódással alakult a már 1295-ben is említett Likas-kő kvarcitban. Mállással nyolc barlang keletkezett az exhumálódott gyapjúzsákszerű gránittömbökben a hegység nyugati részén, Pákozdi határában. A leglátványosabb a Pandúr-kő öt barlangot (Kis-, Zsivány-, Teraszos-, Osztott-, Háromszájú-barlang) tartalmazó gránitsirtje. Ismert még a 3,3 m hosszú Polák-hegyi-álbarlang. A kistérség mesterséges ürege a lőszbe mélyített, jelenleg 57 m hosszúságban bejárható, bekúszható Pákozdvári-barlang (másnéven Báracházi-barlangot, vagy Bárcaházi-barlang).

Az *Országos Barlangnyilvántartás*ban szereplő barlangok: Zsivány-barlang (Pákozdi), Hasadék-barlang (Pázmánd), Betyár-barlang (Vereb). További barlangok: Sukoró területén: Báracházi-barlang. Pákozdi területén: Páfrányos-barlang, Polák-hegyi barlang, Körözsa-alba barlang, Pókhálós-barlang, Rókalyuk-barlang, Szünyogos-barlang, Bujdusó-barlang, Borjú-völgyi-álbarlang, Mohás-barlang, Rejtek-barlang, Iker-kő-barlang, Gömbkő-barlang, Orszolán-kő-barlang, Gombakő-barlang, ill. a Pandur-kő barlangjai: Háromszájú-barlang, Kis-barlang, Osztott-barlang, Teraszos-barlang, Zsivány-barlang. Nadap területén: Likas-kő-barlang. Pázmánd területén (Pázmándi-sziklák barlangjai): Csúzi-álbarlang, Endrina-barlang, Gyümölcsöző-álbarlang, Hasadék-barlang, Kékényes-barlang, Kuszoda-barlang, Lapos-barlang, Maleza-barlang, Pázmándi-sziklakapu, Pilléres-barlang, Pirofillit-bánya barlang, Szedres-barlang. A barlangok turistautak mentén többnyire jól megközelíthetőek. Az egyik jól megközelíthető barlang a pázmándi Zsidó-hegyen található Hasadék-barlang, ennek ismertetését – az értéktípus jellemzésére – adatlap formájában is összegeztük.

Védelmi kategória	Ex lege - barlang
Terület megnevezése	Hasadék-barlang (Pázmándi-sziklahasadék)
Védetté nyilvánító jogszabály száma	1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 23. § (2) bekezdés.
Védetté nyilvánítás célja	Természetvédelmi szempontból különösen értékes élőhelyek megóvása.
Kiterjedés	Vertikális kiterjedés: 1 m, hossz: 2,6 m, mélység: 0 m, magasság: 1,8 m.
Elhelyezkedés (Érintett települések, HRSZ, GPS koordináta)	Pázmánd , hrsz 1172. Zsidó-hegy. 47.275153,18.66194
Egyéb védettségi kategóriák	4510-1 számon az Országos Barlangnyilvántartás kataszterben szereplő barlang. NÖH magterület.
Korlátozások	A terület szabadon látogatható.
Kezelő/tulajdonos	DINPI, hatóság: Közép-dunántúli KTVF.
Állapot, veszélyeztetettség	Spontán cserjésedés, illegális személtlerakás.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	Cserjeirtás. Bemutató tervezése.
Adatforrás	www.termeszetvedelem.hu, ESZTERHÁS és SZENTE (2012).

A Pázmándi-sziklák barlangjai a Zsidó-hegyen (fotó: M. Zs.).

Források

Az ex lege védelem szempontjából forrásnak számít a felszín alatti víz természetes felszínre bukkánása, ha vízhozama tartósan meghaladja az 5 liter/percet, akkor is, ha időszakosan elapad (1996. évi LIII. tv. 23§). A források felmérésénél a területi turistatérképek adtak segítséget, amelyek több forrást név vagy hely szerint jelölnek. Magyarország legidősebb hegységei közé tartozó Velencei-hegység vízhiányos terület. Ennek oka hogy az összetöredezett és elmállott gránit nem képes tárolni a vizet, így a nagyobb völgyekben (Lápos-völgy, Bella-völgy) sem tud kialakulni állandó jellegű vízfolyás. A Velencei-hegységben található kevészámú forrás is mind kis vízhozamú, pl. a pákodzi Angelika-forrás 40 $\frac{1}{p}$. A működő források között a legfontosabbak a Meleg-hegytől délnyugatra, a Bodza-völgy bejáratánál található, pákodzi Angelika-forrás, a Sukorótól északnyugatra a Gádé-hegy lábánál a Csöpögő-forrás és a nadapi Antónia-forrás

(BOROMISZA és GERGELY 2007). Fontos, kiegyensúlyozottabb vízhozamú forrás a Velencei-hegység északi részén a János- és Antal-források, a Cseplek-hegy nyugati oldalán található Pázmándi-forrás, Csöpögő-forrás, a Csöpögő-forrástól keletre a Borjú-kúti forrás. A források keletkezése szempontjából meghatározó, hogy a gránit maga vízzáró, azonban a felszínen lévő, vékony mállott gránitréteg jó vízvezető (TARSOLY 2010). A turista térképeken név szerint jelölt források: Pákozd területén Angelika forrás, Csepegő-forrás, Ignác-forrás, Anikó-forrás, Barlang-kút; Pázmánd területén Téglaházi-forrás; Sukoró területén Barlang-kút, Sági-kút, Csorda-kút, János-forrás, Antal-forrás, Felső-Csepegő-forrás, Alsó-Csepegő-forrás, Csöntör-forrás, Szücs(Borjú)-forrás; Nadap területén: Antónia-forrás.

A források nem csupán víztani, felszínalaktani és tájképi értéket képviselnek, de sajátos élőhelyként illetve a belőlük táplálkozó vízfolyások révén jelentős szerepet töltenek be a biológiai sokféleség megőrzésében is. A bennük megjelenő víz jellege alapján főbb típusaik a talajvíz-, a réteg- és a karsztforrások; ez utóbbiak többsége barlangból lép – közvetlenül vagy közvetetten – a felszínre (www. természetvedelm.hu). Azok a források, amelyeket forrásfoglalással alakítottak ki, *egyedi tájérték*nek minősülnek (MSZ 20381:2009, CSIMA 2003), ilyenek például a pákozdai Angelika-forrás vagy az Anikó-forrás.

Az egyik legismertebb forrás a területen az Angelika-forrás, melynek ismertetését – az értéktípus jellemzésére – adatlap formájában is összegeztük.

Védelmi kategória	Ex lege - forrás
Terület megnevezése	Angelika-forrás
Védetté nyilvánító jogszabály száma	1996. évi LIII. törvény (Tvt.) 23. § (2) bekezdés.
Védetté nyilvánítás célja	Természetvédelmi szempontból különösen értékes élőhelyek megóvása.
Kiterjedés	1 m × 1,5 m.
Elhelyezkedés (Érintett települések, HRSZ, GPS koordináta)	Pákozd , hrsz 023. 47.25511, 18.57789 A piros négyzet, piros kereszt, valamint a piros vonal turista útvonal kereszteződése, a Sor-hegy és Pákozdvár között.
Egyéb védettségi kategóriák	NÖH magterület, Natura 2000 SCI területen helyezkedik el. Egyedi tájérték.
Korlátozások	Szabadon látogatható.
Kezelő/tulajdonos	DNPI.
Állapot, veszélyeztetettség	Jó állapotú. Nem veszélyeztetett.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	Állagmegóvás.
Adatforrás	DINPI 2008, 2012. BOROMISZA 2011.

Az Angelika-forrás (balra) és az Anikó-forrás (jobbra) Pákozd külterültén

(Fotó: Fritz Petra és Tóth Bálint, ill. Ertvein Andrea és Bérci Gergő).

Kiértékelés

Az egyes értéktípusok felmérései országos szinten elkezdődtek, de a térségre vonatkozó, ex lege védelem alá tartozó értékek felmérése és adatbázisa sok esetben hiányos. Az értékek kataszterezése, térségi szintű felmérése további kutatásokat igényel. Az értékekből kiemelkedő a Pákozdvár, amely térségben található egyetlen földvár, a turistautak mentén található barlangok és források, amelyek a bakancsos turizmus fontos állomásai. Ökológiai és vízminőség-védelmi szempontból megkülönböztetett figyelmet érdemelnek a terület forrásai, amelyek a vízfolyásokat és ezúton a Velencei-tavat táplálják.

IV.4. Jelölt Natura 2000 területek

Bevezetés

A Natura 2000 az európai jelentőségű természeti területek hálózatának az elnevezése. Európai jelentőségűnek tekintendők azok az élőhelyek és fajok, amelyek az EU területén ritkák, kipusztulással veszélyeztetettek, illetve jellemzőek Európa természeti kékére (CSIMA et al. 2003). A Natura 2000 hálózat kijelölésének jogi hátterét az Európai Unió két irányelvének rendelkezései alkotják: az 1979-ben megalkotott vadon élő madarak védelméről szóló Madárvédelmi irányelv (Wild Birds Directive), valamint az 1992-ben a tagországok által elfogadott a természetes élőhelyek, a vadon élő állatok és növények védelméről szóló Élőhelyvédelmi irányelv (Habitat Directive).

A hazai Natura 2000 területek kijelölését az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) sz. kormányrendelet határozza meg, a területek helyrajzi szám szintű kihirdetése pedig az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészletekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletben található. Miután a kijelölés két irányelv alapján történik, a Natura 2000 területeket két csoportra lehet osztani: *Különleges Madárvédelmi Területek* (SPA) és *Különleges Természetmegőrzési Területek* (SCI). Kijelölésük célja a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fejlesztése, valamint helyreállítása. A kijelölés fontossága, hogy Magyarország természeti értékei, egy az eddiginél magasabb szintű, európai uniós jogi védelmet kapnak (www.termeszetvedem.hu). Fontos továbbá megemlíteni, hogy nem feltétlen természetközeli területekről van szó, hanem azok a területek is kijelölésre kerülnek, amelyek fontos táplálkozó-, szaporodó-, búvóhelyet biztosítanak ritka, veszélyeztetett fajoknak.

Értékek

A kistérség területén egy különleges madárvédelmi terület és kettő kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület fordul elő: *Velencei-hegység kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, Velencei-tó kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, Velencei-tó és Dinnyési-fertő különleges madárvédelmi területek*. A Natura 2000 területek a kistérségben döntően a meglévő országos jelentőségű védett természeti területeket és magterületeket fedik le. Kijelölt területei azonban nem helyettesítik a hazai védett természeti területek rendszerét, csak kiegészítik egy új típusú természetmegőrzést szolgáló eszközzel (termesztvedelem.hu). A területen a Natura 2000 területek két csoportja, a természetmegőrzési és madárvédelmi területek is átfedésben állnak egymással.

A kijelölt Natura 2000 területek művelési ág szerinti megoszlása vegyes képet mutat. A Velencei-hegység kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület 80 %-át erdő borítja, amelyből természetes erdők 2298 hektáron terülnek el, a terület 57 %-án (Velencei-hegység fenntartási terve 2009). A területet érintő másik két Natura 2000 területen a mezőgazdaság (gyep-, szántó-, nádgazdálkodás), halgazdálkodás, természetvédelem, vízgazdálkodás, valamint a turizmus egyaránt jellemző.

A területekre vonatkozó alapadatok a magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület és Magyar Állami Természetvédelem közösen üzemeltetett Natura 2000 információs portálján, a Duna-Ípoly Nemzeti Park valamint a Magyar Állami Természetvédelem hivatalos oldalán érhetőek el, amelyek többek között a kijelölt területek pontos elhelyezkedéséről, kiterjedéséről, a kijelölés alapjául szolgáló élőhelyekről, fajokról szolgáltatnak információt. Fenntartási terv a területet érintő Natura 2000 területek közül a Velencei-hegység kiemelt természetmegőrzési területre készült.

Jelen fejezetben adatlap formájában összegeztük a térséget érintő Natura 2000 területek legfontosabb jellemzőit, fellelhető adatait.

A terület megnevezése	Velencei-hegység kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Azonosító kód	HUDI20053
Kiterjedés	3.873 ha
Elhelyezkedése (hrsz)	14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza a hrsz-okat
Kijelölés célja	A vadon élő növény- és állatfajok, illetve élőhelytípusok védelme.
Kijelölés alapjául szolgáló élőhelyek és/vagy fajok	Közösségi jelentőségű élőhelytípusok: Meszes alapközetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>), Pannon cseres-tölgyesek. Kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípusok: Szubpannon sztyeppék, Síksági pannon löszgyepek, Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeával</i> és <i>Carpinus betulusszal</i> , Pannon molyhos tölgyesek <i>Quercus pubescensszel</i> , Euro-szibériai erdissztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (<i>Quercus</i> spp.). Közösségi jelentőségű állatfajok: nagy hóscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>), szarvasbogár

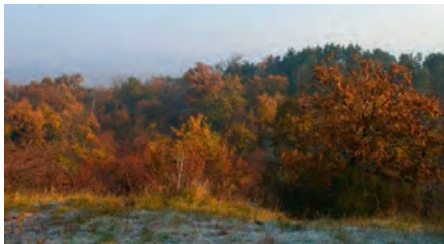
	<i>(Lucanus cervus)</i> , csíkos medvelepke (<i>Callimorpha quadripunctaria</i>).
Érintett települések	Lovasberény, Nadap, Pákozdi , Pátka, Pázmánd, Sukoró , Székesfehérvár.
Egyéb védettségi kategóriák	<i>Országos jelentőségű védett természeti terület:</i> Pákozdi-ingókövek Természetvédelmi Terület <i>Országos Ökológiai Hálózat:</i> A terület legnagyobb arányban magterületként (96 %) és elenyésző részben ökológia folyosóként (0,02 %) azonosított.
Kezelő/fenntartó	<i>Illetékes I. fokú természetvédelmi hatóság:</i> Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség. <i>Működési területében érintett nemzeti park igazgatóság:</i> Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság.
Főbb jellemzői állapota, veszélyeztetettség	Jó állapotú sziklagyepek, meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek, szubpannon sztyepppek, síksági pannon löszgyepek, pannon cseres-tölgyesek, pannon gyertyános-tölgyesek, pannon molyhos tölgyesek, erdőssztyepp tölgyesek jellemzik. Erdőterületeken veszélyeztető tényező az intenzív, nagyrészt fatermelési céllal végzett erdőgazdálkodás. A tájidegen fásszáruak (főképp ezüstfa és akác) térhódítása az erdőterületeket és a gyepterületeket veszélyezteteti. A gyepterületeken veszélyeztető tényezőként jelentkezik a terepmotorozás, a legeltetés felhagyásából eredő erőteljes cserjésedés és – lokálisan – a beépítés is.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	Jó állapot megőrzése, tájidegen fajok elegyarányának csökkentése, növekedésének megakadályozása, a beépítések, terepmotorozások megállítása.
Adatforrás	Velencei-hegység (HUDI20053) Natura 2000 terület fenntartási terve (2009). www.natura2000.hu www.termeszetvedelem.hu www.dinpi.hu

A terület megnevezése	Velencei-tó kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Azonosító kód	HUDI20054
kiterjedés	1097,6297 ha
Elhelyezkedése (hrsz)	14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza a hrsz-

	okat
Kijelölés célja	A vadon élő növény- és állatfajok, illetve élőhelytípusok védelme.
Kijelölés alapjául szolgáló élőhelyek és/vagy fajok	Közösségi jelentőségű élőhelytípusok: Természetes eutróf tavak, Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel, Tőzegmohás lápok és ingólajok. Kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípusok: Meszes lápok téli sással (<i>Cladium mariscus</i>) és a <i>Caricion davallianae</i> fajaival. Közösségi jelentőségű állatfajok: mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>). Közösségi jelentőségű növényfajok: hagymaburok (<i>Liparis loeselii</i>).
Érintett települések	Gárdony, Pákozd.
Egyéb védettségi kategóriák	<i>Országos jelentőségű védett természeti terület:</i> Velencei-tavi Madárrezervátum Természetvédelmi Terület. <i>Natura 2000:</i> Velencei-tó és Dinnyési-fertő különleges madárvédelmi területek. <i>Egyéb:</i> Ramsari terület
Kezelő/fenntartó	<i>Illetékes I. fokú természetvédelmi hatóság:</i> Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség. <i>Működési területében érintett nemzeti park igazgatóság:</i> Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság.
Főbb jellemzői állapota, veszélyeztetettség	Jó állapotú élőhelyek. Veszélyeztető tényező a lápcserjések, pionír facsoportok túlzott térfoglalása. A nyílt vizű lápterületeket feltöltődése, benövényesedése veszélyezteteti.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	A többlet vízhatástól függő jelölő élőhelyek számára a megfelelő vízellátottság és vízháztartás biztosítása.
Adatforrás	www.natura2000.hu www.termeszetvedelem.hu www.dinpi.hu

A terület megnevezése	Velencei-tó és Dinnyési-fertő különleges madárvédelmi területek
Azonosító kód	HUDI10007
kiterjedés	2118,23 hektár
Elhelyezkedése (hrsz)	14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza a hrsz-okat
Kijelölés célja	A ritka, vagy veszélyeztetett madárfajok védelme, a nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek (Ramsari-területek) megóvása, a területeknek összefüggő hálózattá szerveződése.
Kijelölés alapjául szolgáló	Kanalasgém (<i>Platalea leucorodia</i>)

élőhelyek és/vagy fajok	Kékbecy (<i>Luscinia svecica</i>) Kis bukó (<i>Mergus albellus</i>) Fülemülesítke (<i>Acrocephalus melanopogon</i>) Törpegém (<i>Ixobrychus minutus</i>) Bakcsó (<i>Nycticorax nycticorax</i>) Üstököségem (<i>Ardeola ralloides</i>) Kis Kócsag (<i>Egretta garzetta</i>) Nagy kócsag (<i>Egretta alba</i>) Vörös gém (<i>Ardea purpurea</i>) Cigányréce (<i>Aythya nyroca</i>) Rétisas (<i>Haliaeetus albicilla</i>) Barna rétihéja (<i>Circus aeruginosus</i>) Gólyatöcs (<i>Himantopus himantopus</i>)
Kijelölés alapjául szolgáló élőhelyek és/vagy fajok (Velencei-tó és Dinnyési-fertő különleges madárvédelmi területek – táblázat folytatása)	Gulipán (<i>Recurvirostra avosetta</i>) Küszvágó csér (<i>Sterna hirundo</i>) Fattvúszerkő (<i>Chlidonias hybridus</i>) Kis örgébics (<i>Lanius minor</i>) Pajzsoscankó (<i>Philomachus pugnax</i>) Kékes rétihéja (<i>Circus cyaneus</i>) Réti cankó (<i>Tringa glareola</i>) Jégmadár (<i>Alcedo atthis</i>) Tövisszűrő gébics (<i>Lanius collurio</i>)
Érintett települések	Gárdony, Pákozd, Seregélyes, Székesfehérvár.
Egyéb védettségi kategóriák	<i>Fontos madárélőhely</i> (Important Bird Area - IBA) Dinnyési-Fertő és Velencei-tó IBA; 2000 ha. <i>Natura 2000, országos jelentőségű védett természeti terület</i> : lásd az előző két területnél. <i>Egyéb</i> : Ramsari terület, 965 ha.
Kezelő/fenntartó	<i>Illetékes I. fokú természetvédelmi hatóság</i> : Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség. <i>Működési területében érintett nemzeti park igazgatóság</i> : Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság.
Főbb jellemzői állapota, veszélyeztetettség	Nagy kiterjedésű nádasok, úszólápfoltok, nyílt vízfelületek jellemzik. Vízi- és nádimalarak jelentős fészkelőterülete, ősztől tavaszig vadlúdcsapatok éjszakázóhelye. Madarak zavarása, vízgazdálkodási problémák, növényzet égetése, üdülés-turizmus a legfőbb veszélyeztető tényezők.
Szükséges intézkedések/kezelési feladatok	Vízgazdálkodási problémák megszüntetése, turizmus szabályozása.
Adatforrás	www.natura2000.hu www.termeszetvedelem.hu www.dinpi.hu

Natura 2000 hálózat részét képező természetközeli mocsárrét a Császár-víz mellett (balra), és száraz tölgyesek, sziklagyepek a Velencei-hegységben, Pákozdon (jobbra) (Fotó: B.Zs.).

Kiértékelés

Hiányosság, hogy a területet érintő Natura 2000 területek közül tudomásunk szerint a Velencei-tó és Dinnyési-fertő különleges madárvédelmi területre és a Velencei-tó kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területre nem készült fenntartási terv. Ezek pótlása feltétlenül szükséges, hiszen a fenntartási terv elkészítésével lehetőség nyílik a természetvédelmi értékek, szempontok megismertetésére, a területen gazdálkodók közreműködésére a természeti értékek védelmében, illetve egyéb érintettek (önkormányzat, helyi lakosság, beruházók) számára a javasolt kezelési és földhasználati módok bemutatására. A fenntartási terv készítése továbbá segíti, hogy a különböző érdekcsoportok között párbeszéd induljon el a területek jó kezelése érdekében (Velencei-hegység fenntartási terve 2009). Különösen fontos a megfelelő fenntartás, kezelés biztosítása azokon a területeken, amelyek nem állnak egyéb védelem alatt. Mindez a területen található ritka és veszélyeztetett madárfajok költő-, táplálkozó- és vonuló helyének hatékony megőrzését, valamint közösségi jelentőségű természetes élőhelyek, állat- és növényfajok előfordulási helyének eredményes védelmét szolgálja.

IV.5. Egyéb természeti értékek

Bevezetés

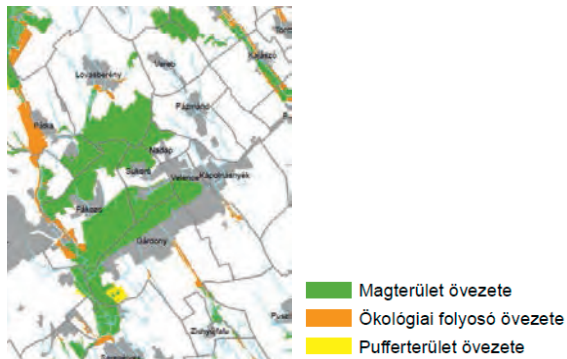
A viszonylag közismert, jogilag kijelölt, lehatárolt védett természeti területek, Natura 2000 területek nem egyedüli képviselői a térség természeti értékeinek. A térség számos, további olyan természeti értékkel rendelkezik, melyek helye vagy nem egyértelműen meghatározható, vagy eddig nem került felmérésre, illetve nem kapott kiemelt oltalmat. Az állatfajok vándorlásának, élőhely-fragmentumok közötti mozgásának evolúciós okai is vannak, területigényük faj-specifikus, egyes esetekben évszakos ritmusa van, illetve az élőhelyi viszonyok megváltozása, különböző habitatok használata (pl. más területigény táplálkozáshoz és más éjszakázáshoz) egyaránt lehet az oka (KALOTÁS 2004). A fentiek alapján is indokolt a védett értékeket legnagyobb koncentrációban, legtöbbször tartalmazó tájrészleteken kívül más területegységek ökológiai jelentőségét is figyelembe venni, melyet nemzetközi egyezmények is indokolnak (pl. Berni Egyezmény, Bonni Egyezmény).

A fejezet során tárgyaljuk az Országos Ökológiai Hálózat elemeit (2003. évi XXVI. törvény), a faji védelemben részesülő állat és növényfajokat (13/2001. KöM rendelet), továbbá a területi védelemben nem részesülő természetközeli területeket, és további értékes élőhelyeket. Az egyes értékek ebben az esetben nem konkrétan számszerűsíthetők, ezért nem alkalmaztunk adatlapos felvételezést. Az egyéb természeti értékek tekintetében több kutatás tárgyalja a térség általános természeti adottságait, botanikai adottságait, illetve az emlős és madárfajokat – elsősorban a Velencei-tó és Dinnyési-Fertő környezetében (pl. MME Fejér megyei csoportjának felmérései: Elza majori vonuláskutató tábor munkája, Velencei-hegységben végzett ornitológiai felmérések).

Értékek

Országos Ökológiai Hálózat elemei

Az egyes védett és nem védett, de természetközeli területek egységes funkcionális rendszere, az egyes elemek összekapcsolódását biztosító eszköz az Országos Ökológiai Hálózat. Elsősorban a természeti értékek megőrzésében betöltött ökológiai szerepe miatt külön is említést teszünk erről a rendszerről.

Az Országos Ökológiai Hálózat funkcionális elemeinek elhelyezkedése a kistérségben

(forrás: Fejér megye TrT 2009).

Az ún. magterületek többnyire más kategóriáknál tárgyalt területeket foglalnak magukba, a kistérség esetében részben védett természeti területek, részben Natura 2000 hálózat elemeivel átfedésben helyezkednek el. A Velencei-tó egész medre szintén a magterület része, továbbá az északi parti tájrészlet az M7 autópályától délre eső, jelentős kiterjedésű egysége, elsősorban Pákozd közigazgatási területén. Az ökológiai folyosókat több esetben a Velencei-tavat tápláló – állandó és időszakos – vízfolyások, és környező gyepes, ligetes sávok jelentik. A pufferterületet a Dinnyési-Fertő TT keleti határa mellett elhelyezkedő, részben mezőgazdasági hasznosítású területek jelentik.

Értékes élőhelyek, természetközeli élőhelyek

A védett, fokozottan védett fajok több esetben nem kizárólag a kiemelt oltalom alatt álló területeken fordulnak elő. A térség településein számos, további természetközeli terület is megtalálható, továbbá említést kell tenni azokról az élőhelyfoltokról, melyek nem feltétlenül természetközeli, de fontos táplálkozó-, szaporodó-, búvóhelyet biztosítanak védett és nem védett állatfajoknak. A kistérség változatos természeti adottságai, tájhasználati adottságai az élőhelyek változatosságában és faji szintű diverzitásban is jelentkeznek (a kistérség két természetföldrajzi nagytáj – Dunántúli-középhegység / Alföld – határán helyezkedik el, továbbá többféle tájtypus – erdőgazdasági, mezőgazdasági, települési, védett táj – is jellemzi).

A kistérség egyik legjelentősebb, és kiemelt oltalom alatt csak részben álló területe maga a **Velencei-tó**, amely önmagában is nagy kiterjedésű, mozaikos élőhely. A nyílt vízfelületek és a mocsári növényzet, alámerülő hínárnövényzet különböző állományai együttesen járulnak hozzá a tó élőhelyi jelentőségéhez. A tópart eltérő morfológiai adottságai, változatos hullámzásnak kitettsége, felszínborítása, továbbá a különböző mederveviszonyok szintén fontos tényezők a változatos értéktípusok megmaradásának biztosításához (BOROMISZA 2012). A kotrások során létrehozott két mesterséges sziget (Velencei-sziget, Cserepes-sziget) potenciális, bizonyos tekintetben izolált élőhely. A Velencei-tó elsősorban a zoológiai / ornitológiai értékek tekintetében kiemelkedő, melyek jelentős részben a nyugati tómedence – kevésbé zavart – területéhez kapcsolódnak, számos madárfaj fészkel, illetve táplálkozik a tavon (SCHMIDT 1980). A botanikai értékek közé tartoznak a Velencei-tavi Madárrezervátumon kívül eső úszólapok.

A Cserepes-szigetet (Gárdony) döntően mocsári növényzet és művi partvédelem jellemzi (fotó: B. Zs.).

A **Velencei-tó partja** szintén fontos élőhely, bár a zonáció és fajkészlet tekintetében egyaránt természetközeli állapotok kevés szakaszon maradtak fenn. Fontos megemlíteni a partvonalhoz közel, több területegységen terjedő, potenciálisan veszélyeztetett tengermelléki káka (*Schoenoplectus litoralis*) állományokat. Elsősorban szaporodás és ivadékföldözés szempontjából számos hal és kétéltű számára kiemelt jelentőségű a tópart (RADOMSKI és GOEMAN 2001, WINFIELD 2004). A Velencei-tó esetében az enyhe rézsűvel, nem teljes mocsári növényzet borítottsággal rendelkező partszakaszok fontos ivóhelyek a ponty (*Cyprinus carpio*) és csuka (*Esox lucius*) számára, például egyes dinnyési és sutorói szakaszokon (FEKETE TAMÁS szóbeli közlése). Bizonyos madárfajok élete dominánsan a tóparthoz kapcsolódik az itt található fészkelőhelyek miatt (RADEZKY 1986, HAWKE és JOSÉ 2002). A tó körüli települések közül összességében a

pákozdi partszakasz tekinthető a leginkább természetesnek, a növényzet, partvédelem, talajviszonyok, művi tájelemek figyelembevétele alapján (BOROMISZA 2012).

A partközeli, sekély vízborítású területek számos gázlómadár számára jelentősek, a kisebb zavarást kapó parti gyepek például a nyári lúd (*Anser anser*) és a bibic (*Vanellus vanellus*) fontos élőhelyei. Az emlősök közül kiemelkedik a fokozottan védett vidra (*Lutra lutra*), amely a tó környezetében, a halastavaknál, a mesterséges csatornák és természetes vízfolyások mentén, számos területen előfordul (GERA 2005). A Velencei-tó partján minden, beépítetlen és kisebb zavarással jellemezhető partszakasz ökológiai - élőhelyi jelentősége felértékelődik a települési környezetben, ezek közé tartozik például a Gárdonyi-félsziget.

A Velencei-tavon kívül számos más, vizes élőhely található a térségben, amelyek vagy természetközelségük, vagy élőhelyi jelentőségük miatt természeti értéknek tekinthetők. A Velencei-tóba számos **vízfolyás** vezet, melyek többnyire időszakos jellegűek, egy részük mesterséges eredetű, ún. meliorációs árok (BOROMISZA és GERGELY 2007). A vízfolyások medre és a környezetükben fennmaradt / kialakult vízparti növényzet, puhafás ligetek, cserések, üde gyepek bűvőhelyet, táplálkozóhelyet jelentenek számos állatfajnak, az intenzív mezőgazdasági környezetekben különösen fontos szerepük van, úgy is, mint ökológiai folyosók. A vízfolyások többnyire nem teljes hosszukban mutatnak természetközeli állapotokat: a belterületeken átvezetett szakaszok többnyire teljesen átalakítottak, csatornaszerű művi mederrel. A Velencei-tótól délre az Agárdi-árok, Gárdonyi-határárok, Gerja-völgyi-patak jelentős főleg, a külterületi szakaszokon. A keleti és az északi part ökológiai szempontból is fontosabb kisvízfolyásai a Bályom-ér, a Köpüs-árok, a Lapos-hegyi-árok, a Lovas-völgyi-árok, a Sukorói-ér és a Bella-patak. Az északi parton az M7 autópálya alatti és feletti szakaszok karaktere gyakran eltérő. Külön érdemes megemlíteni az állandó vízjárású – Velencei-tó vízkészlete számára is kiemelkedő jelentőségű – Császár-víz, és a tó vizét levezető Dinnyés-Kajtori-csatornát.

A Császár-víz Velencei-tó torkolata előtti szakasza, Pákozdon (fotó: B. Zs.).

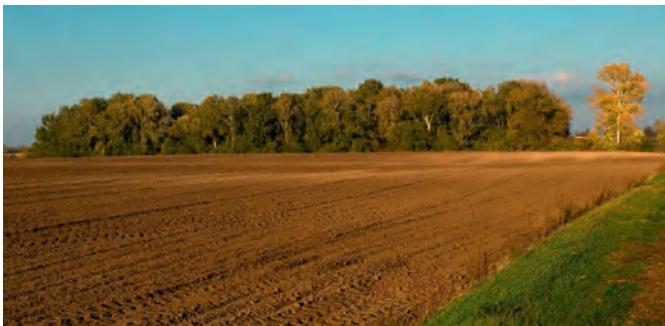
A kisebb, mesterséges **állóvizek** részben a vízfolyások felduzzasztásával jöttek létre, másfajta élőhelyi adottságokat biztosítva. Ezek közé tartozik például a Bella-tó, a Bika-völgyi-tó, illetve a Pákozdi-Sukorói arborétum kistava. Kisebb tavak bányászati tevékenységgel érintett terepmélyedésekben is kialakultak, például a 7. főút mellett Dinnyés térségében, Pákozdi belterületétől nyugatra. Zichyújfalu területén egy öntözővíz-tározót alakítottak ki. A Velencei-hegység területén számos ponton, **kisebb területű vizes**

élőhelyek (néha alig szobányi nagyságú) alakultak ki, amelyeket források táplálnak / egykori itatóhelyek környezetében jöttek létre.

Kis felületű bányató Pákozdon (fotó: B. Zs.).

A Velencei-tótól délre **erdőterületek** csak kisebb foltokban maradtak fenn, jelentős részük telepített akácos. A fentiekben említett Agárdi-árok és Gárdonyi-határárok, Keleti-Hippolyt-árok völgyében viszonylag nagyobb egységes foltban jelenleg is találhatóak erdők (pl. Gárdony közigazgatási területének déli részén, Zichyújfalu északi részén, Csiribpuszta és az Agárdi-árok közti nyárfás erdőfolt). A Velencei-hegység egyes részein kiemelt oltalom alatt nem álló területeken is jelen vannak értékes **lejtősztyepp, sziklagyep foltok** (pl. a pákozdi Mészeg-hegy környezetében).

Nyárfaliget Csiribpuszta (Gárdony) közelében (Fotó: B. Zs.).

Védett földtani feltárások, alapszelvények

Az 1996. évi LIII. törvény megszületése előtt számos kisebb területű földtani feltárás kapott megyei védettséget, amelynek a megerősítése a hatályos törvény nomenklatúrája szerint nem történt meg, helyi jelentőségű természeti emlékként, települési önkormányzati rendelettel. A kistérségben megtalálható például a Rigó-hegyi kőfejtő (Sukoró), az Ördög-kő-hegy sejtes kvarcit feltárás (Sukoró), a Bence-hegyi pegmatit

feltárások (Velence), az Antónia-hegyi kőbánya (Nadap), és a védett Földtani Alapszelvény Velencei Gránit Formáció (Pz-10, a Pákozdi Ingókövek TT területén).

Kiértékelés

A fentiekben ismertetett értékek száma, területi kiterjedése, eszmei / tudományos jelentősége a jelenlegi ismeretek birtokában nem meghatározható. A természetközeli területek, fontos élőhelyek mindenképpen számos további kutatást igényelnek, illetve a rendelkezésre álló, elszórt adatokat egységes információs rendszerbe kell rendezni. A botanikai értékek feltártsága a zoológiaiakhoz kedvezőbb képet mutat, az állatvilág számos taxonjára semmilyen kutatás nem áll rendelkezésre, elsősorban a gerinctelenek tekintetében, a térség nagy részén. Az információhiány miatt az értékeket veszélyeztető tényezők sem értékelhetők megbízhatóan, de a jogi védelem hiánya minden esetben akár megsemmisülést is eredményezhet, például beépítés / beszántás miatt. *Több természeti érték is található a kistérségben, amely védelmét legalább helyi jelentőségű természetvédelmi területté nyilvánítással biztosítani kellene* (pl. Gárdonyban az Agárdi-árok, Gárdonyi-határárok / Keleti-Hippolyt-árok menti egyes élőhelyfoltok). A természeti értékek bemutatása sokat fejlődött az elmúlt években, több létesítmény, program is rendelkezésre áll (pl. kenutúra, sétahajózás, vezetett túrák a Dinnyési-Fertőn, Chernel István Madárvárta, Madárdal tanösvény, Vízi tanösvény, Pákozdi-Sukorói arborétum, továbbá ismeretterjesztő kiadványok is készültek), valamint önkormányzati, nemzeti parki tervek is vannak a fejlesztésre. A térség interpretációs stratégiája még továbbra sem megoldott, az egyes bemutatóhelyek nem alkotnak egységes rendszert, szükséges a helyi jelentőségű értékekre is figyelmet fordítani. Az értékek megismertetése, tudatosítása nem csak a turisták, hanem a helyi lakosság irányába is feladatot jelent.

IV.6. Egyéb táji értékek

Bevezetés

A táji értékek közé egyaránt tartoznak a fenti fejezetekben még nem tárgyalt kultúrtörténeti emlékek, a hagyományos tájhasználat, tájszerkezet, tájkarakter és a kedvező tájképi adottságok – a fejezet során a fenti adottságok mindegyikét érintjük. A tájvédelem témakörének legfontosabb jogi alapjaihoz a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény, az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény, az Európai Tájegyzmény kihirdetéséről szóló 2007. évi CXI. törvény, és magyar szabványok tartoznak. Az egyes értékek ebben az esetben sem konkrétan számszerűsíthetők, ezért nem alkalmaztunk adatlapos felvételezést.

A településrendezési tervek, településfejlesztési koncepciók több esetben említést tesznek táji értékekről, egyes esetekben tájképi értékekről is (pl. Gárdony és Velence esetében), de ezeknek az értékeknek, emlékeknek a pontos felmérése, egzakt kijelölése jellemzően még nem történt meg. Adatok egyes kultúrtörténeti értékekre vannak elsősorban, illetve támpontot jelent például a megye területrendezési tervének néhány övezete (Fejér megye TrT 2009). A fejezetnek nem célja az egyes települések tájhasználati, tájképi adottságainak ismertetése, elsősorban különböző jellegű táji értékeket jelentő példák ismertetésére koncentrálnunk, amelyek a kistérség léptékében mindenképpen meghatározónak számíthatnak.

Értékek

A **hagyományos tájszerkezet, gazdálkodás** nyomai a kistérség településein még részben megtalálhatóak. Ezek közé tartoznak a szőlészethez, borászathoz fűződő hagyományok (pl. szüreti mulatságok) helyszínei, tájjellegű szőlőművelés területei, a borút. A szőlőterületek tájszerkezeti, tájképi súlya egyes településeken továbbra is meghatározó, pl. Pázmánd esetében. A kistérségen belül a biotermeléssel hasznosított, tájjellegű termékek előállítására szolgáló szántó / kertes területek az összes termőterületnek csak kis százalékát teszik ki. A Velencei-tóhoz, partjához kapcsolódó hagyományos tevékenység a nádgazdálkodás, amelyet ugyan már az 1950-es évektől gépesítve folytatnak, de a náddepóniák, nádszárító helyek látványa, tájszerkezeti szerepe továbbra is meghatározó, pl. Mészeg-hegy és a Katonai emlékpark területén). A gyepgazdálkodás, legeltetés korábban igen jellemző volt a térségben, jelenleg kisebb területeken folyik, például a pákozdi ingókövek környezetében. Fontos megemlíteni a Dinnyési-Fertőn megtalálható szürke marha állományt, amelynek a természetvédelmi kezelésben is fontos szerepe van.

Az értékes, kedvező látványt mutató tájrészletek esetében fontos vizsgálni a meghatározó nézőpontokat, **kilátópontok**, és az innen **feltáruuló tájelem együtteseket**. Tájképi értéknek tekinthető elsődlegesen a Velencei-hegység kilátópontjairól feltáruuló tájrészletek látványa: rálátás a Velencei-tóra, a nyílt vízfelületek és a nádasok változatos mintázata. Ilyen kilátópontok például a velencei Bence-hegy, a pákozdi ingókövek környezete, a Mészeg-hegy és a Katonai emlékpark területe, a sukorói Gyapjassák környezete, az Pákozdi-Sukorói arborétum kilátója és az Ördög-kő-hegy. Ez utóbbi helyről Sukoró település domborzathoz illeszkedő elhelyezkedése is jól megfigyelhető, a karakteres templomokkal. Egyes kilátópontokról nagy távlatokban nyílik kilátás, amely a Velencei-tó déli településeire kiterjedő tájrészleteket is magába foglalja. A látványban elsősorban a természeti tájlemek dominálnak ebben az esetben, a magasabb térszíneken elhelyezkedő nézőpont jelentőségét a belátható térméret határozza meg. A Bence-hegy felől a keletre, északra elhelyezkedő tájrészletek is megfigyelhetőek, így a Csúcsos-hegy és Nadap település, valamint katolikus temploma.

Sukoró település látványa az Ördög-kő-hegy irányából (Fotó: B. Zs.).

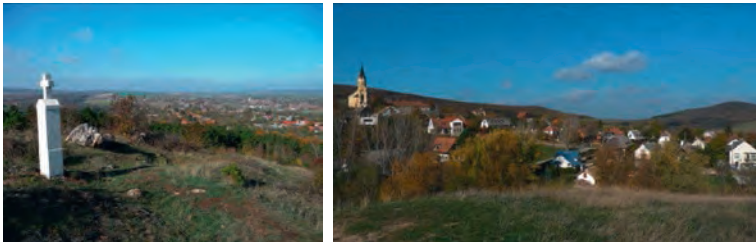
Dél felől nézve a Velencei-tó az előtérben jelenik meg, amely mögött a Velencei-hegység sziluettje uralja a látványt. Ebben a tájrészletben kevesebb domináns kilátópont nevesíthető, ugyanakkor az innen érzékelhető nagyobb felszínmozgalmasság, a művi és természeti tájlemek változatossága fokozza az esztétikai értéket. Az északi part beépítetlen jellege elsősorban Pákozdi település látványban betöltött szerepét erősíti fel,

természeti tájelemek övezte „keretbe” foglalja. Ezzel szemben a Velencei-hegység keleti felén, a Bence-hegy térségében már a művi tájelemek, épületek válnak dominánssá a látványban.

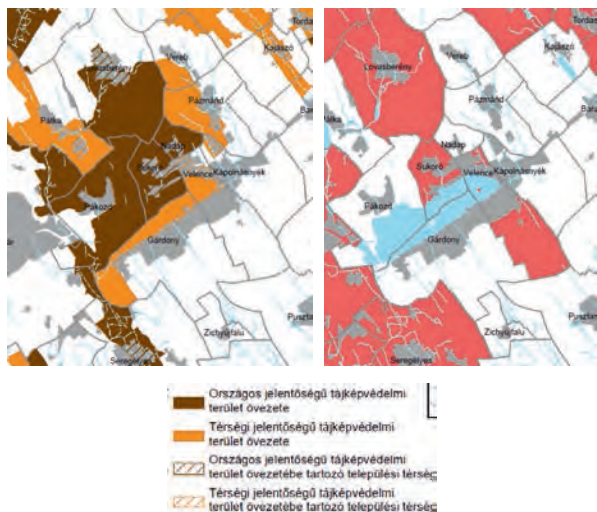
A velencei ófalu, parti beépítések, a nyílt vízfelület és a Csúcsos-hegy látványa déli irányból (Fotó: B. Zs.).

A déli part felől a vizuális kapcsolatok az előtérben megjelenő épületek, növényállományok miatt több esetben korlátozottak a vízfelület irányába. Szintén ki kell emelni a kedvező kilátási viszonyokat a pázmándi Zsidó-hegy magasabban elhelyezkedő pontjairól, illetve Nadap település több helyszíne esetében. A kistérség számos természeti értéke tájképi szempontból is meghatározó tájelem, például a Velencei-hegység ingókövei, sziklakibúvásai, a Velencei-tótól délre elhelyezkedő vízfolyások menti természetközeli sávok, erdőterületek.

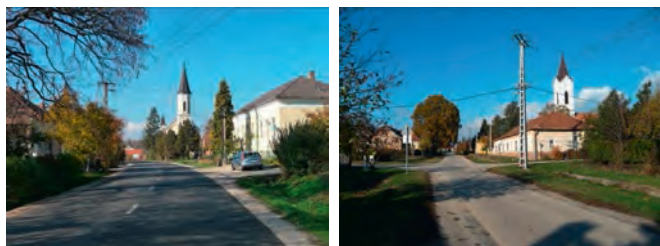
A pázmándi Zsidó-hegyről (balra) és a Nadapi Szintezési Ősjegy melletti János-hegyről (jobbra) nyíló kilátás (Fotó: F. Zs., ill. M. Zs.).

A tájképi értékeinek súlyát mutatja, hogy jelentős területek tartoznak az országos jelentőségű (Sukoró és Nadap teljes külterülete, Pákozd jelentős része), illetve a térségi jelentőségű (Gárdony, Velence, Pázmánd, Vereb, Kápolnásnyék közigazgatási területének egy része) **tájképvédelmi terület övezetéhez**. Sukoró és Nadap belterülete ún. országos jelentőségű, Velence, Pázmánd és Kápolnásnyék részben térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezetébe tartozó települési térség (Fejér megye TrT 2009). Ezen kívül Sukoró és Velence **történeti település övezet** részét is képi. Velence város településrendezési tervében településkép védelmi területek kijelölése is megtörtént (Velence Trt 2011).

Tájképvédelmi terület övezete (balra) és történelmi település övezete (jobbra) a kistérségben
(Fejér megye TrT 2009).

A települések egy-egy részlete, utcája is lehet értékek hordozója, amennyiben szerkezete, a beépítés módja, telekstruktúrája, az épületek építészeti karaktere, formavilága, anyaghasználata megőrizte a hagyományokat. Az **értékes településképre** szinte minden vizsgált település esetében van példa a kistérségben. Számos esetben jól megfigyelhető, ahogy a fő (vagy főbb) utca mellett helyezkedik el egy templom, az út / utca nyomvonálvezetése révén a tekintet a meghatározó látványelemre terelődik. Nadap, Kápolnásnyék, Pázmánd és Vereb települések esetében is a fentiekben leírt helyzet alakult ki. Hagyományos építészeti karaktert mutató épületekkel jellemezhető utcák elsősorban Sukoró és Pákozdt területén vannak, de jelentősek például a Velencén található pincék, pincesorok is.

A templom épülte meghatározó látványelem Vereb (balra) és Kápolnásnyék (jobbra) településképeiben

(Fotó: F. Zs.).

A sukorói Szilvás sor hagyományos beépítésű részlete (Fotó: B. Zs.).

A táji értékek közé tartoznak az **ún. kultúrtörténeti egyedi tájértékek**, amelyek nem állnak sem kiemelt természetvédelmi oltalom, sem műemléki oltalom alatt, valamely közösség számára jelentőssé váltak, azokat a közösség építette, készítette, használta vagy használja, illetve érzelmileg kötődik hozzá (CSIMA 2011, 1996. évi LIII. törvény, MSZ 20381:2009 Természetvédelem. Egyedi tájértékek kataszterezése.). A kistérség kultúrtörténeti egyedi tájértékeinek teljeskörű, következetes felmérése még nem történt meg, a BCE Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszéke hallgatói gyakorlat keretében dolgozta fel Pákozd község emlékeit (BOROMISZA 2011). A vizsgált települések nem tartoznak bele az EGT Norvég Finanszírozási Mechanizmus által támogatott TÉKA (TájÉrtékKataszter) program keretében felülvizsgált, vagy felmért települések közé, amely során nem kizárólag kultúrtörténeti egyedi tájértékek felmérése történt meg. Jelen megalapozó tanulmány más munkarészeiben több olyan művi érték is nevesítésre került, ami egyedi tájértéknek minősül.

Kiértékelés

A fentiekben ismertetett értékek száma, területi kiterjedése a jelenlegi ismeretek birtokában még egyértelműen meghatározható. A táji értékek – hosszú távú üdülésturisztikai szempontokból is indokolt – védelme számos intézkedést igényel. Ezek közé tartozik a tájképi értékek, tájképi szempontból meghatározó területegységek, kilátópontok részletes feltárása, kijelölése, és a kilátásvédelem, rálátásvédelem, tájkarakter védelme a településrendezés eszközeivel. Fontos feladat a tájjal kapcsolatos fogékonyság, tudatosság növelés a lakosság körében, ami az Európai Tájjegyzményből adódó kötelesség is egyben. Az egyedi tájértékek kataszterezése még nem teljeskörű a kistérségben, ennek kiterjesztése szükséges az összes településre, továbbá a kultúrtörténeti emlékek kezeléséről, jogi védelméről gondoskodni kell.

IV.7. A TÁJ-TERMÉSZETI ÉRTÉKEK ÖSSZEGZŐ MINŐSÍTÉSE, KÖVETKEZTETÉSEK

Az elvégzett vizsgálatok után szükségesnek tartottuk elvégezni az értékek minősítését országos és nemzetközi viszonylatban is. *Összességében a kistérség a vizsgált értéktípusokban az átlagosnál mindenképpen gazdagabb hazai viszonylatban, ami lehetőséget és felelősséget is jelent.* A kistérségben egy nemzetközi jelentőségű Ramsari terület, három európai uniós jelentőségű Natura 2000 terület, három országos jelentőségű természetvédelmi terület, kilenc helyi jelentőségű természetvédelmi terület, tizenegy természeti emlék található, továbbá számos ex lege védett terület és érték. Az értéktípusok között egyaránt jelen van kultúrtörténeti érték, tájképi és településképi érték, botanikai

érték, zoológiai érték, hidrológiai érték, földtani és felszínalaktani érték. A táji – természeti értékek összesítését a mellékletben táblázatos formában és térképen is közöljük.

A **Velencei-tó tájvédelmi-természetvédelmi jelentősége** kiemelkedik a térségben, és az összes értéktípust figyelembe, országos szinten is. Az értékességét, egyediségét az alábbiak indokolják: ex lege védett szikes tó és láp; országos jelentőségű védett természeti területet van rajta, amely egyben nemzetközi jelentőségű Ramsari terület, Európai Unió jelentőségű Natura 2000 terület (kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület és különleges madárvédelmi terület egyben); az Országos Ökológiai Hálózat magterülete, országos / térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezetének része; a tó vízfelületének és mozaikos nádasainak látványa az elsődleges tájképi érték; értékes élőhely számos védett állatfaj számára; halász „csapásai” kultúrtörténeti egyedi tájértékek, továbbá számos tájhasználati formának teret és lehetőséget biztosít. Mint önállóan értelmezhető természeti tájelem, a kistérség legjelentősebb értékét jelenti, ami az ökológiai állapotának hosszú távú megőrzését és javítását teszi szükségessé.

A kistérség legjelentősebb természeti értéktípusának az ornitológiai értékek tekinthetők, ennek tényét a **Ramsari Egyezmény hatálya alatt álló, nemzetközi szinten is jelentős területek** jelenléte indokolja. A több, mint 900 ha fokozottan védett vizes élőhelynek a hazai természetvédelem történetében is kiemelt szerepe van. Egyedülálló a Velencei-tó lápjainak jelenléte az amúgy szikes tó vizében, illetve szintén botanikai értéket képvisel az itt található hagymaburok (*Liparis loeselii*) állomány. A Natura 2000 területeket is figyelembe véve elmondható, hogy a kistérség változatos természeti értékei nemzetközi szinten is említést érdemlőek.

A táji értékek minősítése esetében az egzakt adatok, felmérések kevesebb támpontot jelentenek, de elmondható, hogy a változatos természeti adottságok, tájhasználati formák a tájkép és a kultúrtörténeti értékek sokféleségében és jelentős számában mutatkoznak meg. Maga a **Velencei-tavi tájkarakter** – amely magában hordozza a hagyományokat, a tó és a Velencei-hegység uralta tájképet, a kultúrtörténeti értékeket, a tájszerkezetet – *hazai viszonylatban egyedinek számít*. A tájképi és a településképi értékek, **kedvező látványt nyújtó táj- és településrészletek** meghatározó és védendő táji értékek a kistérségben.

A fenti megállapítások mellett szólni kell a vizsgálat során feltárt problémákról, bizonytalanságokról. Ezek egyik alapvető forrása a táji-természeti adottságok és tájalakítási tevékenységek között fennálló potenciális konfliktus. A korábban kialakult turisztikai infrastruktúra a 80-as évektől egyre jobban elmaradó fejlesztések nélkül, a megváltozott társadalmi igények között már nem volt elég vonzó. Ez az állapot a települések versenyképességét, népességmegtartó-képességét veszélyezteti, és új fejlesztések, új arculat kialakítását, új irányok kijelölését teszi szükségessé. Hazai és nemzetközi példák szolgálnak a természeti-táji adottságokra, értékekre épített, ezek védelmét is biztosító, térségi léptékben összehangolt, jól prosperáló üdülési – turisztikai használatra, amely a Gárdonyi kistérség számára is követendő út.

A kistérség a táji-természeti értékek rendelkezésre álló sorát tekintve igen nagy számú értékkel rendelkezik hazai viszonylatban, ezek egy része ugyanakkor vagy nem teljesen feltárt, vagy becsült potenciális érték, illetve valamilyen tényező, folyamat veszélyezteti. A hiányzó, nehezen hozzáférhető, rendszerezetlen adatok, egyes értéktípusok felmérésének teljes hiánya általános problémát jelent, ahogy az egyes részfejezeteknél is jeleztük. Az értékvédelem fontossága számos áttekintett dokumentumban (tervben, stratégiában, koncepcióban) megfogalmazásra került, de a jelen

vizsgálatban tapasztalt, fennálló veszélyeztető tényezők alapján mégsem érvényesül teljesszűren a gyakorlatban. Sok érték a jelenlegi vizsgálatok alapján is megállapíthatóan veszélyeztetett.

Alapvető gond, hogy a természeti értékek tekintetében a helyi jelentőségű védett értékek megnevezése nem következetes, sok esetben nincs összhangban a természetvédelmi törvényben (1996. LIII. törvény) foglaltakkal – ebben az esetben a törvény által biztosított védelem lehetősége kétséges. A védett természeti területek kezelése sokszor – jelentős részben forráshiány – miatt teljesen elmarad, illetve **nincs is kidolgozott természetvédelmi kezelési tervük**, amely az értékvédelem alapfeltétele. A jogi védelem ténye önmagában a beépítéstől képes legfeljebb megvédeni az értékeket, de például szukcessziótól, taposástól, zavarástól stb. nem – tehát jelen helyzetben ezeknek az értékeknek a védelme nem biztosított. A fentiekre szemléletes példa a pákozdi Gyurgyalagtelep TT értékeinek pusztulása is. Jellemző, hogy a helyi jelentőségű védett természeti területek körének meghatározása sem egyértelmű feladat: más adatok állnak rendelkezésre a helyi önkormányzatoknál, az illetékes nemzeti park igazgatóságoknál, illetve különböző területi tervekben is eltérő információk jelennek meg. A táji értékekről jellemzően még kevesebb információ áll rendelkezésre, például a kultúrtörténeti egyedi tájértékek mindössze egy településen ismertek. Az **adatok eloszlása földrajzi értelemben is jelentős különbségeket mutat**, hiszen a tóparti településeken jóval több kutatás történt. Az ún. háttértelepülések tehát nem feltétlenül kevesebb értékkel rendelkeznek fajlagosan, csak több további vizsgálatot, feltáró munkát igényelnek.

Sajnálatos, hogy a helyi jelentőségű, sőt akár az országos jelentőségű **értékek ismertsége** az érintett településeken, helyi lakosság körében is kedvezőtlen képet mutat. A tanulmányban többször csak példa-jelleggel megnevezett, számtalan, eddig ismert érték védelme pedig elsősorban helyi kapacitások bevonásával feltételezhető, aminek alapvető feltétele az értékek ismerete és jelentőségük tudatosítása. A helyi természeti-táj értékek a turisztikai kínálatban színesítő, kiegészítő szerepet kaphatnak, továbbá környezeti nevelési – tudatformálási programok potenciális helyszínei lehetnek.

A továbblépéshez egy következetes, egyértelmű definíciókon alapuló **érték-adatbázis** kell, aminek egyes típusait külön kell felmérni az érintettek (pl. Vidékfejlesztési Minisztérium, Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, települési önkormányzatok, civil szervezetek, meghatározó kutatóműhelyek) széleskörű bevonásával, **együttműködésükre alapozva**. További részletes kutatás a helyi jelentőségű védett természeti területek, egyéb természeti és táji értékek tekintetében mindenképpen szükséges. A következő lépésben a térség egységes fejlesztési stratégiájához igazítva egy intézkedési tervben meg kell határozni az értékek védelmének, kezelésének módját, a felelősségi köröket, a források fedezésének lehetőségét, illetve az értékekre építhető fejlesztéseket (pl. érzékenységtől függő bemutatás). Az évek óta tervezett tájvédelmi körzet létrehozása a jelenleg több, kisebb, elszórtan jelenlévő érték védelmét magasabbra szintre emelheti, fizikailag összekapcsolt értékekből álló terület jönne létre, ami a védelem hatékonyságát is javítaná.

V. Piackutatás-Kérdőíves lekérdezés

A tanulmány, szakmai anyag elsődleges célja a Velencei-tó kilenc településén fellelhető örökségvédelmi és gazdasági célok megerősítése céljából szembesítsük a döntéshozókat a kivételes táji, természeti, kulturális, történelmi, épített örökségünk meglétével. Azt tapasztaltuk, hogy maguk az itt élők, helyi lakosok, önkormányzatok, civil szervezetek, vállalkozások, sincsenek tisztában a nagy számú értékekkel, és azok akár saját értékükörben felhasználható vonzerejével, de nem utolsó sorban akár a turizmus, falusi/vidéki turizmus hasznosíthatóságával. Egyszóval a gazdasági haszon teremtési lehetőségével.

Szekunder adatok feldolgozásánál elsősorban a külső forrásokból a téma gazdag szakirodalmát gyűjtöttük össze. A kulturális örökség, műemlékvédelem, vidéki turizmus különböző megközelítései, a nem egységes fogalom használata árnyalta a feldolgozás hatékonyságát. Mivel a külső szekunder információk alapvetően más célból készültek, érintőlegesen érintik az általunk feltett alapvető kérdéseket, azonban egyes kérdések rendszerezésére megbízható alapokat nyújtottak. Belső forrásaink tekintettel arra, hogy a HVS-ben megfogalmazott jövőkép megvalósításában a Helyi Értékek szerepe egy fő prioritás részben rendelkezésre álltak. Rendelkeztünk egy alapvető adatbázissal, felméréssel, amely tartalmazta a Velencei-tó kilenc településének műemlék, helyi védettségi területeit. A különböző célból alkalmazott felhasználások pl. "A Velencei-tó Természetes Egészség" kiadvány(2010), olyan hiánypótló bemutató anyag lett, amellyel az elmúlt 20 évben nem rendelkezett a Velencei-tó térsége. Az anyag tartalmi összeállításánál is már erőteljes kutatómunkát kellett folytatnunk, hogy a strukturált megjelenésű kiadvány legalább részben, a teljesség igénye nélkül bemutathassa a Velencei-tó sokszínűségét. Már akkor látható volt, hogy sajnos a helyi települési honlapok, vagy Velencei-tó gyűjtő honlapok sem tudják a felhalmozódott igen értékes Helyi Értékek bemutatását nyújtani. Az elkészült adatbázis minden érdeklődő számára felhasználható, hasznosítható.

Az elmúlt években több projekt kapcsán erősödött meg az elvárás, hogy a területünkön az általánosnál nagyobb, koncentráltabban fellelhető örökségünk fenntartható fejlődése érdekében több fejlesztési forrásra lenne igény.

A másik megközelítés, hogy a Velencei-tó térségének új irányokat kell találnia a gazdasági felzárkóztatás érdekében, amelyet strukturáltan, új turisztikai termékfejlesztésekkel kell megvalósítania. A térség adottságai alapján a fenntartható fejlődés szempontjainak figyelembe vételével. Azt gondoljuk, hogy az elkészült tanulmányunk ebben is segítséget adhat. Megjelölhet új irányokat.

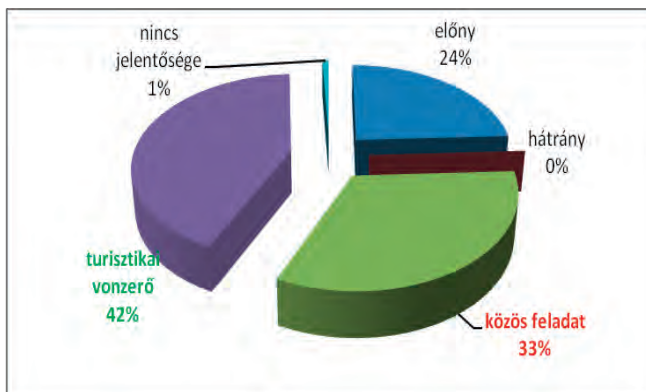
A primer információkkal megerősíteni kívántuk kutatási hipotézisünket. Önszámlálás (kérdőív): alkalmazásával

1, On-line kérdőíves lekérdézt végeztünk, célcsoportunk az Egyesület tagsága, a gárdonyi és velencei TDM szervezet tagsága, és UMVP pályázók. Nagyon alacsony kitöltési aránnyal kellett szembesülnünk. A továbbiakban ezt az elvárásunkat kommunikálnunk kell az egyesületi tagság, és partnereink részére,

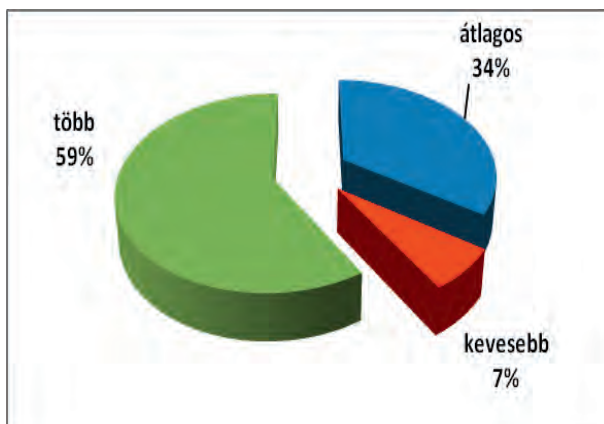
2, Személyes interjú a templomok állapotáról a tanulmány fejezetében lett részletezve.

Kérdőíves Lekérdezés

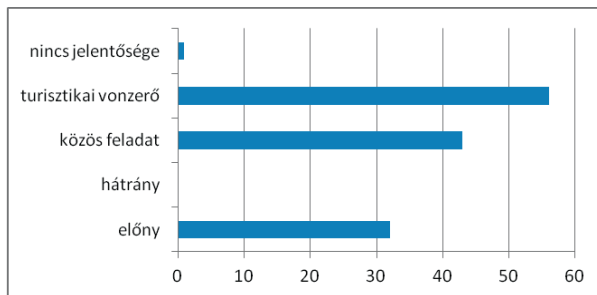
1, Ön szerint a kulturális örökség, a műemlék védelem, a helyi védelem megléte a térség számára mi jelent ?

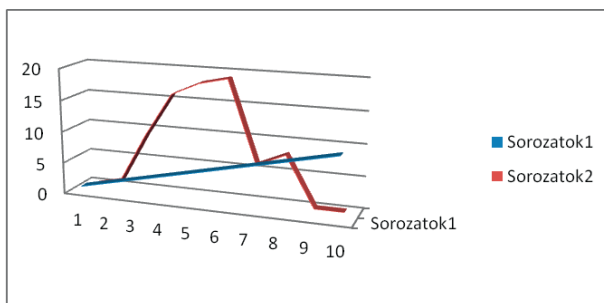
2, Ön szerint a Velencei-tó térségében a kulturális és természeti értékek előfordulása az országos átlaghoz képest (kevesebb, átlagos, több) ?

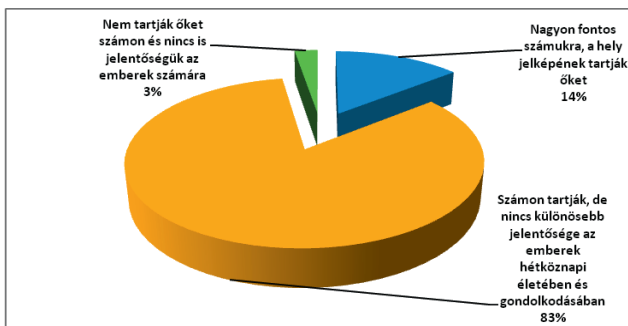
2/a, Ön szerint a kulturális örökség, a műemlék védelem, a helyi védelem megléte a térség számára mi jelent ?

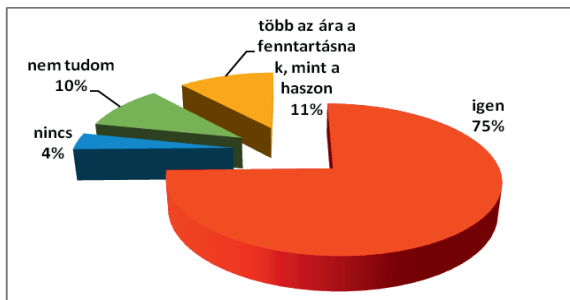
3. Kérjük az alábbi skálán x-el jelölje be, hogy véleménye szerint az emberek Magyarországon mennyire vigyáznak kulturális és természeti értékeikre?

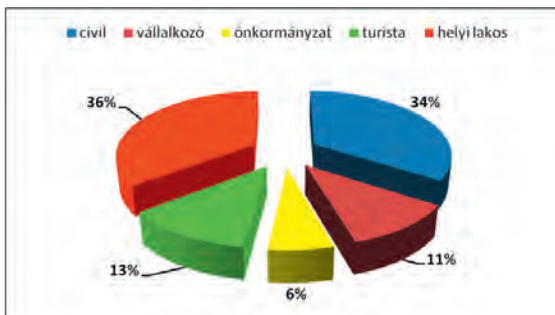
4. Hogyan jelennek meg a Velencei-tó térségének kulturális, épített és természeti értékei az itt élő emberek hétköznapijában, gondolkodásában?

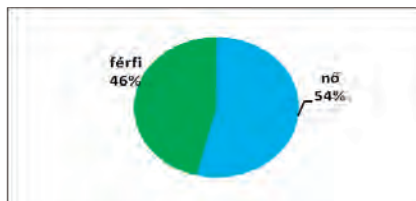
5, Ön szerint a kulturális örökség védelmének van gazdasági haszna ?

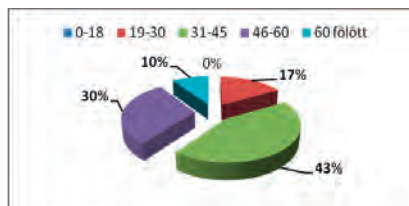
6, Kérjük jelölje be, hogy milyen minőségében töltötte ki a kérdőívet

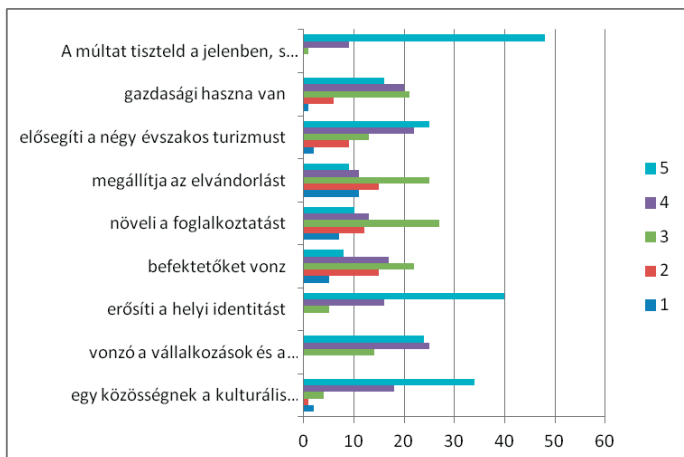
7, Kérjük jelölje be, hogy Ön:

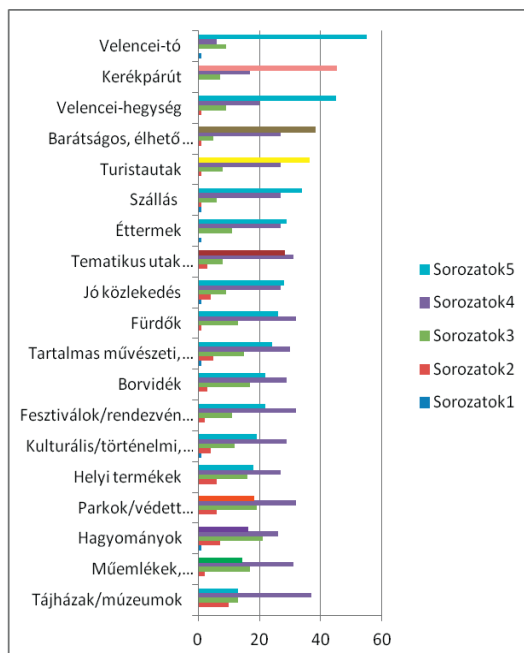
8, Kérjük jelölje be hány éves:

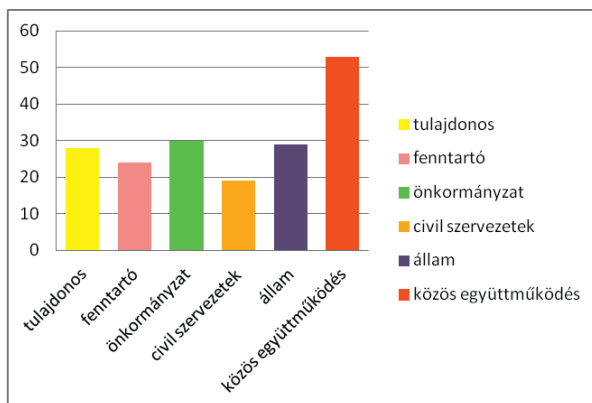
9, A kulturális örökség védelmének fontosságáról szeretnénk megismerni a véleményét. (egy kevésbé fontos, 5 a legfontosabb)

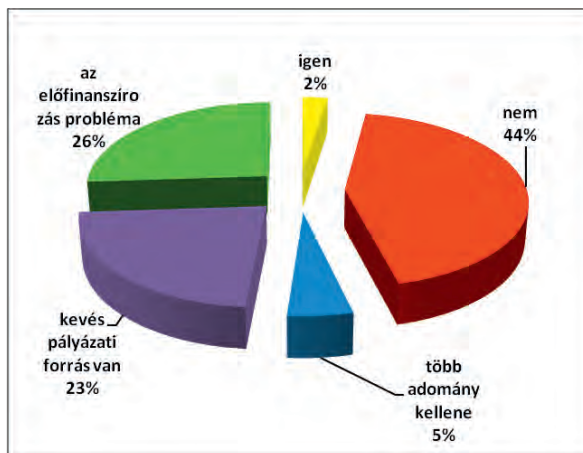
10, Kérjük rangsorolja melyek a legfontosabb értékek a Velencei-tó térségében(egy kevésbé fontos, 5 a legfontosabb)

11. Kinek a feladata a kulturális örökségek fenntartása, megóvása ?

12. Ön szerint a kulturális örökségvédelemre rendelkezésre állnak elegendő források?

VI. Összegzés

Örökségeink megóvása, fenntartása, megújítása a fenntartók, tulajdonosok számára nehéz anyagi terhet jelent, többnyire nem is állnak rendelkezésre. Ahhoz, hogy a múlt, vagy akár a jelen megőrizhető legyen, finanszírozási alternatívákra van szükség. Forrásokra amelyeket pályázati forrásból, hitelből, adományból, saját erőből, összefogásból, élönmunkából lehet előteremteni. ehhez azonban látnunk kell ennek forrás igényét.

A tanulmány által feltérképezett igény 1,5-2 milliárd forint fejlesztési forrás igényt foglal össze. Ennek tovább bontására szükséges a településeknek, fenntartóknak, tulajdonosoknak prioritási stratégiát felállítani, a lakosság bevonásával, civil szervezetekkel állagmegóvást kezdeményezni.

Ugyancsak fontos a felelősségi területek alapján pl. Egyházi tulajdonok esetében megvalósíthatósági tanulmányban felmérni a szükséges feladatok. Ezeknek rendelkezésre kell állniuk, hogy költségvetés legyen, és akár több ütemben tudjanak a felújítással foglalkozni.

Saját értékeink megismerése

Megállapítható, hogy a helyi jelentőségű, sőt akár az országos jelentőségű **értékek ismertsége** az érintett településeken, helyi lakosság körében nem teljesen ismert. A tanulmányban többször csak példa-jelleggel megnevezett, számtalan, eddig ismert érték védelme pedig elsősorban helyi kapacitások bevonásával feltételezhető, aminek alapvető feltétele az értékek ismerete és jelentőségük tudatosítása. A helyi természeti-táji értékek a turisztikai kínálatban színesítő, kiegészítő szerepet kaphatnak, továbbá környezeti nevelési – tudatformálási programok potenciális helyszínei lehetnek.

A térség önkormányzatai, turisztikai vállalkozásai, civil szervezetei forráshiányosak. Olyan nagyszámrendű problémák halmozódtak fel: pl. partvédelem, kikötő fejlesztés, tóparti felszíni vízelvezetés infrastruktúrájának fejlesztése; strandok felújítása, fejlesztése, műemlék védelem, amelyek már helyi szinten nem kezelhetők.

Szükséges, hogy a különböző részterületek áttekintéséhez rendelkezzen a térség olyan szakmai háttéranyagokkal, amelyet a további stratégiai irányok, prioritások alátámasztanak.

Összességében a térség a vizsgált értéktípusokban az átlagosnál mindenképpen gazdagabb hazai viszonylatban, ami lehetőséget és felelősséget is jelent.

A **Velencei-tó tájvédelmi-természetvédelmi jelentősége** kiemelkedik a térségben, és az összes értéktípust figyelembe, országos szinten is. Az értékességét, egyediségét az alábbiak indokolják: ex lege védett szikes tó és láp; országos jelentőségű védett természeti területet van rajta, amely egyben nemzetközi jelentőségű Ramsari terület, Európai Unió jelentőségű Natura 2000 terület (kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület és különleges madárvédelmi terület egyben); az Országos Ökológiai Hálózat magterülete, országos / térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezetének része; a tó vízfelületének és mozaikos nádasainak látványa az elsődleges tájképi érték; értékes élőhely számos védett állatfaj számára; halász „csapásai” kultúrtörténeti egyedi tájértékek, továbbá számos tájhasználati formának teret és lehetőséget biztosít

A térség a táji-természeti értékek rendelkezésre álló sorát tekintve igen nagy számú értékkel rendelkezik hazai viszonylatban, ezek egy része ugyanakkor vagy nem teljesen feltárt, vagy becslést potenciális érték, illetve valamilyen tényező, folyamat veszélyezteti. A **hiányzó, nehezen hozzáférhető, rendszerezetlen adatok**, egyes értéktípusok

felmérésének teljes hiánya általános problémát jelent, ahogy az egyes részfejezeteknél is jeleztük. Az értékvédelem fontossága számos áttekintett dokumentumban (tervben, stratégiában, koncepcióban) megfogalmazásra került, de a jelen vizsgálatban tapasztalt, fennálló veszélyeztető tényezők alapján mégsem érvényesül teljeskörűen a gyakorlatban. Sok érték a jelenlegi vizsgálatok alapján is megállapíthatóan veszélyeztetett.

Alapvető gond, hogy a természeti értékek tekintetében a helyi jelentőségű védett értékek megnevezése nem következetes, sok esetben nincs összhangban a természetvédelmi törvényben (1996. LIII. törvény) foglaltakkal – ebben az esetben a törvény által biztosított védelem lehetősége kétséges. A védett természeti területek kezelése sokszor – jelentős részben forráshiány – miatt teljesen elmarad, illetve **nincs is kidolgozott természetvédelmi kezelési tervük**, amely az értékvédelem alapfeltétele.

A továbbblépéshez egy következetes, egyértelmű definíciókon alapuló **érték-adatbázis** kell, aminek egyes típusait külön kell felmérni az érintettek (pl. Vidékfejlesztési Minisztérium, Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, települési önkormányzatok, civil szervezetek, meghatározó kutatóműhelyek) széleskörű bevonásával, **együttműködésükre alapozva**. További részletes kutatás a helyi jelentőségű védett természeti területek, egyéb természeti és táji értékek tekintetében mindenképpen szükséges.

A következő lépésben a térség egységes fejlesztési stratégiájához igazítva egy intézkedési tervben meg kell határozni az értékek védelmének, kezelésének módját, a felelősségi köröket, a források fedezésének lehetőségét, illetve az értékekre építhető fejlesztéseket (pl. érzékenységtől függő bemutatás). Az évek óta tervezett tájvédelmi körzet létrehozása a jelenleg több, kisebb, elszórtan jelenlévő érték védelmét magasabbra szintre emelheti, fizikailag összekapcsolt értékekből álló terület jönne létre, ami a védelem hatékonyságát is javítaná.

Összességében a most formálódó helyi fejlesztési stratégiákban kell külön fejezetként szerepeltetni az örökségvédelmi területek koncepcióját.

A turisztikai szervezeteknek a tematikus programokban számolniuk kell ezzel a gazdag értékleltárral.

A most kialakult adatbázis folyamatosan bővül, az anyag nagyságára való tekintettel, egy egyszerűsített stratégiai vázlatot készítünk a jövőben, de a tervezők az alpanyagot már így is tudják hasznosítani.

VII. FELHASZNÁLT FORRÁSOK

Könyv, könyvrészlet:

Virág Zsolt (2005): Magyar Kastélylexikon Fejér megye kastélyai és kúriái

Tervek:

A Velence-tavi bortérség ismertsége (Velencei-tó Térségfejlesztő Közhasznú Egyesület)

Turizmus kitörési pont (Velencei-tó Térségfejlesztő Közhasznú Egyesület)

Térségi vonzerő mező-makró Velencei-tó (Velencei-tó Térségfejlesztő Közhasznú Egyesület)

Összefoglaló tanulmány Velencei-tó (Velencei-tó Térségfejlesztő Közhasznú Egyesület)

Velencei-tó Természetes Egészség (Velencei-tó Térségfejlesztő Közhasznú Egyesület)

HVS (Velencei-tó Térségfejlesztő Közhasznú Egyesület)

Kistérségi Kulturális Stratégia Operatív program 2010

Kulturális Stratégia Helyzetelemzés 2010.

Kulturális Közkeincsek füzet

Területfejlesztési program 2006. „A Velencei-Tó Vértés kiemelt üdülőkörzet területfejlesztési programjának a „Velencei-tó környéki többcélú kistérségi társulás településeire vonatkozó elhatározásai-(VÁTERV95- 2006. augusztus)”

Jogszabályok, szabványok:

2/2004.(IV.08.) sz. rendelet Nadap Község Önkormányzat Képviselő-testülete

18/2004.(IX.14) rendelete Nadap Község Önkormányzat Képviselő-testülete az építészeti és természeti értékének helyi védelméről.

66/1999.(VII.13.) FVM rendelete Kápolnasnyék Község Önkormányzat alapján kell elrendelni az építészeti örökség helyi védelmének biztosítását.

2/2012. (II. 06.) önkormányzati rendelete Vereb Község Helyi Építési Szabályzatáról

Gárdonyi Város Önkormányzat Képviselő-testületének 3/2010. (II. 12) számú rendelete az egyes helyi jelentőségű természeti emlékek védetté nyilvánításáról

13/2003. (XII. 18.) sz. rendelete Sukoró Építési Szabályzatáról (SÉSZ)

127/2001.(VII.18.) számú határozattal jóváhagyott, véglegesített anyag Velence Településfejlesztési Konceptiója.

Internetes források:

<http://www.muemlekem.hu>

<http://www.agardikatolikus.hu>

<http://www.szoborlap.hu>

<http://www.velenceitonai.hu>

<http://www.visitvelenceito.hu>

<http://www.sukoro.hu>

<http://www.gardony.hu>

<http://www.vereb.hu>

<http://www.kapolnasnyek.hu>

<http://www.velence.hu>

<http://www.nadap.hu>

<http://www.pazmand.hu>

<http://www.kapolnasnyek.hu>

Könyv, könyvrészlet:

Bezdek J. (1934): *A Velencei-tó*. Csittány G. Jenő Könyvnyomdája, Székesfehérvár.

Boromisza Zs., Csima P. (2008): A Velencei-tó parti sávjának értékelése a partalakítás és a tájterhelhetőség szempontjából. pp. 125-132. In: Csima P. – Dublinszki-Boda B.: *Tájökológiai kutatások*. BCE Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszék, Budapest.

Bukovszky Gy. (1991): A Velencei-tó vízgazdálkodásának vizsgálata az elmúlt két évszázadban. pp. 7-15. In: *Magyar Hidrológiai Társaság IX. Országos Vándorgyűlés. II. kötet. Víziutak, holtágak, tavak hasznosítása*. Székesfehérvár.

Csihar L. (2007): A Dinnyési-fertő TT és a Velencei-tavi Madárrezervátum. in: Tardy L. (szerk.): *Hazánk Ramsari területei. A Magyarországi vadvízek világa*. pp. 78-87. Alföldi Nyomda, Budapest.

- Csima Péter (2003): Kultúrtörténeti egyedi tájértékek típusai és vizsgálata. pp. 53-54. In: *A Lippay János-Ormos Imre- Vas Károly Tudományos Ülésszak előadásai*. BKÁE. TVFK. Budapest.
- Csima P., Gergely A., Kiss G., Módosné B.I. (2003): *Természetvédelem, védett területek tervezése*. Budapesti Corvinus Egyetem. Egyetemi jegyzet, Budapest.
- Csima P. (2008): Tájvédelmi szabályozás a településrendezési tervekben. pp. 401-408. In: Csorba., Fazekas I., *Táj kutatás – tájökológia*. Meridián Alapítvány, Debrecen.
- Csima P. (2011): Gondolatok a tájvédelemről, az egyedi tájértékekről és a tájkarakterről. pp. 43-49. In: Sallay Á.: *Tájértékek szerepe a tájkarakter meghatározásában* (elsősorban a budapesti agglomeráció településeinek példáján). Tudományos Konferencia 2010. november 19. Budapest.
- Demény-Dittel L. (2009): *Tudnivalók a Velencei-tóról, és Velence-bibliográfia*. Magánkiadás, Hatvan.
- Erdős F., Hári Gy., Kelemen K. (2007): *Pákozd - Száz magyar falu könyvesháza*. Száz magyar falu könyvesháza Kiadói és Kereskedelmi Kht, Budapest.
- Erdős I., Farkas G., Kállay I. (1983): *Gárdonyi története*. Gárdonyi nagyközség Tanácsa, Gárdonyi.
- Fejér V. (1986): Velencei-tavi part- és mederszabályozási munkák fejlődése, jelenlegi állapota és további tervek. pp. 51-60. In: *Magyar Hidrológiai Társaság VI. Országos Vándorgyűlés. I. szekció. A tavak élete és vízgazdálkodása*. Hévíz
- Gera P. (2005): *Vidranymon országszerte*. Hungarovox Kiadó, Budapest.
- Gorzó Gy. (1990): *A Velencei-tó vízminőségi kérdései*. Hidrológiai tájékoztató. 1990. október. Magyar Hidrológiai Társaság. pp. 22-26.
- Hawke, C., José, P. (2002): *Nádasok kezelése gazdasági és természetvédelmi szempontok szerint*. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest.
- Kalotás Zs. (2004): *Az ökológiai folyosók és a vándorló állatvilág*. Nemzeti Ökológiai Hálózat: 8. KvVM Természetvédelmi Hivatal, Budapest.
- Karászi K. (szerk., 1984): *A Velencei-tó rekreációja*. Vízgazdálkodási Intézet, Budapest.
- Kácsor L. (1984): *A Velencei-tó*. Gondolat Könyvkiadó, Budapest.
- Károlyi Z., Magyar E., Tombác E., Varga Gy. (1991): *A Velencei-tavi vízminőség javítását célzó intézkedések környezeti hatásvizsgálata*. Környezetgazdálkodási Intézet Környezetgazdaságtani Intézete, Budapest.
- Kiss P. (2006): *Tó partján, hadak útján. Dinnyés története 1945-ig*. Dinnyési Baráti Kör, Dinnyés.
- Kupi L. (2000): *Kápolnásnégyk története*. Kornétás Kiadó, Budapest.
- Kupi L. (2004): *Város volt, város lett – Velence története*. Velence Város Önkormányzata, Velence.
- Lakatos G. (1975): A Velencei-tó eutrofizálódásáról. pp. 477-396. In: Öllös Géza (szerk.): *A vízellátás vízszerszési vonatkozásai és problémái*. I. kötet. Nyíregyháza.
- Lukács L., Ambrus L., Simon L. (2005): *Édes szőlő, tüzés bor. A Velencei-tó környékének szőlő- és borkultúrája*. Ráció Kiadó – Velencei-tó Környékéért Alapítvány, Budapest – Pázmánd.
- Nádai M. (2008): *Magyar-Velence tava. I. kötet. A tó életrajza, vízi, vízparti élővilága*. Codex Print Kiadó és Nyomda, Budapest.
- Nádai M. (2009): *Magyar-Velence tava. II. kötet. A tó környék történelmi, irodalmi, néprajzi emlékei, a tó üdülési, sportolási lehetőségei*. Codex Print Kiadó és Nyomda, Budapest.
- Polgár I. (1914): *A Velencei tó*. Közgazdasági tanulmány. Debreczenyi István Könyvnyomdájá, Székesfehérvár.
- Radetzky J. (1986): A madárvilág alakulása a Velencei tóvidéken. pp.71-81. In: *Magyar Hidrológiai Társaság VI. Országos Vándorgyűlés. I. szekció. A tavak élete és vízgazdálkodása*, Hévíz.
- Schmidt E. (1980): *Kócsagok birodalma*. Natura. Budapest.
- Sédi K. (1936): *A Velencei-tó vízrajza*. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest.
- Szilágyi F., Szabó Sz., Mándoki M. (1989): Restoration of Lake Velence. pp. 529-545. In: Saláni János, Heródek Sándor (szerk.): *Conservation and Management of lakes. Symposia Biologica Hungarica Vol. 38*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Vitek G. (2009): *Gárdonyi. Agárd, Dinnyés és Gárdonyi története a kezdetektől napjainkig*. Dinnyés – Gárdonyi.
- Votisky A. (1934): *A Velencei-tó problémái*. Bethlen Gábor Irodai és Nyomdai Rt, Budapest.
- Zsiday Cs. (1976): *A napfény tava. Az újjászülető Velencei-tó*. Velencei-tavi Intéző Bizottság. (h.n.)

Folyóiratcikk:

- Balogh M. (1969): A Liparis loeselii (L). Rich. a Velencei-tavon. *Botanikai Közlemények*. 56. pp. 17-29.
- Báldi A. (2004): Area requirements of passerine birds in the reed archipelago of Lake Velence, Hungary. *Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae* 50 (1) pp. 1–8.
- Boromisza Zs. (2012): Complex shore zone evaluation at Lake Velence, Hungary. *Applied Ecology and Environmental Research* 10 (1) pp. 31-46.

- Illyés Z. (2004): A velencei-tavi úszólápok botanikai felmérésének eredményei. *Botanikai Közlemények* 91 (1-2) p. 149.
- Illyés Z. (2006): A Velencei-tó flórájának változásai. *Kitaibelia* 11 (1) p. 8.
- Illyés Z., Tóth E. (2006): Új őszi füzértekeres (*Spiranthes spiralis* (L.) Chevall) előfordulása a Velencei-hegységben. *Kitaibelia* 10 (1) p. 200.
- Kancsal B., Szintár Cs., Bognár V., Angyal D. (2010): Data to the spider fauna (Araneae) of Lake Velence. *Naura Somogyiensis* 17. pp. 133-140.
- Kevey B., Lendvai G., Simon Gy. (2010): Fülzlápok a Velencei-tó Madárrezervátumában. *Természetvédelmi Közlemények* 16, pp. 5–24.
- Radomski, P., Goeman, T. J. (2001): Consequences of human lakeshore development on emergent and float-leaf vegetation abundance. *North American Journal of Fisheries Management* 21. (2001). pp. 46-61.
- Szilágyi F., Szabó Sz., Mándoki M. (1989): Restoration of Lake Velence. pp. 529-545. In: Saláni János - Heródek Sándor (szerk.): *Conservation and Management of lakes. Symposia Biologica Hungarica* Vol. 38. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Tóth S. (2003): A Velencei-tó és környékének csipőszúnyog-faunája. (Diptera: Culicidae). *Folia Historico Naturalia Musei Matraensis* 27. pp. 317-326.
- Winfield, I. J. (2004): Fish in the littoral zone: ecology, threats and management. *Limnologia* 34. pp. 124-131.

Kiadványok

- Érdiné Szekeres R. (szerk. 2002): *Szikes tavak*. Nemzet ökológiai hálózat. 4. füzet Környezetvédelmi Minisztérium. Természetvédelmi Hivatal. Budapest.
- Futó J., Kézdy P. (szerk. 2010): Fedezze fel a Velencei-tó környezetét! Duna-Ipoly nemzeti Park Igazgatósága. Budapest.
- Lukács A., Sándor Sz., Szilvácsku Zs. (2003): *Útmutató helyi jelentőségű természeti értékek védelméhez: önkormányzatok, civil szervezetek és iskolák együttműködésben a helyi jelentőségű természeti értékekért*. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület. Magyar Természetvédők Szövetsége.

Kéziratok:

- Balogh M. (1983): *A velencei-tó nyugati medencéjének úszólápjai, és hatásuk a tó vízminőségére*. Kandidátusi értekezés (kézirat). DINP. Budapest.
- Bendfy L. (témafelelős, 1971): *A Velencei-tó kialakulása és fejlődéstörténete*. Vizgazdálkodási Tudományos Kutató Intézet (kézirat), Budapest.
- Boromisza Zs. (témavezető, 2011): *Pákozd község kultúrtörténeti egyedi tájértékeinek katasztere*. BCE Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszék (kézirat), Budapest.
- Boromisza Zs., Gergely A. (témavezetők, 2007): *Kisvízfolyások állapotfelmérése és értékelése a Velencei-tó térségében*. Megbízó: Velencei-tó Környéki Többcélú Kistérségi Társulás. BCE Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszék (kézirat), Budapest.
- Boromisza Zs. (2012): *Tópartok tájépítészeti szempontú vizsgálati elvei és módszerei a Velencei-tó példáján*. Doktori értekezés (kézirat). BCE. Budapest.
- Böhm A. (2011): *Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek ökológiai jellegének változása Magyarországon*. Doktori értekezés (kézirat). Nyugat-Magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kar. Sopron.
- Csima P., Bugyi I., Csihar L., Kabai R., Kincses K., Kosztolányi I., Sólyom R. (1996): *A Velencei-tavi térség üdülési alkalmasságának és terhelhetőségének vizsgálata*. Megbízó: KTM Területi Tervezési Főosztály. KEÉ Tájvédelmi és Tájrehabilitációs Tanszék (kézirat), Budapest.
- Felföldy L. (témafelelős, 1971): *A Velencei-tó vízminőségi vizsgálata*. Vizgazdálkodási Tudományos Kutatóintézet (kézirat), Budapest.
- Gerencsér M. (témafelelős, 1982): *A Velencei-tó vegetációjának vizsgálata, a változások felderítése a fotoértelmezés módszereivel*. EFE Földmérési és Földrendezői Főiskolai Fotogrammetria Tanszék (kézirat), Székesfehérvár.
- Pomogyi P. (2005): *Makrofitonok felmérése a Velencei-tavon az EU VKI szempontjainak megfelelően*. Zárójelentés. (kézirat), Keszthely.
- Reskóné Nagy M. (2005): *A Velencei-tó vízében és üledékében élő baktérium közösségek mennyiségi viszonyainak és aktivitásának összehasonlító vizsgálata*. PhD értekezés. Közép-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség (kézirat), Székesfehérvár.
- Szilágyi F. (2005): *A Velencei-tó-Vértes Kiemelt Üdülőkörzetre vonatkozó középtávú kutatási program kidolgozása, valamint az 1980-tól készített környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi kutatások szintetizáló értékelésének összeállítása. Zárójelentés*. ÖkoTech Környezetgazdálkodási Tanácsadó Kft. (kézirat), Budapest.

Tombác E. (témafelelős, 1993): *Velencei-tavi fejlesztés értékelése, program javaslat*. Öko Rt. (kézirat), Budapest.
Tóth L. (témafelelős, 1970): *A Velencei-tó átfogó kutatási terve*. Vízgazdálkodási Tudományos Kutatóintézet (kézirat), Budapest.

Tervek:

DFTT KT 2003: *A Dinnyési Fertő TT és bővítése természetvédelmi kezelési terve* (2003). Dinnyés.
Fejér megye területrendezési terve (2009). VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Közhasznú Társaság, Budapest.
Gárdonyi településrendezési tervének felülvizsgálata (2009). For-ma Építésztervező és Vállalkozói Kft. Budapest.
Velence város településrendezési tervei és helyi építési szabályzata (2011). Fehérvár Építész Kft. Székesfehérvár.
Pákozd településszerkezeti terv, szabályozási terv és helyi építési szabályzat (2009). Fehérvár Építész Kft. Székesfehérvár.
Pázmánd község településszerkezeti terve, helyi építési szabályzata és szabályozási terve (2006). Alba Expert Mérnöki Iroda Bt. Székesfehérvár.
Velencei-hegység (HUDI20053) Natura 2000 terület fenntartási terve. VÁTI Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Nonprofit Kft. Budapest. (2009)
VVÜK TFK (2006): *A Velencei-tó – Vértes Kiemelt Üdülőkörzet Területfejlesztési Programjának a Velencei-tó Környéki Többcélú Kistérségi Társulás Településeire vonatkozó elhatározásai*. A Velencei-tó Környéki Többcélú Kistérségi Társulás által jóváhagyott dokumentáció. A dokumentációt összeállították: Molnár Attila, Nagy Ágnes, Győri István.

Térképek:

Velencei-hegység, Velencei-tó turisztatérkép (2007). M=1:25000. Cartographia Kft. Budapest.
Google Maps programmal letöltött műholdfélvételek (<http://maps.google.com/>). Letöltés dátuma: 2012. november 8.

Jogsabályok, szabványok:

16/2007. (XII.01.) Pázmánd község Önkormányzata Képviselő-testületének rendelete a Pázmándi Kvarcitsziklák helyi jelentőségű védett természeti terület védeltségének fenntartásáról
12/2008. (XII.03.) Pázmánd község Önkormányzata Képviselő-testületének rendelete a Pázmándi Stáció helyi jelentőségű védett természeti terület védeltségéről
3/2010. (II. 12) Gárdonyi Város Önkormányzata Képviselő-testületének rendelete az egyes helyi jelentőségű természeti emlékek védelte nyilvánításáról
8005/2001. (MK 156.) KÖM Tájékoztató a Természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. erejénél fogva védett lápok jegyzékéről.
8006/2001. (MK 156.) KÖM Tájékoztató a Természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. erejénél fogva védett szikes tavak jegyzékéről.
3/2008. (II. 5.) KvVM rend. a természetvédelmi kezelési tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályok
14/2010. (V. 11.) KvVM rend. az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről
253/1997. (XII. 20.) Korm. rend. az országos településrendezési és építési követelményekről
275/2004. (X. 8.) Korm. rend. európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
1993. évi XLII. törvény a nemzetközi jelentőségű vadzivekről
1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól
1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet védelméről és alakításáról
2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről
2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
2007. évi CXI. törvény a Firenzében, 2000. október 20-án kelt Európai Tájégozsmény kihirdetéséről
2008. évi L. törvény az Országos Területrendezési Tervről szóló törvény módosításáról

MSZ 20370:2003 Természetvédelem. Általános tájvédelem. Fogalom meghatározások
MSZ 20372:2004 Természetvédelem. Tájak esztétikai minősítése
MSZ 20381:2009 Természetvédelem. Egyedi tájértékek kataszterezése

Szöbeli adatközlők:

Fekete Tamás, halőr, Magyar Országos Horgász Szövetség Velencei-tavi kirendeltsége
Kiss Péter, természetvédelmi őrkertület vezető, Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Velencei-tavi
Madárrezervátum Természetvédelmi Terület

Internetes források:

- DINPI (2012): Duna-Ipoly Nemzeti Park hivatalos honlapja. Elérhetőség (2012. november 8.): <http://www.dinpi.hu>
- DNPI (2008): *A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság hat éves fejlesztési terve (2009- 2014)*. szerkesztette: Zoltán János. Budapest. 48 p. Elérhetőség (2012. november 8.): <http://www.dinpi.hu/hateves-fejlesztési-terv>
- Eszterhás I., Szente Gy. (2012): *Magyarország nemkarstos barlangjainak katasztere*. Digitális adatbázis. Elérhetőség (2012. november 8.): http://geogr.elte.hu/Nonkarstic/velence_tab.HTM
- Fejér megye várai*. Pákozd – Pákozdvár. Elérhetőség (2012. november 10.): http://www.fejermegye-varai.hu/pakozd_pakozdvar/
- Lukács A. , Sándor Sz., Szilvácsku Zs. (2003): *Útmutató helyi jelentőségű természeti értékek védelméhez : önkormányzatok, civil szervezetek és iskolák együttműködésben a helyi jelentőségű természeti értékekért*. Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Magyar Természetvédők Szövetsége. (2012. november 9.) <http://www.mtvsh.hu/dynamic/helyived.pdf>
- OKT (2010): *A Természetvédelem helyzete*. Beszámoló az Országos Környezetvédelmi Tanács részére a természetvédelem helyzetéről, illetve a 2002. július 1.-2010. április 1. közötti időszak fontosabb eredményeiről. p 48. Elérhetőség (2012. november 8.): http://www.google.hu/source=webwww.termeszetvedelem.hu%22FFile%2FPublikaciok%2FOKT-jelentes_2010
- Tarsoly P. (2010): *Gyapjúsákbárlangok a Velencei-hegységben*. Elérhetőség (2012. november 12.): http://www.barlang.hu/index.php?option=com_docman&task=doc_details&gid=127&Itemid=85&lang=hu
- Természetvédelem*. A Magyar Állami Természetvédelem Hivatalos honlapja. Elérhetőség (2012. november 13.): <http://www.termeszetvedelem.hu/>
- TIR (2011): *Természetvédelmi Információs rendszer*. Elérhetőség (2012. november 13.): <http://geo.kvvm.hu/tir/>
- Fejér megye hivatalos honlapja: *Fejér megye természeti értékei*. Elérhetőség (2012. november 13.): www.fejer.hu/termeszetvedelmi-teruletek
- Natura 2000 információs portál*. (2012. november 13.): <http://natura.2000.hu>

VIII. Mellékletek

1. számú melléklet

Települések állapot felmérése

A település neve	Hivatalos megnevezése	Funkció	rossz	közepes	jó	kiváló	Tartalmi kategória
Agárd	Református Templom	templom		X			helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Agárd	Szent Anna Kápolna	templom		X			helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Agárd	Szent István Király Római Katolikus Templom	templom			X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Agárd	volt Franklin nyomda üdülője	épület					helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Agárd	volt Harsányi villa	épület	X				helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Agárd	Velencei-tavi Galéria (régii Magtár épület)	galéria				X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Gárdony	volt Karsai cukrászda	épület				X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Gárdony	Lakóépület	épület		X			helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Gárdony	Lakóépület	épület	X				helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Gárdony	Lakóépület	épület		X			helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Gárdony	Lakóépület	épület		X			helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Gárdony	Lakóépület	épület		X			helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Gárdony	Lakóépület	épület	X				helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Gárdony	Szolgálati lakás	épület	X				helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Gárdony	Szolgálati lakás	épület	X				helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Gárdony	Jézus szíve Római Katolikus Templom	templom		X			helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Gárdony-Dinnyés	Préposti Kúria	kastély			X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Szociális otthon (volt Katolikus iskola)	épület	X				helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Lovarda	épület		X			helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Dabasi Halász-Kastély és gazdasági épületei	kastély	X				helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Jézus szíve Római Katolikus templom	templom		X			helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Református templom és udvara	templom		X			helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	volt Zsidó Iskola (Katolikus?)	épület			X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség

Kápolnásnyék	Lakóépület	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Lakóépület	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Lakóépület	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Lakóépület	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Lakóépület	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Lakóépület	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Lakóépület	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Lakóépület	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Lakóépület	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Lakóépület	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Lakóépület	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Lakóépület, kúttal	épület				helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Lakóépület	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Lakóépület	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Lakóépület	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Lakóépület	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Lakóépület	épület	X			helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Porták (pinceépületek)	épület	X			helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék-Pettend	Pettend Kápolna	templom		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék-Pettend	Pettend Major	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Nadap	Palermói Szent Rozália Római Katolikus Templom	templom			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Nadap	lakóház	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Nadap	lakóház	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Nadap	Csárda	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség

Nadap	lakóház	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Nadap	lakóház	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Nadap	lakóház	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Nadap	lakóház	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Nadap	lakóház	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Nadap	lakóház	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Nadap	lakóház	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Nadap	lakóház	épület	X			helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Nadap	lakóház	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Nadap	lakóház	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Pázmánd	Épület (Épült a 19. sz. közepén)	épület (?)				helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Pázmánd	Épület (19. sz. épület, jelenleg Műv.Ház)	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Pázmánd	Épület (Római Katolikus Plébánia épülete a 19. századból) paplak	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Sukoró	Szent Ignác Római Katolikus Templom	templom			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Sukoró	Három pincesor	pincesor		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Népi lakóház	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Népi lakóház	épület				helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Népi lakóház	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Civil ház (volt iskola) falán világháborús emléktábla	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Népi lakóház	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Népi lakóház	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Népi lakóház	épület	X			helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Népi lakóház	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Népi lakóház	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség

Velence	Népi lakóház	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Népi lakóház	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Népi lakóház	épület	X			helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Népi lakóház	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Népi lakóház	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Népi lakóház (Halásztanya)	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Volt Lovarda és víztorony (Növényvédelmi és Talajvizsgáló Állomás)	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Víztorony (Agrokomplex)	épület	X			helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Pince, téglával boltozott (Gschwindt uradalom része)	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Pincesor	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Borospincék, Présházak	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Borospincék, Présházak	épület		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Boltozott kőhíd	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	volt Református Iskola (a ref. Templom udvarán)	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	volt Nepomuki Szent János Kápolna	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Gschwindt Kastély / ÉDOSZ Üdülő	kastély		X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Beck-Kastély intézőháza	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Meszleny - Wenckheim-kastély (jelenleg Könyvtár)	kastély			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Polgármesteri Hivatal (Mandorff-Wickenburg-(Szapáry)-Nemeskéri Kiss-kúria	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Népi lakóház	épület			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Velence	Református Templom	templom			X	helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség

Velence	Vasútállomás	épület			X		helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Vereb	Színházépület	épület	X				helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Vereb	Fő út 16 sz. alatti kovácsműhely	épület	X				helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Vereb	Református templom	templom		X			helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Vereb	Berényi utcai Vereb-Pázmánd vízfolyás feletti köhíd	híd		X			helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Vereb	Fő utca 32 sz. alatti hagyományos lakóépület	épület	X				helyi egyedi védelem alatt álló építészeti örökség
Kápolnásnyék	Polgármesteri Hivatal előtti tér	tér			X		Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor
Kápolnásnyék	Zsidó temető	temető	X				Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor
Kápolnásnyék	Temető	temető			X		Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor
Kápolnásnyék	Református Községi Temető	temető		X			Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor
Kápolnásnyék	Söröző kútja	kút					Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor
Kápolnásnyék	kút	kút	X				Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor
Kápolnásnyék	Feszület	feszület			X		Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor
Kápolnásnyék	Kőkereszt	kőkereszt			X		Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor
Kápolnásnyék	1848 -as Emlékmű	emlékmű			X		Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor
Kápolnásnyék	Vörösmarty Mihály szobra	szobor				X	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor

Kápolnásnyék	Balassa Antal síremléke	emlékmű		X		Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor
Kápolnásnyék	I. és II. Világháborús Emlékmű	emlékmű			X	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor
Kápolnásnyék	1956-os Emlékmű	emlékmű			X	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor
Pázmánd	19. sz. eleji Golgota keresztjeinek megmaradt alapzatai (dombtetőn lévő 3 kereszt)	szobor	X			Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor
Pázmánd	Szentháromság Szobor	szobor		X		Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor
Pázmánd	19. százati kőfeszület	szobor			X	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor
Sukoró	Kőkereszt (8116. sz. út melletti)	szobor		X		helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor
Vereb	Pogánykő	emlékmű			X	Helyi egyedi védelem alatt álló szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor
Agárd	Hársfák	fásor		X		Helyi jelentőségű TE
Agárd	Juharfák	fásor		X		Helyi jelentőségű TE
Agárd	Vadgesztenyefák	fásor		X		Helyi jelentőségű TE
Agárd	Vadgesztenyefák	fásor		X		Helyi jelentőségű TE
Agárd	Platánfák	fásor			X	Helyi jelentőségű TE
Gárdony	Hársfák	fásor			X	Helyi jelentőségű TE
Vereb	Gesztenye fásor	fásor				helyi jelentőségű TE
Vereb	Cseresznye fásor	fásor				helyi jelentőségű TE
Kápolnásnyék	Hősök tere díszpark	park			X	Helyi jelentőségű TÉ
Kápolnásnyék	Központi díszpark	park			X	Helyi jelentőségű TÉ
Vereb	Kastélypark (Végh kastélykert erdőterülete)	park				helyi jelentőségű TÉ
Kápolnásnyék	Vörösmarty Emlékház Parkja*	park			X	Helyi jelentőségű TT

Pázmánd	Pázmándi Kvarcitsziklák*	természe tvédelmi terület			X		Helyi jelentőségű TT
Pázmánd	Pázmándi-stáció (Kálvária) felújítás alatt	természe tvédelmi terület			X		Helyi jelentőségű TT
Sukoró	Gyapjaszsák*	természe tvédelmi terület			X		Helyi jelentőségű TT
Sukoró	Meleg-hegyi gránitsziklák*	természe tvédelmi terület			X		Helyi jelentőségű TT
Velence	Gurjál-völgy	természe tvédelmi terület		X			helyi jelentőségű TT
Velence	Bence-hegy	természe tvédelmi terület			X		helyi jelentőségű TT
Vereb	Madáreresztyén út	fásor					helyi jelentőségű TT
Pákozd	KEMPP	emlékhe ly				X	Nemzeti emlékhely
Pákozd	Doni emlékkápolna	emlékhe ly			X		Nemzeti emlékhely
Dinnyés	Dinnyési Fertő**	természe tvédelmi terület		X			Országos jelentőségű TT
Dinnyés-Pákozd	Velencei-tavi Madárrezervátum**	természe tvédelmi terület		X			Országos jelentőségű TT
Pákozd	Pákozdai Ingókövek**	természe tvédelmi terület		X			Országos jelentőségű TT
Pákozd	Velencei-tavi Madárrezervátum**	természe tvédelmi terület		X			Országos jelentőségű TT
Agárd	Gárdonyi Géza Emlékház	épület				X	országos műemléki védelem
Agárd	Nádasdi Obeliszk	szobor				X	országos műemléki védelem
Agárd-Gárdony	agárdi római katolikus temető	temető		X			országos műemléki védelem
Dinnyés	Szent György Római Katolikus Templom	templom		X			országos műemléki védelem
Gárdony	Református Templom	templom			X		országos műemléki védelem
Kápolnásnyék	Vörösmarty Mihály Emlékház	emlékhá z/ múzeum			X		országos műemléki védelem
Pákozd	1848-as Emlékmű (Pákozd Községben lévő)	emlékmű			X		országos műemléki védelem

Pákozd	Szent József Római Katolikus Templom	templom	X			országos műemléki védelem
Pákozd	Református Templom	templom			X	országos műemléki védelem
Pákozd	Lakóház	épület			X	országos műemléki védelem
Pázmánd	Mária-Oszlop	szobor				X országos műemléki védelem
Pázmánd	Jezsuita Rendház (jelenleg iskola)	épület			X	országos műemléki védelem
Pázmánd	Nepomuki Szent János Szobor	szobor			X	országos műemléki védelem
Pázmánd	Boldogságos Szűz Szeplőtelen fogantatása Római Katolikus Plébánia Templom	templom	X			országos műemléki védelem
Sukoró	Lakóház	épület			X	országos műemléki védelem
Sukoró	Lakóház	épület			X	országos műemléki védelem
Sukoró	Lakóház	épület			X	országos műemléki védelem
Sukoró	Lakóház	épület				X országos műemléki védelem
Sukoró	Lakóház	épület				X országos műemléki védelem
Sukoró	Lakóház	épület				X országos műemléki védelem
Sukoró	Lakóház	épület		X		országos műemléki védelem
Sukoró	Lakóház	épület			X	országos műemléki védelem
Sukoró	Lakóház és gazdasági épület	épület			X	országos műemléki védelem
Sukoró	Lakóház és gazdasági épület	épület			X	országos műemléki védelem
Sukoró	Lakóház és gazdasági épület	épület				X országos műemléki védelem
Sukoró	Lakóház és gazdasági épület	épület				X országos műemléki védelem
Sukoró	Lakóház és gazdasági épület	épület		X		országos műemléki védelem
Sukoró	Sukorói Néprajzi - ház, Tájház (múzeum, galéria)	épület	X			országos műemléki védelem
Sukoró	Református Templom	templom			X	országos műemléki védelem
Velence	Népi lakóház	épület		X		országos műemléki védelem

Velence	Vörösmarty-pince	épület		X			országos műemléki védelem
Velence	Sára Szűcs Lajos pincéje	épület		X			országos műemléki védelem
Velence	Régi temető, védett sírkövek, Meszlényi család, Joannes Meszlen, Aloysia Petras, Csehfalvay Gejza, Ritter Ferenc	sírkövek			X		országos műemléki védelem
Velence	(volt) Beck-Kastély	kastély				X	országos műemléki védelem
Velence	(volt) Meszlényi-Kastély	kastély	X				országos műemléki védelem
Velence	Nepomuki Szent János-szobor	szobor			X		országos műemléki védelem
Velence	Szent István király Római Katolikus Templom	templom			X		országos műemléki védelem
Vereb	Római Katolikus Templom (Nepomuki Szent János)	templom	X				országos műemléki védelem
Zichyújfalu	Zichy-kúria	kastély	X				országos műemléki védelem
Velence	Halászház	épület		X			Regisztrált műemléki érték
Agárd	Parkerdő	park		X			Újkori építmény
Agárd	Rönkvár	építmény				X	Újkori építmény
Dinnyés	Dinnyési Templomkert Hagyományörző Turisztikai Központ	épület				X	Újkori építmény
Gárdony	Nemzedékek Háza	épület				X	Újkori építmény
Gárdony	Vital Hotel Nautis	épület				X	Újkori építmény
Pákozd	Lics Pincészet	épület			X		újkori építmény
Velence	Babák Rózsakertje	park				X	újkori építmény
Velence	Szamorvosi Rendelőintézet	épület				X	újkori építmény
Velence	Zöldliget Általános Iskola	épület				X	újkori építmény
Velence	Velence Resort & Spa	épület				X	újkori építmény
Vereb	Verebi Háromszájú Kemence	építmény				X	újkori építmény
Agárd	Gárdonyi Géza mellszobra	szobor	X				

Agárd	Dr. Springer Ferenc emlékmű	szobor			X	
Agárd	Huszár Imre: Csodaszarvas szobor	szobor		X		
Agárd	Bory Jenő: Tótündér	szobor			X	
Agárd	Laborcz Ferenc: Vízbe lépő nő	szobor			X	
Agárd	Huszár Imre: Női akt	szobor		X		
Agárd	Laborcz Ferenc: Kozmikus formák	szobor			X	
Agárd	Palotai Gyula: Fészülködő	szobor			X	
Agárd	Országzászló	szobor			X	
Agárd	Madárdal Tanösvény	tanösvény			X	
Agárd	Bika-völgyi tározó tó	víztározó		X		
Agárd	Agárdi Termál és Gyógyfürdő	épület			X	
Agárd	Agárdi Pálinkafőzde	épület				X
Agárd	Egykori Strand szálloda	épület	X			
Agárd	Kaktuszkert	épület		X		
Agárd	MOHOSZ	épület			X	
Agárd-Dinnyés	Chernel István Madárvárta, Madártani Kutatóállomás	természeti érték				X
Gárdony	1848-as kopjafa	emlékmű			X	
Gárdony	56-os Kettős kopjafa	emlékmű			X	
Gárdony	Ambrus Éva díszkút	díszkút			X	
Gárdony	Három kereszt	emlékmű				X
Gárdony	Trianon Emlékmű	emlékmű			X	
Gárdony	Kerényi Jenő - Szocialista művészet	szobor	X			
Gárdony	Melocco Miklós: II. Világháborús Emlékkő	emlékmű		X		
Gárdony	Millenniumi kopjafa	emlékmű			X	
Gárdony	Laborcz Ferenc: Fürdőző gyermekek	szobor			X	
Gárdony	Hermann Zsolt - Áldozat	szobor				X
Gárdony	Öko Beach			X		

Gárdony	Sarvajc köröszdje	emlékmű			X	
Kápolnásnyék	Református Családosok és Magányosok Közösségi Háza	épület		X		
Kápolnásnyék	Református Parókia	épület		X		
Kápolnásnyék	Református Temető Kenessey Kripta	temető	X			
Kápolnásnyék	Kommunizmus magyar áldozatai emlékére	emlékmű		X		
Kápolnásnyék	Millicentenáriumi emlékmű Honfoglalás 1.100 évfordulójára	emlékmű			X	
Kápolnásnyék	Vörösmarty család címere és Kápolnásnyék címere	emlékmű	X			
Kápolnásnyék	Anna Galéria	galéria		X		
Kápolnásnyék	Helytörténeti-Kovács kiállítás	kiállítás	X			
Kápolnásnyék	Ásványkiállítás	kiállítás			X	
Kápolnásnyék	Schweidel Anna (Halász család) romos kripta	temető				
Kápolnásnyék	Bartók szobor	szobor			X	
Kápolnásnyék	Református Ifjúsági ház	épület		X		
Nadap	Milleniumi park	park				X
Nadap	Vörösmarty Mihály mellszobra	szobor				X
Nadap	Huszár Tanya	épület				
Nadap	Szintezési ősjegy				X	
Nadap	Keresztelő kút	keresztelő kút			X	
Pákozd	1848 pákozdai csata emlékműve	emlékmű				X
Pákozd	Pákozd-Sukoró Arborétum	arborétum			X	
Pákozd	Egykori fluoritbánya	bánya	X			
Pákozd	Bányató a Zsellérlegelőn	bányató			X	
Pákozd	Bányató a Dinnyési vasútállomásnál	bányató		X		

Pákozd	Túraút-jelző oszlop	emlékmű			X		
Pákozd	Nagy-kereszt	emlékmű			X		
Pákozd	Wass Albert emlékmű	emlékmű			X		
Pákozd	1956-os emléktábla és kopjafa	emlékmű			X		
Pákozd	Aradi vértanúk emlékművei	emlékmű			X		
Pákozd	Magyar Békefenntartók emlékműve	emlékmű			X		
Pákozd	Délszláv háború emlékműve	emlékmű			X		
Pákozd	II. világháború hőseinek és áldozatainak emlékére állított szobor	emlékmű			X		
Pákozd	Vitézi Rend emlékműve	emlékmű			X		
Pákozd	II. világháborús hősi emlékmű	emlékmű			X		
Pákozd	Aradi vértanúk emlékműve	emlékmű			X		
Pákozd	II. világháborús katonai sírhely	emlékmű				X	
Pákozd	Szarajevói emlék kereszt	emlékmű			X		
Pákozd	Halászcsereda	épület			X		
Pákozd	Dinnyési Kutatóház	épület		X			
Pákozd	Vízügyi őrház	épület				X	
Pákozd	Idős cseresznyefa	fa		X			
Pákozd	Idős vadkörte	fa			X		
Pákozd	Jegyenéar fasor	fasor			X		
Pákozd	Budai úti fészület	fészület			X		
Pákozd	Temetői fészület	fészület		X			
Pákozd	Búcsújáró kereszt	fészület			X		
Pákozd	Anikó forrás	forrás			X		
Pákozd	Angelika forrás	forrás			X		
Pákozd	Halász "csapások"	halgazd. emlék	X				
Pákozd	Egykori katonai gyakorlótér	harcászati építmény		X			
Pákozd	Bella-patak hídja	híd	X				
Pákozd	Székelykapu	kerti építmény			X		
Pákozd	Pákozd-Sukoró Arborétum Kilátó	kilátó			X		

Pákozd	Hősök terén álló kerekas kút	kút			X		
Pákozd	Barlang-kút	kút			X		
Pákozd	Templom melletti pumpás kút	kút			X		
Pákozd	Budai úti pumpás kút	kút	X				
Pákozd	Kanca-hegyi kerekas kút	kút		X			
Pákozd	Szeder utcai kerekas kút	kút			X		
Pákozd	II. világháborús lövészárkok	lövészárkok			X		
Pákozd	Nepomuki Szent János Szobor	szobor	X				
Pákozd	Erdei vas kereszt	vaskereszt	X				
Pákozd	Bella-tó "úszató"	víztározó		X			
Pákozd	Dinnyés-Kajtoricsatorna zsilipje	zsilip		X			
Pákozd	Trianoni (templomkerti) harangláb	építmény			X		
Pákozd	Budai úti fészület (Kisfalu irányába)	emlékmű			X		
Pákozd	Vízszintes alappont				X		
Pákozd	Jégverem a Szűnyog-szigeten		X				
Pákozd	Régi itatóhely		X				
Pákozd	Régi pincék	építmény	X				
Pákozd	Egykori dézsmapince				X		
Pákozd	Nádszárító			X			
Pákozd	Angolnacsapda		X				
Pákozd	Halkeltető-ház	épület		X			
Pákozd	Csorda-kút	kút			X		
Pákozd	Szeszfőzde	építmény			X		
Pákozd	Kőzetbemutató				X		
Pákozd	I. világháborús barakk				X		
Pákozd	Egykori löszmélyút a "Külső-hegyen"	természeti érték	X				
Pákozd	Pincék	építmény		X			
Pákozd	Pákozdvár	természeti érték		X			
Pákozd	I. világháborús emlékmű	emlékmű			X		
Pákozd -Sukoró	Bella-tó	víztározó		X			
Pázmánd	Keresztnél lévő emlékpark	park				X	

Pázmánd	Fehérkereszt	emlékmű			X		
Pázmánd	Szent Vendel szobor	szobor				X	
Pázmánd	Szent Orbán szobor (fából)	szobor			X		
Pázmánd	Pázmándi Vízialom (magántulajdon)	épület				X	
Pázmánd	Téglaházi forrás (magántulajdon)	forrás		X			
Pázmánd	Tájház (magántulajdon)	épület/táj ház		X			
Sukoró	1848-as kopja fa	emlékmű		X			
Sukoró	I. Világháború áldozatai emlékére (kereszt)	emlékmű		X			
Sukoró	Éva-forrás	forrás		X			
Sukoró	Xantus János szobor	szobor			X		
Sukoró	Olasz gránitfejtő			X			
Sukoró	Andezit telér		X				
Velence	Közösségi ház	épület				X	
Velence	Kopjafa-lánccal (a kommunizmus áldozatainak emlékére)	emlékmű			X		
Velence	Kossuth Lajos fája	fa		X			
Velence	Bod László Kápolna Galéria (Velence első kápolnája)	galéria			X		
Velence	Beck-kúria (kiskastély)	kastély			X		
Velence	Gudenus - Kacs Kovics-kúria (jelenleg óvoda)	kastély/óvoda		X			
Velence	Szent Orbán Szobor	szobor			X		
Velence	Bence hegyi kilátóterasz és környéke			X			
Velence	Antal József szobor	szobor			X		
Velence	Tűzoltó szertár	épület		X			
Velence	Cápa Vendéglő (Makovecz Imre első terve alapján)	Épület		X			
Velence	Héliosz Hotel (volt Peék-Wickenburg-Pirkner- Czetner Kúria)	Kastély				X	

Velence	Meszleny kereszt	emlékmű			X	
Velence	Bence hegyi kőfal maradványok (Kelta kori)					
Velence	I-II. Világháborús Obeliszok	emlékmű				
Velence	Kopjafa a Honfoglalás 1100. évfordulójára	emlékmű			X	
Velence	Keszegező fiú	emlékmű			X	
Velence	Liber oltárkö	emlékmű			X	
Velence	Milleniumi emlékmű	emlékmű			X	
Velence	Molla Szadik síremléke	síremlék	X			
Vereb	Helytörténeti gyűjtemény (régii tűzoltószertár)	múzeum				X
Vereb	Váradai Biblia	emlék			X	
Vereb	Forráspark	park			X	
Vereb	Zuhogó pihenőhely	park			X	
Vereb	56-os kopjafa	emlékmű				X
Vereb	Verebi Végh János mellszobor	szobor				X
Vereb	Verebi Végh-család kriptája				X	
Vereb	Téglaboltozatos pincék	pincesor	X			
Zichyújfalu	Lenkey-tábornok kopjafa	emlékmű			X	
Zichyújfalu	Garami László Kos szobor	szobor			X	
Zichyújfalu	Szent Imre plébánia templom	templom			X	

A Gárdonyi Kistérség településeinek táji és természeti értékei – áttekintő térkép

A Gárdonyi Kistérség településeinek táji és természeti értékei - áttekintő térkép

Jelmagyarázat

Gárdonyi Kistérség határa	Országos Ökológiai Hálózat elemei
Települési közigazgatási határok	Magterület
Országos jelentőségű védett természeti területek	Ökológiai folyosó
Ramsari területek	Pufferterület
Natura 2000 SCI (Különleges természetmegőrzési terület)	Helyi jelentőségű természetvédelmi terület
Natura 2000 SPA (Különleges madárvédelmi területek)	Helyi jelentőségű természeti emlék
	Ex lege érték

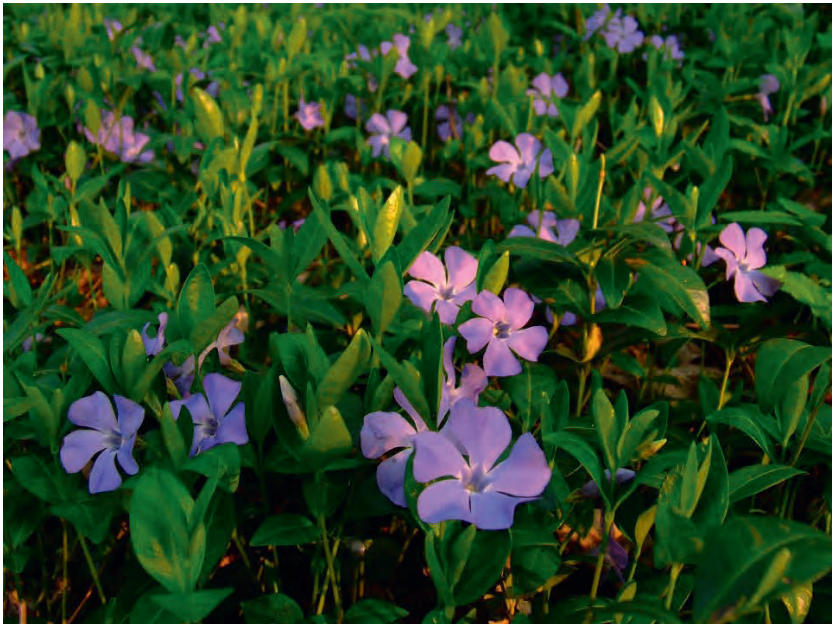
A táji – természeti értékek összefoglaló táblázata

(Megjegyzés: a táblázatban csak az egyértelműen meghatározható értéktípusokat tüntettük fel, a mennyiségüktől függetlenül, a rendelkezésre álló adatok alapján.)

Település neve	Nemzetközi / országos jelentőségű védett természeti terület	Helyi jelentőségű védett természet i terület	Egyedi jogszabályal védett természet i értékek, ex lege védett természet i területek és értékek	Jelölt Natura 2000 területek	Egyéb természeti értékek	Egyéb táji értékek
<i>Gárdony</i>	természetvédelmi terület, Ramsari terület	természeti emlék	szikes tó, láp	Natura 2000 kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület és különleges madárvédelmi terület	országos ökológiai hálózat / magterület, puffertérlet és ökológiai folyosó övezete, Velencei-tó	országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete, térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete
<i>Kápolnásnyék</i>	-	természetvédelmi terület	nincsenek pontos információk	-	nincsenek pontos információk	térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete
<i>Pákozdi</i>	természetvédelmi terület, Ramsari terület	természetvédelmi terület	földvár, szikes tó, láp, barlang, forrás	Natura 2000 kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület és különleges madárvédelmi terület	országos ökológiai hálózat / magterület és ökológiai folyosó övezete, Velencei-tó	országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete, egyedi tájérték felmérés elkészült
<i>Pázmánd</i>	-	természetvédelmi terület	barlang, forrás	Natura 2000 kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	nincsenek pontos információk	térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete
<i>Nadap</i>	-	-	barlang, forrás	Natura 2000 kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	országos ökológiai hálózat / magterület övezete	országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete, történeti település övezete
<i>Sukoró</i>	-	természetvédelmi terület	szikes tó, barlang, forrás	Natura 2000 kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület	országos ökológiai hálózat / magterület övezete, Velencei-tó	országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete, történeti település övezete
<i>Velence</i>	-	természetvédelmi terület	szikes tó	-	országos ökológiai hálózat / magterület és ökológiai folyosó övezete, Velencei-tó	térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete, történeti település övezete
<i>Vereb</i>	-	természeti emlék	barlang	-	országos ökológiai hálózat / magterület övezete	térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete
<i>Zichyújfalu</i>	-	-	nincsenek pontos információk	-	országos ökológiai hálózat / magterület övezete	nincsenek pontos információk

Nadapi csillagvirág

Télizöld meténg